

Raport Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A.

za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016 r.

WYBRANE DANE FINANSOWE

	w tys. PLN		w tys. EUR	
	okres od 1.01.2016 do 31.12.2016	okres od 1.01.2015 do 31.12.2015	okres od 1.01.2016 do 31.12.2016	okres od 1.01.2015 do 31.12.2015
Przychody z tytułu odsetek	2 277 354	2 313 205	520 455	552 764
Przychody z tytułu opłat i prowizji	698 007	696 280	159 519	166 383
Przychody operacyjne	2 627 990	2 239 201	600 587	535 080
Wynik działalności operacyjnej	1 128 701	688 892	257 948	164 618
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym	953 256	687 507	217 852	164 287
Wynik finansowy po opodatkowaniu	701 252	546 525	160 261	130 598
Całkowite dochody za okres sprawozdawczy	498 040	677 686	113 820	161 940
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	2 891 446	4 413 224	660 796	1 054 584
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(4 373 934)	(2 313 903)	(999 596)	(552 930)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	13 316	(646 630)	3 043	(154 519)
Przepływy pieniężne netto, razem	(1 469 172)	1 452 691	(335 757)	347 135
Aktywa razem	68 792 787	66 235 256	15 549 907	15 542 709
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	1 270 745	1 443 921	287 239	338 829
Zobowiązania wobec klientów	55 875 609	52 810 389	12 630 111	12 392 441
Kapitał własny	6 941 205	6 443 165	1 568 988	1 511 948
Kapitał zakładowy	1 213 117	1 213 117	274 213	284 669
Liczba akcji	1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777
Wartość księgową na jedną akcję (w zł / EUR)	5,72	5,31	1,29	1,25
Rozwodniona wartość księgową na jedną akcję (w zł / EUR)	5,72	5,31	1,29	1,25
Współczynnik wypłacalności	17,40%	16,72%	17,40%	16,72%
Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w zł / EUR)	0,58	0,45	0,13	0,11
Rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą	0,58	0,45	0,13	0,11
Zadeklarowana lub wypłacona dywidenda na jedną akcję (w zł / EUR)	-	-	-	-

Kursy przyjęte do przeliczenia danych finansowych na EURO

Dla wyliczenia wielkości w EURO zastosowano następujące kursy:

- dla pozycji bilansowych 4,4240 EUR/PLN kurs z dnia 31 grudnia 2016 r. (dla danych porównywalnych na dzień 31 grudnia 2015 r.: 4,2615 EUR/PLN),
- dla pozycji rachunku zysków i strat za okres 1 stycznia - 31 grudnia 2016 r. - 4,3757 EUR/PLN, kurs wyliczony jako średnia z kursów na koniec miesiący objętych sprawozdaniem (dla danych porównywalnych za okres 1 stycznia - 31 grudnia 2015 r.: 4,1848 EUR/PLN).

WYBRANE KWARTALNE DANE FINANSOWE

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

w tysiącach zł	1.01.2016 - 31.12.2016	1.10.2016 - 31.12.2016*	1.01.2015 - 31.12.2015	1.10.2015 - 31.12.2015*
Przychody z tytułu odsetek	2 277 354	574 785	2 313 205	576 771
Koszty z tytułu odsetek	(771 516)	(185 611)	(947 958)	(227 259)
Wynik z tytułu odsetek	1 505 838	389 174	1 365 247	349 512
Przychody z tytułu opłat i prowizji	698 007	188 445	696 280	168 912
Koszty z tytułu opłat i prowizji	(116 983)	(31 749)	(100 107)	(28 465)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	581 024	156 696	596 173	140 447
Przychody z tytułu dywidend	1 909	2	2 271	1
Wynik z inwestycyjnych aktywów finansowych	314 689	9 675	41 852	2 715
Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	173 974	49 089	175 384	50 087
Pozostałe przychody operacyjne	50 556	15 771	58 274	7 027
Przychody operacyjne	2 627 990	620 407	2 239 201	549 789
Koszty działania	(1 057 466)	(268 249)	(1 036 614)	(261 985)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	(227 804)	(70 907)	(239 833)	(44 430)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	(3 390)	(744)	(1 400)	(790)
Amortyzacja	(54 854)	(13 460)	(50 435)	(13 395)
Pozostałe koszty operacyjne	(155 775)	(39 136)	(222 027)	(162 517)
Koszty operacyjne	(1 499 289)	(392 496)	(1 550 309)	(483 117)
Wynik na działalności operacyjnej	1 128 701	227 911	688 892	66 672
Udział w zyskach jednostek podporządkowanych	(1 376)	(1 376)	(1 385)	0
Podatek bankowy	(174 069)	(46 127)	0	0
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym	953 256	180 408	687 507	66 672
Podatek dochodowy	(252 004)	(48 917)	(140 982)	(13 629)
Wynik finansowy po opodatkowaniu	701 252	131 491	546 525	53 043
W tym przypadający na:				
Właścicieli jednostki dominującej	701 252	131 491	546 525	53 043
Udziały niekontrolujące	0	0	0	0

* dane kwartalne nie podległy badaniu przez niezależnego biegłego rewidenta

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

<i>w tysiącach zł</i>	1.01.2016 - 31.12.2016	1.10.2016 - 31.12.2016*	1.01.2015 - 31.12.2015	1.10.2015 - 31.12.2015*
Wynik finansowy po opodatkowaniu	701 252	131 491	546 525	53 043
Inne składniki całkowitych dochodów, które zostaną (zostały) przeklasyfikowane na zyski lub straty	(252 328)	(53 523)	161 159	299 765
Efekt wyceny papierów dłużnych z portfela "dostępne do sprzedaży"	(85 163)	(65 138)	(31 637)	14 746
Efekt wyceny akcji z portfela "dostępne do sprzedaży"	(211 444)	272	213 009	213 061
Rachunkowość zabezpieczeń	44 279	11 343	(20 213)	71 958
Inne składniki całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	1 449	1 449	769	769
Zyski (straty) aktuarialne	1 449	1 449	769	769
Inne składniki całkowitych dochodów przed opodatkowaniem, razem	(250 879)	(52 074)	161 928	300 534
Podatek dochodowy dotyczący innych składników całkowitych dochodów, które zostaną (zostały) przeklasyfikowane na zyski lub straty	47 942	10 169	(30 621)	(56 955)
Podatek dochodowy dotyczący innych składników całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	(275)	(275)	(146)	(146)
Inne składniki całkowitych dochodów po opodatkowaniu	(203 212)	(42 180)	131 161	243 433
Całkowite dochody za okres sprawozdawczy	498 040	89 311	677 686	296 476
W tym przypadające na:				
Właścicieli jednostki dominującej	498 040	89 311	677 686	296 476
Udziały niekontrolujące	0	0	0	0

* dane kwartalne nie podlegają badaniu przez niezależnego biegłego rewidenta

**ROCZNE SPRAWOZDANIE FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ BANKU MILLENNIUM S.A.
ZA OKRES 12 MIESIĘCY ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2016 R.**

Spis treści

1.	Skonsolidowany Rachunek Zysków i Strat	6
2.	Skonsolidowane Sprawozdanie z Całkowitych Dochodów	7
3.	Skonsolidowany Bilans	8
4.	Zmiany Stanu Skonsolidowanych Kapitałów Własnych	10
5.	Skonsolidowane Sprawozdanie z Przepływów Środków Pieniężnych	11
6.	Informacje Ogólne o Emitencie i Grupie Kapitałowej Emitenta	13
7.	Polityka Rachunkowości	15
1)	Oświadczenie o zgodności z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej	15
2)	Standardy i interpretacje przyjęte w roku 2016 oraz nieobowiązujące na dzień bilansowy	15
3)	Przyjęte zasady rachunkowości	23
8.	Zarządzanie Ryzykiem Finansowym	43
1)	Zasady zarządzania ryzykiem w Grupie	43
2)	Zarządzanie kapitałem	44
3)	Ryzyko kredytowe	47
4)	Ryzyko rynkowe	64
5)	Ryzyko płynności	68
6)	Ryzyko operacyjne.....	72
9.	Segmenty Operacyjne	73
10.	Transakcje z Podmiotami Powiązanymi	76
1)	Transakcje z grupą podmiotu dominującego	76
2)	Transakcje z Osobami Zarządzającymi i Nadzorującymi Bank	77
3)	Informacje o wynagrodzeniach i korzyściach osób nadzorujących i zarządzających Bankiem	78
11.	Wartość Godziwa	79
12.	Zobowiązania i Aktywa Warunkowe	83
13.	Noty do Sprawozdania Finansowego	86
1)	Przychody z tytułu odsetek	86
2)	Koszty z tytułu odsetek	86
3)	Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji	87
4)	Przychody z tytułu dywidend	87
5)	Wynik z instrumentów finansowych i pozycji wymiany	88
6)	Pozostałe przychody operacyjne	89
7)	Koszty działania	89
8)	Koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	90
9)	Koszty z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	90
10)	Amortyzacja	90
11)	Pozostałe koszty operacyjne	91
12)	Podatek dochodowy	91
13)	Zysk na jedną akcję	93
14)	Kasa, środki w Banku Centralnym	93

15) Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym.....	94
16) Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu) oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	95
17) Instrumenty pochodne zabezpieczające.....	99
18) Kredyty i pożyczki udzielone klientom	102
19) Inwestycyjne aktywa finansowe	105
20) Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	106
21) Rzeczowe aktywa trwałe	106
22) Wartości niematerialne	109
23) Aktywa trwałe do zbycia.....	111
24) Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego.....	112
25) Pozostałe aktywa	114
26) Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	114
27) Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	115
28) Zobowiązania wobec klientów	116
29) Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu ...	117
30) Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych.....	117
31) Rezerwy.....	120
32) Rezerwa na odroczonego podatek dochodowy	120
33) Pozostałe zobowiązania.....	121
34) Zobowiązania podporządkowane	122
35) Kapitał własny.....	123
36) Zobowiązania finansowe według umownych terminów wymagalności	127
14. Informacje Uzupełniające.....	128
1) Dywidenda za rok 2015 i 2016	128
2) Dane o aktywach, które stanowią zabezpieczenie zobowiązań	128
3) Papiery wartościowe stanowiące przedmiot transakcji z przyrzeczeniem odkupu	129
4) Kompensowanie należności i zobowiązań na bazie umów ramowych	130
5) Dodatkowe objaśnienia do rachunku przepływów środków pieniężnych	130
6) Informacje o prowadzonej działalności powierniczej	131
7) Leasing operacyjny	131
8) Płatności na bazie akcji.....	132
9) Pozostałe informacje dodatkowe i wydarzenia po dacie bilansu	133

1. SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

w tysiącach zł	Nota	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Przychody z tytułu odsetek	1	2 277 354	2 313 205
Koszty z tytułu odsetek	2	(771 516)	(947 958)
Wynik z tytułu odsetek		1 505 838	1 365 247
Przychody z tytułu opłat i prowizji		698 007	696 280
Koszty z tytułu opłat i prowizji		(116 983)	(100 107)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	3	581 024	596 173
Przychody z tytułu dywidend	4	1 909	2 271
Wynik z inwestycyjnych aktywów finansowych	5	314 689	41 852
Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	5	173 974	175 384
Pozostałe przychody operacyjne	6	50 556	58 274
Przychody operacyjne		2 627 990	2 239 201
Koszty działania	7	(1 057 466)	(1 036 614)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	8	(227 804)	(239 833)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	9	(3 390)	(1 400)
Amortyzacja	10	(54 854)	(50 435)
Pozostałe koszty operacyjne	11	(155 775)	(222 027)
Koszty operacyjne		(1 499 289)	(1 550 309)
Wynik na działalności operacyjnej		1 128 701	688 892
Udział w zyskach jednostek podporządkowanych		(1 376)	(1 385)
Podatek bankowy		(174 069)	0
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym		953 256	687 507
Podatek dochodowy	12	(252 004)	(140 982)
Wynik finansowy po opodatkowaniu		701 252	546 525
W tym przypadający na:			
Właścicieli jednostki dominującej		701 252	546 525
Udziały niekontrolujące		0	0
Zysk na jedną akcję (zł)	13	0,58	0,45
Rozwodniony zysk na jedną akcję (zł)	13	0,58	0,45

Noty objaśniające przedstawione na stronach 13-134 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

2. SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

<i>w tysiącach zł</i>	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Wynik finansowy po opodatkowaniu	701 252	546 525
Inne składniki całkowitych dochodów, które zostaną (zostały) przeklasyfikowane na zyski lub straty	(252 328)	161 159
Efekt wyceny papierów dłużnych z portfela "dostępne do sprzedaży"	(85 163)	(31 637)
Efekt wyceny akcji z portfela "dostępne do sprzedaży"	(211 444)	213 009
Rachunkowość zabezpieczeń	44 279	(20 213)
Inne składniki całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	1 449	769
Zyski (straty) aktuarialne	1 449	769
Inne składniki całkowitych dochodów przed opodatkowaniem, razem	(250 879)	161 928
Podatek dochodowy dotyczący innych składników całkowitych dochodów, które zostaną (zostały) przeklasyfikowane na zyski lub straty	47 942	(30 621)
Podatek dochodowy dotyczący innych składników całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	(275)	(146)
Inne składniki całkowitych dochodów po opodatkowaniu	(203 212)	131 161
Całkowite dochody za okres sprawozdawczy	498 040	677 686
W tym przypadające na:		
Właścicieli jednostki dominującej	498 040	677 686
Udziały niekontrolujące	0	0

Noty objaśniające przedstawione na stronach 13-134 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

3. SKONSOLIDOWANY BILANS

SKONSOLIDOWANY BILANS

AKTYWA

<i>w tysiącach zł</i>	Nota	31.12.2016	31.12.2015
Kasa, środki w Banku Centralnym	14	1 778 768	1 946 384
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	15	1 267 811	2 348 754
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu) oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	16	564 574	768 650
Instrumenty pochodne zabezpieczające	17	17 934	70 833
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	18	47 020 043	46 369 381
Inwestycyjne aktywa finansowe	19	17 135 347	13 874 320
- dostępne do sprzedaży		17 135 347	13 874 320
- utrzymywane do terminu zapadalności		0	0
Inwestycje w jednostki podporządkowane	19	0	1 378
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu (kredyty i pożyczki)	20	90 520	0
Rzeczowe aktywa trwałe	21	164 070	156 341
Wartości niematerialne	22	62 315	61 858
Aktywa trwałe do zbycia	23	10 937	15 682
Należność z tytułu podatku dochodowego		5 381	41 880
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	24	273 767	237 612
Pozostałe aktywa	25	401 320	342 183
Aktywa razem		68 792 787	66 235 256

ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY

<i>w tysiącach zł</i>	Nota	31.12.2016	31.12.2015
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	26	1 270 745	1 443 921
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu) oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	27	339 015	344 689
Instrumenty pochodne zabezpieczające	17	1 149 654	2 132 053
Zobowiązania wobec klientów	28	55 875 609	52 810 389
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	29	0	0
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	30	1 313 836	1 134 250
Rezerwy	31	49 415	30 848
Rezerwa na odroczonego podatek dochodowy	32	0	0
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego		20 642	270
Pozostałe zobowiązania	33	1 168 662	1 256 040
Zobowiązania podporządkowane	34	664 004	639 631
Zobowiązania razem		61 851 582	59 792 091
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał zakładowy	35	1 213 117	1 213 117
Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej	35	1 147 502	1 147 502
Kapitał z aktualizacji wyceny	35	(184 962)	18 250
Zyski zatrzymane	35	4 765 548	4 064 296
Kapitał własny razem		6 941 205	6 443 165
Kapitał właścicieli jednostki dominującej		6 941 205	6 443 165
Kapitał przypadający na udziały niekontrolujące		0	0
Zobowiązania i kapitał własny razem		68 792 787	66 235 256

Noty objaśniające przedstawione na stronach 13-134 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

4. ZMIANY STANU SKONSOLIDOWANYCH KAPITAŁÓW WŁASNYCH

01.01.2016 - 31.12.2016 w tysiącach zł	Razem skonsolidowany kapitał własny	Kapitał zakładowy	Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wart. nominalnej	Kapitał z aktualizacji wyceny	Zyski zatrzymane	
					wynik niepodzielony	pozostałe kapitały
Kapitał własny na początek okresu	6 443 165	1 213 117	1 147 502	18 250	679 929	3 384 367
Całkowite dochody za rok 2016 (netto)	498 040	0	0	(203 212)	701 252	0
wynik finansowy	701 252	0	0	0	701 252	0
wycena papierów dłużnych z portfela "dostępne do sprzedaży"	(68 982)	0	0	(68 982)	0	0
wycena papierów kapitałowych z portfela "dostępne do sprzedaży"	(171 270)	0	0	(171 270)	0	0
rachunkowość zabezpieczeń	35 866	0	0	35 866	0	0
zyski / straty aktuarialne	1 174	0	0	1 174	0	0
Transfer między pozycjami kapitału	0	0	0	0	(529 411)	529 411
Kapitał własny na koniec okresu	6 941 205	1 213 117	1 147 502	(184 962)	851 770	3 913 778

01.01.2015 - 31.12.2015 w tysiącach zł	Razem skonsolidowany kapitał własny	Kapitał zakładowy	Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wart. nominalnej	Kapitał z aktualizacji wyceny	Zyski zatrzymane	
					wynik niepodzielony	pozostałe kapitały
Kapitał własny na początek okresu	5 765 479	1 213 117	1 147 502	(112 911)	779 703	2 738 068
Całkowite dochody za rok 2015 (netto)	677 686	0	0	131 161	546 525	0
wynik finansowy	546 525	0	0	0	546 525	0
wycena papierów dłużnych z portfela "dostępne do sprzedaży"	(25 626)	0	0	(25 626)	0	0
wycena papierów kapitałowych z portfela "dostępne do sprzedaży"	172 536	0	0	172 536	0	0
rachunkowość zabezpieczeń	(16 373)	0	0	(16 373)	0	0
zyski / straty aktuarialne	623	0	0	623	0	0
Transfer między pozycjami kapitału	0	0	0	0	(646 299)	646 299
Kapitał własny na koniec okresu	6 443 165	1 213 117	1 147 502	18 250	679 929	3 384 367

Szczegółowe zmiany stanu poszczególnych pozycji kapitałów własnych zostały zaprezentowane w nocie (35).

5. SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH**A. PRZEPŁYWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ**

<i>w tysiącach zł</i>	1.01.2016 - 31.12.2016	1.01.2015 - 31.12.2015
Zysk (strata) po opodatkowaniu	701 252	546 525
Korekty razem:	2 190 194	3 866 699
Zysk/strata udziałowców niekontrolujących	0	0
Zysk/ strata z akcji (udziałów) w podmiotach podporządkowanych	1 378	1 385
Amortyzacja	54 854	50 435
Zyski/straty z tytułu różnic kursowych	56 385	14 312
Przychody z tytułu dywidend	(1 909)	(2 271)
Rezerwy	18 567	(64 756)
Wynik na sprzedaży i likwidacji inwestycyjnych aktywów finansowych	(327 935)	(45 203)
Zmiana stanu aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	302 463	576 578
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych innym bankom	881 630	21 379
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(646 710)	(2 244 322)
Zmiana stanu należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	(90 520)	155 642
Zmiana stanu zobowiązań wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	(988 073)	456 727
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków	(231 072)	(546 232)
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	3 065 220	5 219 145
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	0	(59 765)
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	179 310	(34 034)
Zmiana stanu rozrachunków z tytułu podatku dochodowego	285 637	183 665
Podatek dochodowy zapłacony	(211 420)	(224 026)
Zmiana stanu pozostałych aktywów i pasywów	(163 142)	389 777
Pozostałe pozycje	5 531	18 263
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	2 891 446	4 413 224

B. PRZEPLÝWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ

w tysiącach zł	1.01.2016 - 31.12.2016	1.01.2015 - 31.12.2015
Wpływy z działalności inwestycyjnej	102 295 603	219 269 873
Zbycie wartości niematerialnych oraz składników rzeczowego majątku trwałego	15 982	5 033
Zbycie akcji i udziałów w podmiotach podporządkowanych	0	0
Zbycie inwestycyjnych aktywów finansowych	102 277 712	219 262 569
Pozostałe wpływy inwestycyjne	1 909	2 271
Wydatki z tytułu działalności inwestycyjnej	(106 669 537)	(221 583 776)
Nabycie wartości niematerialnych oraz składników rzeczowego majątku trwałego	(46 298)	(57 439)
Nabycie akcji i udziałów w podmiotach podporządkowanych	0	0
Nabycie inwestycyjnych aktywów finansowych	(106 623 239)	(221 526 337)
Pozostałe wydatki inwestycyjne	0	0
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(4 373 934)	(2 313 903)

C. PRZEPLÝWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ

w tysiącach zł	1.01.2016 - 31.12.2016	1.01.2015 - 31.12.2015
Wpływy z działalności finansowej	250 246	1 069 986
Zaciągnięcie kredytów długoterminowych	220 520	108 488
Emisja dłużnych papierów wartościowych	29 726	961 498
Zwiększenie stanu zobowiązań podporządkowanych	0	0
Wpływy z emisji akcji własnych oraz dopłat do kapitału	0	0
Pozostałe wpływy finansowe	0	0
Wydatki z tytułu działalności finansowej	(236 930)	(1 716 616)
Splata kredytów długoterminowych	(184 636)	(159 237)
Wykup dłużnych papierów wartościowych	(29 450)	(1 532 681)
Zmniejszenie stanu zobowiązań podporządkowanych	0	0
Wydatki z tytułu kosztów emisji	0	0
Umorzenie akcji	0	0
Płatności dywidend i innych wypłat na rzecz właścicieli	0	0
Pozostałe wydatki finansowe	(22 844)	(24 698)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	13 316	(646 630)

D. ZMIANA STANU ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NETTO (A+B+C)	(1 469 172)	1 452 691
E. ŚRODKI PIENIĘŻNE NA POCZĄTEK OKRESU SPRAWOZDAWCZEGO	6 851 155	5 398 464
F. ŚRODKI PIENIĘŻNE NA KONIEC OKRESU SPRAWOZDAWCZEGO (D+E)	5 381 982	6 851 155

Dodatkowe informacje do rachunku przepływów środków pieniężnych zamieszczone są w punkcie 5 rozdziału 14 „Informacje uzupełniające”.

6. INFORMACJE OGÓLNE O EMITENCIE I GRUPIE KAPITAŁOWEJ EMITENTA

Bank Millennium S.A. (Bank) jest ogólnopolskim, uniwersalnym bankiem oferującym swoje usługi wszystkim segmentom rynku poprzez sieć oddziałów i centrów korporacyjnych, sieci indywidualnych doradców i bankowość elektroniczną.

Bank, wpisany pod nr KRS 0000010186 do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego ma swoją siedzibę na ul. Stanisława Żaryna 2 a w Warszawie.

Bank jest obecny na Giełdzie Papierów Wartościowych od 1992 r. i był pierwszym bankiem notowanym na warszawskim parkiecie.

Bank jest jednostką dominującą Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. (Grupa), która zatrudnia ponad 5800 pracowników, a podstawowymi przedmiotami jej działalności są działalność bankowa, leasingowa, faktoringowa, maklerska, kapitałowa, zarządzanie funduszami inwestycyjnymi oraz działalność portali internetowych.

Rada Nadzorcza i Zarząd Banku Millennium S.A. na dzień 31.12.2016 r.:

Skład osobowy Rady Nadzorczej według stanu na 31 grudnia 2016 r. był następujący:

- Bogusław Kott- Przewodniczący Rady Nadzorczej
- Nuno Manuel da Silva Amado - Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
- Dariusz Rosati - Wiceprzewodniczący i Sekretarz Rady Nadzorczej,
- Julianna Boniuk-Gorzelańczyk - Członek Rady Nadzorczej,
- Miguel de Campos Pereira de Bragança - Członek Rady Nadzorczej,
- Agnieszka Hryniewicz-Bieniek - Członek Rady Nadzorczej,
- Anna Jakubowski - Członek Rady Nadzorczej,
- Grzegorz Jędryś - Członek Rady Nadzorczej,
- David Harris Klingensmith - Członek Rady Nadzorczej,
- Andrzej Koźmiński - Członek Rady Nadzorczej,
- Miguel Maya Dias Pinheiro - Członek Rady Nadzorczej,
- Rui Manuel da Silva Teixeira - Członek Rady Nadzorczej.

Skład osobowy Zarządu Banku według stanu na 31 grudnia 2016 r. był następujący:

- Joao Nuno Lima Bras Jorge - Prezes Zarządu,
- Fernando Maria Cardoso Rodrigues Bicho - Wiceprezes Zarządu,
- Wojciech Haase - Członek Zarządu,
- Andrzej Gliński - Członek Zarządu,
- Maria Jose Henriques Barreto De Matos De Campos - Członek Zarządu,
- Wojciech Rybak - Członek Zarządu.

Pan Michał Gajewski w dniu 13 maja 2016 roku złożył rezygnację z tym dniem z funkcji Członka Zarządu Banku.

W dniu 6 czerwca 2016 roku Rada Nadzorcza Banku Millennium powołała Pana Wojciecha Rybaka na stanowisko Członka Zarządu Banku.

Grupa Kapitałowa Banku Millennium S.A.

Jednostką dominującą Grupy jest Bank Millennium S.A., natomiast jednostką dominującą najwyższego szczebla w stosunku do Banku Millennium S.A. jest Banco Comercial Portugues - spółka notowana na giełdzie w Lizbonie.

Spółki wchodzące w skład Grupy Banku Millennium S.A. na dzień 31.12.2016 r. przedstawia poniższa tabela:

Nazwa	Rodzaj działalności	Siedziba	% udziału Grupy w kapitałach własnych	% udziału Grupy w głosach na WZA lub ZW	Ujęcie w sprawozdaniu Grupy
MILLENNIUM LEASING Sp. z o.o.	usługi leasingowe	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM DOM MAKLERSKI S.A.	usługi maklerskie	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM TFI S.A.	zarządzanie funduszami inwestycyjnymi	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MB FINANCE AB	finansowanie spółek grupy	Sztokholm	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM SERVICE Sp. z o.o.	wynajem i zarządzanie nieruchomościami, działalność agentów i brokerów ubezpieczeniowych	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM GOODIE Sp. z o.o.	działalność portali internetowych	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM TELECOMMUNICATION SERVICES Sp. z o.o.	operacje finansowe na rynku kapitałowym i usługi doradcze	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
LUBUSKIE FABRYKI MEBLI S.A. w likwidacji	wytwarzanie mebli	Świebodzin	50 +1 akcja	50 +1 akcja	metoda praw własności(*)
BG LEASING S.A. w upadłości	usługi leasingowe	Gdańsk	74	74	koszt historyczny(*)

(*) Pomimo sprawowania kontroli nad spółką Lubuskie Fabryki Mebli S.A. oraz BG Leasing S.A. z uwagi na nieistotność tych jednostek z punktu widzenia realizacji nadrzędnego celu skonsolidowanego sprawozdania finansowego, jakim jest prawidłowe przedstawienie sytuacji finansowej Grupy, Grupa nie konsoliduje zaangażowania kapitałowego w tych podmiotach.

W efekcie zakończenia transakcji sekurytyzacji i powiązanych z nią instrumentów finansowych, w II kwartale 2015 Grupa zaprzestala konsolidacji Spółki specjalnego przeznaczenia Orchis Sp. z o.o., która została utworzona na potrzeby obsługi transakcji sekurytyzacji przeprowadzonej przez Grupę w roku 2007. Zgodnie z zapisami MSSF 10 Spółka była objęta konsolidacją, pomimo iż Grupa nie posiadała zaangażowania kapitałowego.

7. POLITYKA RACHUNKOWOŚCI

1) OŚWIADCZENIE O ZGODNOŚCI Z MIĘDZYNARODOWYMI STANDARDAMI SPRAWOZDAWCZOŚCI FINANSOWEJ

Sprawozdanie finansowe Grupy zostało przygotowane zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w wersji zatwierdzonej przez Unię Europejską, a w zakresie nieuregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2013 roku, poz. 330, z późniejszymi zmianami) i wydanych na jej podstawie przepisów wykonawczych, jak również wymogami odnoszącymi się do emitentów papierów wartościowych dopuszczonych lub będących przedmiotem ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych. Przedmiotowe sprawozdanie finansowe wypełnia obowiązki informacyjne określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 19 października 2005 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych (Dz. U. z 2005 r., Nr 209).

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało zaakceptowane do publikacji przez Zarząd Banku w dniu 2 marca 2017 r.

2) STANDARDY I INTERPRETACJE PRZYJĘTE W ROKU 2016 ORAZ NIEOBOWIĄZUJĄCE NA DZIEŃ BILANSOWY

Zastosowane nowe i zmienione standardy i interpretacje

W niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym zastosowano po raz pierwszy następujące nowe i zmienione standardy i interpretacje, które weszły w życie od 1 stycznia 2016 r.:

Plany określonych świadczeń: Składki pracowników - Zmiany do MSR 19

Zmiany do MSR 19 „Świadczenia pracownicze” zostały opublikowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości w listopadzie 2013 r. Zmiany pozwalają na rozpoznawanie składek wnoszonych przez pracowników jako zmniejszenie kosztów zatrudnienia w okresie, w którym praca jest wykonywana przez pracownika, zamiast przypisywać składki do okresów pracy, jeżeli kwota składki pracownika jest niezależna od stażu pracy.

Zastosowanie standardu nie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.

Roczne zmiany MSSF 2010-2012

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała w grudniu 2013 r. „Roczne zmiany MSSF 2010-2012”, które zmieniają 7 standardów. Poprawki zawierają zmiany w prezentacji, ujmowaniu oraz wycenie oraz zawierają zmiany terminologiczne i edycyjne.

Zmiany do MSR 16 i MSR 41 dot. upraw roślinnych

Niniejsze zmiany nie dotyczą działalności prowadzonej przez Grupę.

Zmiany do MSSF 11 dot. nabycia udziału we wspólnej działalności

Niniejsza zmiana do MSSF 11 wymaga od inwestora w przypadku, gdy nabywa on udział we wspólnej działalności będącej biznesem w rozumieniu definicji zawartej w MSSF 3 stosowania do nabycia swojego udziału zasad dotyczących rachunkowości połączeń biznesów zgodnie z MSSF 3 oraz zasad wynikających z innych standardów, chyba że są one sprzeczne z wytycznymi zawartymi w MSSF 11.

Zastosowanie standardu nie miało wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.

Zmiany do MSR 16 i MSR 38 dot. amortyzacji

Zmiana wyjaśnia, że stosowanie metody amortyzacji bazującej na przychodach nie jest właściwe, ponieważ przychody generowane w działalności, która wykorzystuje dane aktywa odzwierciedlają również czynniki inne niż konsumpcja korzyści ekonomicznych z danego aktywa.

Zastosowanie standardu nie miało wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy

Roczne zmiany MSSF 2012-2014

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała 25 września 2014 r. "Roczne zmiany MSSF 2012-2014", które zmieniają 4 standardy: MSSF 5, MSSF 7, MSR 19 i MSR 34.

Zastosowanie standardu nie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.

Zmiany do MSR 1

W grudniu 2014 r., w ramach prac związanych z tzw. inicjatywą dotyczącą ujawniania informacji, Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała poprawkę do MSR 1. Celem opublikowanej zmiany jest wyjaśnienie koncepcji istotności oraz wyjaśnienie, że jeżeli jednostka uzna, że dane informacje są nieistotne, wówczas nie powinna ich ujawniać nawet, jeżeli takie ujawnienie jest co do zasady wymagane przez inny MSSF. W zmienionym MSR 1 wyjaśniono, że pozycje prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz sprawozdaniu z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów mogą być agregowane bądź dezagregowane w zależności od ich istotności. Wprowadzono również dodatkowe wytyczne odnoszące się do prezentacji sum częściowych w tych sprawozdaniach.

Zastosowanie standardu nie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.

Zmiany do MSR 27 dot. metody praw własności w jednostkowych sprawozdaniach finansowych

Zmiana MSR 27 umożliwia stosowanie metody praw własności jako jednej z opcjonalnych metod ujmowania inwestycji w jednostkach zależnych, współkontrolowanych i stowarzyszonych w jednostkowym sprawozdaniu finansowym.

Standard nie ma zastosowania do sprawozdania skonsolidowanego Grupy.

Zmiany do MSSF 10, MSSF 12 i MSR 28 dot. wyłączenia z konsolidacji jednostek inwestycyjnych

Poprawka do MSSF 10, MSSF 12 i MSR 28 opublikowana pt. Jednostki inwestycyjne: wyłączenia z konsolidacji precyzuje wymagania dotyczące jednostek inwestycyjnych oraz wprowadza pewne ułatwienia.

Standard wyjaśnia, że jednostka powinna wyceniać w wartości godziwej przez wynik finansowy wszystkie swoje jednostki zależne, które są jednostkami inwestycyjnymi. Ponadto doprecyzowano, że zwolnienie ze sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego jeżeli jednostka dominująca wyższego stopnia sporządza dostępne publicznie sprawozdania finansowe dotyczy niezależnie od tego czy jednostki zależne są konsolidowane, czy też wyceniane według wartości godziwej przez wynik finansowy zgodnie z MSSF 10 w sprawozdaniu jednostki dominującej najwyższego lub wyższego szczebla.

Zastosowanie standardu nie miało wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.

Opublikowane standardy i interpretacje, które jeszcze nie obowiązują i nie zostały wcześniej zastosowane przez Grupę

W niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupa nie zdecydowała o wcześniejszym zastosowaniu następujących opublikowanych standardów, interpretacji lub poprawek do istniejących standardów przed ich datą wejścia w życie:

MSSF 9 „Instrumenty finansowe”

W dniu 24 lipca 2014 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (dalej: RSMR) wydała nowy Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej - MSSF 9: „Instrumenty finansowe”, obowiązujący dla rocznych okresów rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku, który zastąpi istniejący Międzynarodowy Standard Rachunkowości 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. Komisja Europejska Rozporządzeniem nr 2016/2067 z dnia 22 listopada 2016r. przyjęła Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 9: Instrumenty finansowe (MSSF 9) w wersji opublikowanej przez RSMR 24 lipca 2014r.

MSSF 9 wprowadza nowe standardy w procesie szacowania utraty wartości aktywów finansowych. Nowy model oparty jest na koncepcji „straty oczekiwanej” szacowanej z wykorzystaniem prognoz na przyszłość oraz wprowadza zmiany w zakresie zasad klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych (w szczególności aktywów finansowych) jak również nowe podejście do rachunkowości zabezpieczeń.

Grupa w marcu 2016r uruchomiła projekt wdrożenia MSSF 9, angażujący aktywnie różne jednostki organizacyjne odpowiedzialne za obszar rachunkowości i sprawozdawczości finansowej oraz zarządzanie ryzykiem, jak również departamenty biznesowe i informatyczne i konsultantów zewnętrznych.

Prace w ramach projektu zostały zaplanowane w dwóch etapach:

- Analiza luki - etap I
- Implementacja koncepcji MSSF 9 w Grupie - etap II

Aktualnie Grupa jest na etapie projektowania i testowania niezbędnych rozwiązań dla poszczególnych wymogów, w oparciu o wyniki przeprowadzonej analizy luki oraz zdefiniowane założenia metodologiczne. Grupa planuje zakończenie prac projektowych w II kwartale 2017 r.

Podsumowanie kluczowych założeń MSSF 9

Klasyfikacja i wycena instrumentów finansowych

Aktywa finansowe

Zgodnie z MSSF 9, aktywa finansowe w momencie ich początkowego ujęcia kwalifikuje się do następujących kategorii wyceny:

- aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie,
- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody,
- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Klasyfikacja aktywa finansowego do jednej z powyższych kategorii wyceny odbywa się w momencie jego początkowego ujęcia w bilansie na podstawie:

- modelu biznesowego Grupy w zakresie zarządzania aktywami finansowymi, który określany jest na poziomie odzwierciedlającym sposób, w jaki zarządza się łącznie grupami aktywów finansowych aby zrealizować określony cel biznesowy, oraz
- charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych składnika aktywów finansowych, mającej na celu weryfikację, czy warunki umowy powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostającej do spłaty (tzw. kryterium SPPI - ang. solely payments of principal and interest).

Aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie to aktywa finansowe spełniające oba poniższe warunki:

- składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego cel zakłada utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania kontraktowych przepływów pieniężnych, oraz
- warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek od pozostającej do spłaty kwoty głównej.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody to aktywa finansowe spełniające oba poniższe warunki:

- składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego cel zakłada zarówno utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania kontraktowych przepływów pieniężnych, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych (sprzedaż jest integralną częścią modelu biznesowego) oraz
- warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostającej do spłaty.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy to aktywa, które:

- nie spełniają kryteriów zaklasyfikowania do kategorii wycenianych w zamortyzowanym koszcie lub wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody (model biznesowy zarządzania tymi aktywami oparty jest o zmiany wartości godziwej lub też warunki umowne powodują powstanie przepływów pieniężnych które nie stanowią jedynie spłaty kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostającej do spłaty),
- zostały wyznaczone do tej kategorii decyzją Grupy w momencie początkowego ujęcia, przy czym wyznaczenie składnika aktywów finansowych do kategorii wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy decyzją Grupy w momencie początkowego ujęcia jest nieodwołalne oraz możliwe jedynie w przypadku, gdy w ten sposób Grupa eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność wyceny lub ujęcia („niedopasowanie księgowe”), jaka w przeciwnym razie powstałaby na skutek wyceny aktywów lub zobowiązań bądź ujęcia związanych z nimi zysków lub strat według różnych zasad.

W momencie początkowego ujęcia należy przeprowadzić analizę, czy dany instrument zawiera w sobie wbudowany instrument pochodny. Instrument pochodny wbudowany w kontrakt hybrydowy, którego umowę zasadniczą stanowi składnik aktywów finansowych objęty zakresem MSSF 9, nie jest wydzielany, a cały kontrakt hybrydowy jest ujmowany zgodnie z wymogami MSSF 9 dotyczącymi klasyfikacji aktywów finansowych. Natomiast, instrument pochodny wbudowany w kontrakt hybrydowy, którego umowa zasadnicza nie jest składnikiem aktywów finansowych objętych zakresem MSSF 9, podlega ocenie pod kątem konieczności jego wydzielenia.

Aktywa finansowe podlegają przeklasyfikowaniu wtedy i tylko wtedy, gdy Grupa zmienia model biznesowy w zakresie zarządzania aktywami finansowymi. W takim przypadku przeklasyfikowaniu podlegają te aktywa, na który zmiana modelu biznesowego miała wpływ.

Zobowiązania finansowe

MSSF 9 nie wprowadza istotnych zmian w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych, w stosunku do zasad wprowadzonych przez MSR 39 - zobowiązania finansowe w dniu ich nabycia lub powstania zalicza się do następujących kategorii:

- zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- pozostałe zobowiązania finansowe (wyceniane w zamortyzowanym koszcie).

Ponadto zgodnie z MSSF 9 zobowiązania finansowe nie podlegają przeklasyfikowaniu.

Utrata wartości

MSSF 9 zastępuje obowiązujący zgodnie z postanowieniami MSR 39 model utraty wartości funkcjonujący w oparciu o pojęcie „straty poniesionej”, nowym modelem opartym o pojęcie „oczekiwanych strat kredytowych” (ang. expected credit loss, dalej: ECL). Bezpośrednią konsekwencją tej zmiany, będzie konieczność liczenia odpisów z tytułu utraty wartości w oparciu w oczekiwane straty kredytowe oraz uwzględniania prognoz i spodziewanych przyszłych warunków ekonomicznych w kontekście oceny ryzyka kredytowego ekspozycji, co było niedopuszczalne pod rządami MSR 39.

Implementowany model utraty wartości będzie miał zastosowanie do składników aktywów finansowych zakwalifikowanych, zgodnie z postanowieniami MSSF 9, jako aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie lub w wartości godziwej przez pozostałe dochody całkowite, z wyjątkiem instrumentem kapitałowych.

Zdaniem Grupy, zmiana koncepcji ze straty poniesionej (MSR 39) na rzecz straty oczekiwanej, będzie miała daleko istotne konsekwencje w zakresie modelowania parametrów ryzyka kredytowego oraz ostatecznej wysokości utworzonych odpisów. Stosowany obecnie okres identyfikacji straty (ang. Loss Identification Period) nie będzie występował, a wraz z nim wyeliminowana zostanie kategoria odpisów IBNR (ang. Incurred But Not Reported). Zgodnie z MSSF 9, w miejsce odpisów z tytułu IBNR oraz odpisów dla ekspozycji z przesłankami utraty wartości, odpis z tego tytułu będzie wyznaczany w następujących kategoriach:

- Koszyk 1 - 12-miesięczna oczekiwana strata kredytowa - oczekiwana strata, która wynikać będzie z możliwych przypadków default'u w ciągu 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego,
- Koszyki 2 i 3 oczekiwana strata kredytowa w okresie życia aktywa finansowego - oczekiwana strata, która wynikać będzie ze wszystkich możliwych przypadków default'u w okresie oczekiwanego życia aktywa finansowego.

Pomiar oczekiwanej straty kredytowej w okresie życia aktywa finansowego będzie miał zastosowanie do wszystkich ekspozycji, dla których od momentu początkowego ujęcia do daty bilansowej zidentyfikowano znaczny wzrost ryzyka kredytowego (Koszyk 2) lub stwierdzono utratę wartości (Koszyk 3). W koszyku 1 pomiar 12-miesięcznej oczekiwanej straty kredytowej dokonywany będzie dla wszystkich ekspozycji, dla których od momentu początkowego ujęcia do daty bilansowej nie zidentyfikowano znacznego wzrostu ryzyka kredytowego i nie stwierdzono utraty wartości.

Sposób kalkulacji utraty wartości aktywów finansowych będzie miał również wpływ na sposób rozpoznania przychodu odsetkowego. W szczególności, w podejściu ogólnym, przychód od aktywów znajdujących się w koszykach 1 i 2 będzie wyznaczany na bazie brutto ekspozycji, natomiast w koszyku 3 na bazie netto (podobnie jak dla aktywów ze stwierdzoną utratą wartości w MSR 39).

Rachunkowość zabezpieczeń

Zgodnie z postanowieniami MSSF 9, Grupa wyłącznie w dniu wdrożenia MSSF 9 może podjąć decyzję stanowiącą element polityki rachunkowości o kontynuowaniu stosowania wymogów rachunkowości zabezpieczeń zgodnie z MSR 39 zamiast wymogów wskazanych w MSSF 9.

MSSF 9 wymaga aby Grupa zapewniła spójność stosowanych powiązań zabezpieczających ze strategią zarządzania ryzykiem stosowaną przez Grupę oraz jej celami. MSSF 9 wprowadza nowe postanowienia w zakresie, m.in. oceny efektywności powiązania zabezpieczającego oraz mechanizmu przywracania równowagi powiązania zabezpieczającego (ponownego bilansowania powiązania zabezpieczającego), jak również znosi możliwość zaprzestania stosowania rachunkowości zabezpieczeń w wyniku subiektywnej decyzji Grupy.

Potencjalny wpływ MSSF 9 na sytuację finansową oraz fundusze własne Grupy

Ilościowe oszacowania wpływu MSSF 9 na sytuację finansową oraz fundusze własne Grupy

Na dzień 31 grudnia 2016 r. całościowy wpływ wdrożenia wymogów MSSF 9 na sytuację finansową oraz fundusze własne Grupy nie jest możliwy do wiarygodnego oszacowania. W związku z powyższym, Grupa zdecydowała się ujawnić jedynie informacje jakościowe dotyczące podejścia do sposobu zaimplementowania wymogów MSSF 9, które, w opinii Grupy, pozwolą odbiorcom sprawozdania finansowego na zrozumienie wpływu MSSF 9 na pozycję finansową Grupy oraz na zarządzanie kapitałem.

Dane jakościowe umożliwiające odbiorcom sprawozdania finansowego wpływu MSSF 9 na pozycję finansową Grupy oraz zarządzanie kapitałem

Klasyfikacja i wycena instrumentów finansowych

Aktywa finansowe

W celu zapewnienia możliwości podjęcia decyzji klasyfikacyjnej w zakresie posiadanych przez Grupę składników aktywów finansowych zgodnej z MSSF 9 na dzień 1 stycznia 2018 r., Grupa, w ramach prowadzonego projektu wdrożenia MSSF 9, dokonuje przeglądu posiadanych składników aktywów finansowych, które będą znajdowały się w jej posiadaniu po 31 grudnia 2017 r., poprzez:

- określenie oraz przypisanie grup składników aktywów finansowych do odpowiedniego modelu biznesowego na podstawie oceny przyjętego sposobu zarządzania portfelami aktywów finansowych dokonywanej poprzez m.in.:
- przegląd oraz ocenę istotnych i obiektywnych danych jakościowych mających wpływ na przyporządkowanie portfeli aktywów do odpowiedniego modelu biznesowego (takich jak, np.: sposób oceny dochodowości danych portfeli aktywów finansowych, analizę typów ryzyka mających wpływ na efektywność danych portfeli aktywów finansowych oraz sposób zarządzania zidentyfikowanym ryzykiem, a także przyczyny dokonanych w przeszłości sprzedaży aktywów finansowych w ramach danych portfeli),
- przegląd oraz ocenę istotnych i obiektywnych danych ilościowych mających wpływ na przyporządkowanie portfeli aktywów do odpowiedniego modelu biznesowego (takich jak, np.: wartość sprzedaży aktywów finansowych dokonanych w ramach danych portfeli dokonanych we wcześniejszych okresach sprawozdawczych (o ile sprzedaże wystąpiły) oraz częstotliwość dokonanych sprzedaży aktywów finansowych w ramach danych portfeli (o ile sprzedaże wystąpiły);
- analizę oczekiwań, co do planowanych przyszłych wartości sprzedaży aktywów finansowych oraz ich częstotliwości w ramach danych portfeli;
- określenie, poprzez identyfikację i analizę zapisów kontraktowych składnika aktywów finansowych czy warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych pozwalają na stwierdzenie, że dany składnik aktywów finansowych spełnia kryterium SPPI.

W wyniku wdrożenia wymogów MSSF 9, Bank przewiduje zmiany w zakresie klasyfikacji niektórych kredytów i pożyczek udzielonych klientom, wycenianych w zamortyzowanym koszcie zgodnie z MSR 39, które będą musiały być wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, z tytułu niespełnienia kryterium SPPI przez wynikające z umowy kredytu/pożyczki przepływy pieniężne. Opierając się na obecnym etapie analiz, Bank spodziewa się, że zmiany te będą miały zastosowanie do niewielkiego odsetka portfela kredytowego szacowanego na około 2% wartości całego portfela kredytowego na dzień 31.12.2016 roku.

Odnosnie posiadanego portfela papierów dłużnych Grupa nie przewiduje istotnych zmian w sposobie klasyfikacji i wyceny tych aktywów finansowych, które mogłyby mieć istotny wpływ na bilans i/lub na wynik finansowy Grupy.

Dane ilościowe w przedmiotowym zakresie, w tym wpływ na bilans i/lub na wynik finansowy Grupy dostępne będą po zakończeniu przeglądu posiadanych przez Grupę składników aktywów finansowych.

Na dzień 31 grudnia 2016r. Grupa posiada instrumenty kapitałowe (akcje i udziały), które kwalifikowane są według MSR 39 jako „aktywa finansowe dostępne do sprzedaży”. Zgodnie z MSSF 9 Grupa będzie mogła zaklasyfikować je do aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy (o ile zgodnie z intencją zarządzających nimi jednostek nie stanowią inwestycji strategicznej) lub dokonać nieodwołalnego wyboru ujmowania ich w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. W przypadku wyboru przez Grupę ujmowania instrumentów kapitałowych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody wynik z tytułu wyceny do wartości godziwej będzie ujmowany w innych całkowitych dochodach, odpis z tytułu utraty wartości nie będzie rozpoznawany w rachunku wyników oraz w przypadku sprzedaży zysk/strata nie będzie przeklasyfikowana do rachunku wyników. Na moment sporządzenia sprawozdania finansowego Grupa nie podjęła decyzji w niniejszym zakresie.

Zobowiązania finansowe

W wyniku wdrożenia wymogów MSSF 9, Grupa nie przewiduje zmian w klasyfikacji zobowiązań finansowych w stosunku do dotychczasowej klasyfikacji zgodnej z MSR 39, które mogłyby mieć istotny wpływ na bilans i/lub na wynik finansowy Grupy.

Utrata wartości

Grupa zakłada, że wprowadzenie nowego modelu utraty wartości opartego na koncepcji ECL będzie miało istotny wpływ na wysokość odpisów w Grupie, szczególnie w zakresie ekspozycji zaklasyfikowanych do koszyka 2. Standard MSSF 9 w odróżnieniu od MSR 39, nie wymaga zidentyfikowania przesłanek utraty wartości w celu oszacowania strat w horyzoncie dożywnym w koszyku 2. W zamian za to, Grupa jest zobowiązana do stałego oszacowania wysokości strat kredytowych od momentu rozpoznania danego aktywa, do momentu usunięcia go z bilansu. W przypadku znacznego zwiększenia ryzyka kredytowego w porównaniu do momentu rozpoznania aktywa w bilansie, występuje konieczność liczenia strat w horyzoncie dożywnym - koszyk 2. Takie podejście spowoduje, że oczekiwane straty kredytowe zostaną wcześniej rozpoznane, co przełoży się ostatecznie na zwiększenie wysokości odpisów i tym samym docelowo wpłynie na wynik finansowy. Należy podkreślić, że na moment wdrożenia standardu MSSF 9 jednorazowa zmiana wynikająca z przyjęcia nowych modeli nie będzie uwzględniona w wyniku finansowym i zostanie ujęta w zyskach zatrzymanych.

Grupa, w ramach prowadzonego projektu wdrożenia MSSF 9, pracuje nad wdrożeniem nowej metodyki kalkulacji odpisów oraz nad implementacją odpowiednich zmian w systemach IT oraz procesach funkcjonujących w Banku. W szczególności prace skupiają się nad założeniami modelu utraty wartości, pozyskaniem niezbędnych danych jak również projektowaniem procesu i narzędzi oraz przeprowadzeniem szczegółowego oszacowania wpływu wymogów MSSF 9 na poziom odpisów. Prace metodologiczne koncentrują się natomiast na rozbudowie stosowanych obecnie rozwiązań, jak również nad wdrożeniem elementów zupełnie nowych. W zakresie rozbudowy, mają miejsce prace dostosowujące obecne modele PD, LGD, EAD i CCF, tak by mogły zostać wykorzystane w oszacowaniach straty oczekiwanej. W zakresie rozwiązań nowych, prace przede wszystkim obejmują opracowanie kryteriów transferów pomiędzy koszykami, jak również uwzględnieniu prognoz ekonomicznych przy szacowaniu wartości odpisów.

Należy podkreślić, że wdrożenie nowych standardów wymaga zastosowania modeli oceny ryzyka kredytowego o wyższym stopniu złożoności i większych zdolnościach predykcyjnych wymagających znacznie szerszego zakresu danych w porównaniu do modeli obecnie stosowanych. Ocena wpływu nowego standardu na pozycję finansową Grupy oraz zarządzanie kapitałem jest na chwilę obecną istotnie utrudniona. Trudności te wynikają z faktu toczących się prac metodologicznych nad dostosowaniem modeli ryzyka kredytowego do wymogów nowego standardu, jak również z braku jednoznacznych interpretacji nowych przepisów i utartej praktyki rynkowej. Na poziomie legislacyjnym organy nadzoru oraz ciała regulacyjne pracują nad aktualizacją wymagań ostrożnościowych, które będą miały wiążący dla Banku charakter. Prace te znajdują się na zbyt wczesnym etapie, aby móc jednoznacznie wskazać wpływ MSSF 9 na pozycję finansową i wskaźniki adekwatności kapitałowej.

Należy również zauważyć, że jeżeli chodzi o wpływ na kapitał, to potencjalny wzrost odpisów z tytułu utraty wartości w momencie wdrożenia MSSF9 może zostać częściowo zrównoważony przez poprawę funduszy własnych wynikającą z ograniczenia korekt związanych z różnicą pomiędzy oczekiwaną i poniesioną stratą kredytową (taka sytuacja ma miejsce w przypadku banków stosujących metodę wewnętrznych ratingów tak jak Bank Millennium).

Rachunkowość zabezpieczeń

W oparciu o zapisy MSSF 9.7.2.21 Grupa w dniu 1 stycznia 2018 r. zamierza podjąć decyzję stanowiącą element polityki rachunkowości o kontynuowaniu stosowania wymogów rachunkowości zabezpieczeń zgodnie z MSR 39 zamiast wymogów wskazanych w MSSF 9. Decyzja ta będzie miała zastosowanie do wszystkich relacji zabezpieczających, dla których Grupa stosuje i będzie stosowała rachunkowość zabezpieczeń w przyszłości. Zmiana tej decyzji jest możliwa wyłącznie na zasadzie zmiany polityki rachunkowości, co będzie się wiązać ze wszystkimi konsekwencjami wynikającymi z MSR 8.

W związku z powyższym, w zakresie rachunkowości zabezpieczeń, wejście w życie MSSF 9 nie będzie miało wpływu na sytuację finansową Grupy.

MSSF 14 „Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe”

Standard ten pozwala jednostkom, które sporządzają sprawozdanie finansowe zgodnie z MSSF po raz pierwszy (z dniem 1 stycznia 2016 r. lub po tej dacie), do ujmowania kwot wynikających z działalności o regulowanych cenach, zgodnie z dotychczas stosowanymi zasadami rachunkowości. Dla poprawienia porównywalności z jednostkami które stosują już MSSF i nie wykazują takich kwot, zgodnie z opublikowanym MSSF 14 kwoty wynikające z działalności o regulowanych cenach, powinny podlegać prezentacji w odrębnej pozycji zarówno w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jak i w rachunku zysków i strat oraz sprawozdaniu z innych całkowitych dochodów.

Decyzją Unii Europejskiej MSSF 14 nie zostanie zatwierdzony.

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 r. lub po tej dacie.

Zasady przewidziane w MSSF 15 dotyczyć będą wszystkich umów skutkujących przychodami. Fundamentalną zasadą nowego standardu jest ujmowanie przychodów w momencie transferu towarów lub usług na rzecz klienta, w wysokości ceny transakcyjnej. Wszelkie towary lub usługi sprzedawane w pakietach, które da się wyodrębnić w ramach pakietu, należy ujmować oddzielnie, ponadto wszelkie upusty i rabaty dotyczące ceny transakcyjnej należy co do zasady alokować do poszczególnych elementów pakietu. W przypadku, gdy wysokość przychodu jest zmienna, zgodnie z nowym standardem kwoty zmienne są zaliczane do przychodów, o ile istnieje duże prawdopodobieństwo, że w przyszłości nie nastąpi odwrócenie ujęcia przychodu w wyniku przeszacowania wartości. Ponadto, zgodnie z MSSF 15 koszty poniesione w celu pozyskania i zabezpieczenia kontraktu z klientem należy aktywować i rozliczać w czasie przez okres konsumowania korzyści z tego kontraktu.

Rzeczywisty wpływ zastosowania nowych zasad przez Grupę nie został jeszcze oszacowany

Objaśnienia do MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”

Objaśnienia do MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” zostały opublikowane 12 kwietnia 2016 r. i mają zastosowanie do sprawozdań finansowych sporządzanych po 1 stycznia 2018 r.

Objaśnienia dostarczają dodatkowych informacji i wyjaśnień dotyczących głównych założeń przyjętych w MSSF 15, m.in. na temat identyfikacji osobnych obowiązków, ustalenia czy jednostka pełni rolę pośrednika (agenta), czy też jest głównym dostawcą dóbr i usług (principal) oraz sposobu ewidencji przychodów z tytułu licencji.

Oprócz dodatkowych objaśnień, wprowadzono także zwolnienia i uproszczenia dla jednostek stosujących nowy standard po raz pierwszy.

Rzeczywisty wpływ zastosowania nowych zasad przez Grupę nie został jeszcze oszacowany.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, Objasnienia do MSSF 15 nie zostały jeszcze zatwierdzone przez Unię Europejską.

Zmiany do MSSF 10 i MSR 28 dot. sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostkami stowarzyszonymi lub wspólnymi przedsiębiorcami

Zmiany rozwiązują problem aktualnej niespójności pomiędzy MSSF 10 a MSR 28. Ujęcie księgowe zależy od tego, czy aktywa niepieniężne sprzedane lub wniesione do jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsiębiorstwa stanowią „biznes” (ang. business).

W przypadku, gdy aktywa niepieniężne stanowią „biznes”, inwestor wykaże pełny zysk lub stratę na transakcji. Jeżeli zaś aktywa nie spełniają definicji biznesu, inwestor ujmuje zysk lub stratę z wyłączeniem części stanowiącej udziały innych inwestorów.

Zmiany zostały opublikowane 11 września 2014 r. Data obowiązywania zmienionych przepisów nie została ustalona przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości.

Grupa ocenia, że zastosowanie standardu nie będzie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zatwierdzenie tej zmiany jest odroczone przez Unię Europejską.

MSSF 16 „Leasing”

MSSF 16 „Leasing” został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 13 stycznia 2016 r. i obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 r. lub po tej dacie.

Nowy standard ustanawia zasady ujęcia, wyceny, prezentacji oraz ujawnień dotyczących leasingu. Wszystkie transakcje leasingu skutkują uzyskaniem przez leasingobiorcę prawa do użytkowania aktywa oraz zobowiązania z tytułu obowiązku zapłaty. Tym samym, MSSF 16 znosi klasyfikację leasingu operacyjnego i leasingu finansowego zgodnie z MSR 17 i wprowadza jeden model dla ujęcia księgowego leasingu przez leasingobiorcę. Leasingobiorca będzie zobowiązany ująć: (a) aktywa i zobowiązania dla wszystkich transakcji leasingu zawartych na okres powyżej 12 miesięcy, za wyjątkiem sytuacji, gdy dane aktywo jest niskiej wartości; oraz (b) amortyzację leasingowanego aktywa odrębnie od odsetek od zobowiązania leasingowego w sprawozdaniu z wyników

MSSF 16 w znaczącej części powtarza regulacje z MSR 17 dotyczące ujęcia księgowego leasingu przez leasingodawcę. W konsekwencji, leasingodawca kontynuuje klasyfikację w podziale na leasing operacyjny i leasing finansowy oraz odpowiednio różnicuje ujęcie księgowe.

Rzeczywisty wpływ zastosowania nowych zasad przez Grupę nie został jeszcze oszacowany.

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego, zmiana ta nie została jeszcze zatwierdzona przez Unię Europejską.

Zmiany do MSR 12 dotyczące ujęcia aktywa z tytułu podatku odroczonego od niezrealizowanych strat

Zmiana do MSR 12 wyjaśnia wymogi dotyczące ujęcia aktywa z tytułu podatku odroczonego od niezrealizowanych strat związanych z instrumentami dłużnymi. Jednostka będzie zobowiązana ująć aktywa z tytułu podatku odroczonego od niezrealizowanych strat, w sytuacji gdy są one rezultatem dyskontowania przepływów pieniężnych związanych z instrumentem dłużnym z zastosowaniem rynkowej stopy procentowej; także wówczas, gdy zamierza utrzymywać dane instrumenty dłużne do terminu wymagalności, a w momencie otrzymania kwoty nominalnej nie będzie obowiązku zapłaty podatków. Korzyści ekonomiczne odzwierciedlone w aktywie z tytułu podatku odroczonego wynikają z możliwości uzyskania przez posiadacza ww. instrumentów przyszłych zysków (odwracając efekt dyskontowania) bez konieczności zapłaty podatków.

Zmiana obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2017 r. lub po tej dacie.

Grupa ocenia, że zastosowanie standardu nie będzie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zmiana ta nie została jeszcze zatwierdzona przez Unię Europejską.

Zmiany do MSR 7: Inicjatywa dotycząca ujawniania informacji

Zmiana do MSR 7 obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2017 r. lub po tej dacie. Jednostki będą zobowiązane ujawnić uzgodnienie zmian w zobowiązaniach wynikających z działalności finansowej.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zmiana ta nie została jeszcze zatwierdzona przez Unię Europejską.

Zmiany do MSSF 2: Klasyfikacja i wycena transakcji opartych na akcjach

Zmiana do MSSF 2 obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2018 r. lub po tej dacie. Zmiana wprowadza m.in. wytyczne w zakresie wyceny w wartości godziwej zobowiązania z tytułu transakcji opartych na akcjach rozliczanych w środkach pieniężnych, wytyczne dotyczące zmiany klasyfikacji z transakcji opartych na akcjach rozliczanych w środkach pieniężnych na transakcje oparte na akcjach rozliczane w instrumentach kapitałowych, a także wytyczne na temat ujęcia zobowiązania podatkowego pracownika z tytułu transakcji opartych na akcjach.

Grupa ocenia, że zastosowanie standardu nie będzie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zmiana ta nie została jeszcze zatwierdzona przez Unię Europejską.

Zmiany do MSSF 4: Zastosowanie MSSF 9 „Instrumenty finansowe” wraz z MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe”

Niniejsze zmiany nie dotyczą działalności prowadzonej przez Grupę.

Roczne zmiany do MSSF 2014 - 2016

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała w grudniu 2016 r. "Roczne zmiany MSSF 2014-2016", które zmieniają 3 standardy: MSSF 12 „Ujawnienia udziałów w innych jednostkach”, MSSF 1 „Zastosowanie MSSF po raz pierwszy” oraz MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych”.

Poprawki zawierają wyjaśnienia oraz zmiany dotyczące zakresu standardów, ujmowania oraz wyceny, a także zawierają zmiany terminologiczne i edycyjne.

Grupa ocenia, że zastosowanie standardu nie będzie miało wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zmiany te nie zostały jeszcze zatwierdzone przez Unię Europejską.

Zmiany do MSR 40: reklasyfikacja nieruchomości inwestycyjnych

Niniejsze zmiany nie dotyczą działalności prowadzonej przez Grupę.

KIMSF 22: Transakcje w walutach obcych oraz płatności zaliczkowe

KIMSF 22 wyjaśnia zasady rachunkowości dotyczące transakcji, w ramach których jednostka otrzymuje lub przekazuje zaliczki w walucie obcej. Wytyczne obowiązują dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2018 r. lub po tej dacie.

Grupa ocenia, że zastosowanie standardu nie będzie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zmiana ta nie została jeszcze zatwierdzona przez Unię Europejską.

3) PRZYJĘTE ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Podstawy sporządzenia sprawozdania finansowego

Skonsolidowane sprawozdanie Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. sporządzone za rok obrotowy od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku obejmuje dane finansowe Banku oraz dane finansowe jednostek zależnych, stanowiących „Grupę” oraz dane jednostek stowarzyszonych wycenione metodą praw własności.

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w oparciu o założenie kontynuowania przez Grupę działalności gospodarczej w niezmińszonym istotnie zakresie, w okresie nie krótszym niż rok od dnia bilansowego. Sprawozdanie zostało przygotowane w złotych polskich, a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, zostały podane w tysiącach złotych (tys. zł).

W sprawozdaniu zastosowano koncepcję wartości godziwej dla aktywów finansowych i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym instrumentów pochodnych oraz aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, za wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej. Pozostałe składniki aktywów finansowych i zobowiązań finansowych (w tym kredyty i pożyczki) wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu ustalonego przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości lub cenie nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości.

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF, w brzmieniu przyjętym przez UE, wymaga od kierownictwa dokonania subiektywnych ocen, estymacji i przyjęcia założeń, które wpływają na stosowane zasady rachunkowości oraz na prezentowane kwoty aktywów i pasywów oraz przychodów i kosztów. Za wybór, stosowanie, rozwój i sprawdzenie trafności przyjętych estymacji odpowiada jednostka merytoryczna Grupy, przyjęte założenia są następnie zatwierdzane przez kierownictwo Grupy. Szacunki i założenia dokonywane są w oparciu o dostępne dane historyczne oraz szereg innych czynników, które są uważane za właściwe w danych warunkach. Wyniki tworzą podstawę do dokonywania szacunków odnośnie wartości bilansowych aktywów i pasywów, których nie da się określić w jednoznaczny sposób na podstawie innych źródeł. Wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych.

Zgodność rzeczywistych wyników i dokonanych szacunków i założeń jest weryfikowana na bieżąco. Korekty w szacunkach są rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku pod warunkiem, że korekta dotyczy tylko tego okresu lub w okresie, w którym dokonano zmiany i w okresach przyszłych, jeśli korekta wpływa zarówno na bieżący jak i przyszłe okresy.

Poniżej prezentowane zasady rachunkowości zostały zastosowane do wszystkich okresów sprawozdawczych zaprezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Wszystkie jednostki objęte konsolidacją sporządzają sprawozdania finansowe zgodnie z jednolitymi obowiązującymi w całej Grupie MSSF w brzmieniu przyjętym przez UE, na ten sam dzień bilansowy.

Podstawy konsolidacji

Metoda przejęcia

Metoda przejęcia jest stosowana przez Grupę przy rozliczaniu połączeń jednostek gospodarczych, w których Grupa występuje jako jednostka przejmująca. Koszt połączenia ustala się jako wartość godziwą przekazanych aktywów, wyemitowanych instrumentów kapitałowych oraz zobowiązań zaciągniętych lub przejętych na dzień wymiany wyłączając koszty usług związanych z połączeniem jednostek takich jak doradztwo, porady prawne, wyceny i podobne usługi. Możliwe do zidentyfikowania aktywa nabyte oraz zobowiązania i zobowiązania warunkowe przejęte w ramach połączenia jednostek gospodarczych wycenia się początkowo według ich wartości godziwej na dzień przejęcia, niezależnie od wielkości ewentualnych udziałów niekontrolujących. Nadwyżkę kosztu przejęcia nad wartością godziwą udziału Grupy w możliwych do zidentyfikowania przejętych aktywach netto ujmuje się jako wartość firmy. Jeżeli koszt połączenia jest niższy od udziału Grupy w wartości godziwej netto możliwych do zidentyfikowania aktywów, zobowiązań, zobowiązań warunkowych przejętej jednostki zależnej, Grupa dokonuje ponownej oceny identyfikacji i wyceny możliwych do zidentyfikowania aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych jednostki przejmowanej oraz wyceny kosztu połączenia. Ewentualna nadwyżka pozostała po dokonaniu ponownej oceny jest ujmowana od razu w Rachunku zysków i strat.

Jednostki zależne

Jednostki zależne są to wszelkie podmioty kontrolowane przez Grupę, ponieważ Grupa (i) posiada znaczące prawa dające możliwość bieżącego kierowania działaniami jednostki istotnie wpływającymi na jej wyniki finansowe, (ii) z tytułu swego zaangażowania w jednostkę podlega ekspozycji na zmienne wyniki finansowe lub posiada prawa do tych wyników oraz (iii) posiada możliwość wykorzystania władzy do wywierania wpływu na wysokość przypisanych mu wyników finansowych związanych z zaangażowaniem w tę jednostkę. Przy dokonywaniu oceny czy Grupa posiada władzę nad daną jednostką uwzględnia się istnienie znaczących praw głosu, w tym potencjalnych praw głosu, które w danej chwili można zrealizować lub zamienić. Aby prawo było prawem znaczącym, jego posiadacz musi mieć praktyczną zdolność wykonywania tego prawa.

Jednostki zależne podlegają konsolidacji od dnia przejęcia nad nimi kontroli przez Grupę. Przystaje się je konsolidować z dniem ustania kontroli.

Transakcje, rozrachunki i nie zrealizowane zyski na transakcjach pomiędzy spółkami Grupy są eliminowane. Nie zrealizowane straty również podlegają eliminacji, chyba że transakcja dostarcza dowodów na utratę wartości przekazanego składnika aktywów.

Jednostki stowarzyszone

Jednostki stowarzyszone to wszelkie jednostki, na które Grupa wywiera znaczący wpływ, lecz których nie kontroluje, co zwykle towarzyszy posiadaniu od 20% do 50% ogólnej liczby głosów w organach stanowiących. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych rozlicza się metodą praw własności i ujmuje początkowo według kosztu. Inwestycja Grupy w jednostkach stowarzyszonych obejmuje wartość firmy (pomniejszoną o ewentualne skumulowane odpisy z tytułu utraty wartości), określoną na dzień nabycia.

Udział Grupy w wyniku finansowym jednostek stowarzyszonych od dnia nabycia ujmuje się w Rachunku zysków i strat, zaś jej udział w zmianach stanu innych kapitałów od dnia nabycia - w innych kapitałach. Wartość bilansową inwestycji koryguje się o łączne zmiany stanu poszczególnych elementów kapitału od dnia ich nabycia. Gdy udział Grupy w stratach jednostki stowarzyszonej staje się równy lub większy od udziału Grupy w tej jednostce stowarzyszonej, obejmującego ewentualne inne niż zabezpieczone należności, Grupa zaprzestaje ujmować dalsze straty, chyba że wzięta na siebie obowiązki lub dokonała płatności w imieniu danej jednostki stowarzyszonej.

Nie zrealizowane zyski na transakcjach pomiędzy Grupą a jej jednostkami stowarzyszonymi eliminuje się proporcjonalnie do udziału Grupy w jednostkach stowarzyszonych. Nie zrealizowane straty również są eliminowane, chyba że transakcja dostarcza dowodów na wystąpienie utraty wartości przekazywanego składnika aktywów.

Waluta funkcjonalna oraz waluta prezentacji

Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji

Pozycje zawarte w sprawozdaniu finansowym Grupy wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność („waluta funkcjonalna”). Skonsolidowane sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji Banku - jednostki dominującej Grupy.

Transakcje i salda

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w Rachunku zysków i strat.

Różnice kursowe z tytułu pozycji pieniężnych, zarówno tych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, jak i klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży lub utrzymywane do terminu zapadalności, są wykazywane w Rachunku zysków i strat.

Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy są wykazywane w Rachunku zysków i strat, natomiast różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży są wykazywane w Innych składnikach całkowitych dochodów.

Zastosowanie szacunków w związku ze stosowanymi zasadami rachunkowości

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga dokonania przez Grupę pewnych szacunków oraz przyjęcia pewnych założeń, które mają wpływ na kwoty prezentowane w sprawozdaniu finansowym. Szacunki i założenia, które podlegają ciągłej ocenie przez kierownictwo Grupy, oparte są o doświadczenia historyczne i inne czynniki, w tym oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Mimo, że szacunki te opierają się na najlepszej wiedzy dotyczącej warunków bieżących i działań, które Grupa podejmuje, rzeczywiste rezultaty mogą się od tych szacunków różnić. Poniżej przedstawiono najistotniejsze obszary dla których Grupa dokonuje oszacowań:

- Utrata wartości kredytów i pożyczek

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości danego składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Grupa ocenia czy istnieją dane/przestanki wskazujące na możliwe do wiarygodnego zmierzenia zmniejszenia szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dotyczących portfela kredytowego, zanim zmniejszenie to będzie można przyporządkować do konkretnego kredytu w celu oszacowania utraty wartości.

Szacunki mogą uwzględniać możliwe do zaobserwowania dane wskazujące na wystąpienie niekorzystnej zmiany sytuacji płatniczej kredytobiorców należących do określonej grupy lub sytuacji gospodarczej w danym kraju lub jego części, co ma związek z problemami występującymi w tej grupie aktywów. Historyczne parametry strat są korygowane na podstawie danych pochodzących z bieżących obserwacji w celu uwzględnienia wpływu aktualnych czynników rynkowych, które nie miały miejsca w okresie, którego dotyczą obserwacje historyczne, oraz wyłączenia skutków okoliczności, które miały miejsce w okresie historycznym, a które nie zachodzą obecnie. Metodologia i założenia, na podstawie których określa się szacunkowe kwoty przepływów pieniężnych i okresy, w których one nastąpią, są poddawane regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

Wpływ zwiększenia/zmniejszenia przepływów pieniężnych dla kredytów z rozpoznaną utratą wartości lub zmiany dowolnego z parametrów PI lub LGI dla portfela IBNR na koniec 2016 r. dla Grupy przedstawia poniższe zestawienie (w mln PLN):

Rodzaj analizy	Zmiana wartości odpisów w przypadku:	
	Scenariusza 1 (poprawa o 10%)	Scenariusza 2 (pogorszenie o 10%)
1. Analiza indywidualna (Impaired)	-36,60	44,78
a) Zmiana przepływów pieniężnych z działalności gospodarczej dłużników	-9,60	12,48
b) Zmiana przepływów pieniężnych z zabezpieczenia	-27,00	32,30
2. Analiza kolektywna	-97,34	90,12
a) Zmiana parametru LGI (Impaired)	-79,66	72,44
b) Zmiana parametru LGI lub PI (IBNR)	-17,68	17,68
Łącznie Grupa	-133,94	134,90

- Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwą instrumentów finansowych nienotowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując techniki wyceny zgodnie ze stosowaną przez Grupę polityką rachunkowości. Dla instrumentów pochodnych o charakterze nieopcynym oraz dłużnych papierów wartościowych stosowane są modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych. Dla instrumentów pochodnych o charakterze opcyjnym stosuje się modele wyceny opcji. Wszystkie modele są zatwierdzone przed użyciem, a także kalibrowane w celu zapewnienia, że otrzymane wyniki odzwierciedlają rzeczywisty poziom wartości godziwej wycenianych instrumentów. W miarę możliwości w modelach wykorzystywane są wyłącznie dane możliwe do zaobserwowania, pochodzące z aktywnego rynku.

W przypadku braku pochodzących z aktywnego rynku parametrów wyceny, wartość godziwa jest określana w oparciu o zastosowanie technik wyceny wykorzystujących szacunkowe parametry wsadowe.

Grupa wycenia instrumenty finansowe stosując poniższe metody wyceny w następującej hierarchicznie kolejności:

- Ceny kwotowane na aktywnym rynku identycznych instrumentów dla następujących instrumentów finansowych:
Dłużne papiery skarbowe stałokuponowe i zerokuponowe oraz zmiennoprocentowe;
- Techniki wyceny w oparciu o parametry pochodzące z rynku dla następujących instrumentów finansowych:
Dłużne papiery skarbowe zmiennoprocentowe,
Instrumenty pochodne:
 - FRA, IRS, CIRS,
 - FX Swap, FX Forward,
 - Instrumenty pochodne wbudowane,*Bony emitowane przez Bank Centralny;*
- Techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów niepochodzących z rynku:
Dłużne papiery wartościowe pozostałych emitentów (np. gminy),
Akcje VISA Incorporation,
Instrumenty pochodne:
 - Opcje walutowe nabyte przez Grupę,
 - Opcje na indeksy nabyte/wystawione przez Grupę.

W celu oszacowania wartości godziwej akcji uprzywilejowanych VISA, uwzględniono wartość pieniądza w czasie oraz okres konwersji akcji uprzywilejowanych na akcje zwykłe VISA.

Do wyceny instrumentów pochodnych Grupa stosuje komponent ryzyka kredytowego uwzględniający zarówno ryzyko kontrahenta (korekta wartości kredytowej, z ang. credit value adjustment - CVA) jak i ryzyko własne Grupy (korekta wartości debetowej, z ang. debit value adjustment - DVA). Grupa ocenia, że wpływ nieobserwowalnych danych wejściowych związanych ze stosowaniem tego komponentu na proces ustalania wartości godziwej jest nieistotny.

- Utrata wartości innych aktywów trwałych

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy nastąpiła utrata wartości składników aktywów trwałych. W przypadku zidentyfikowania takiej przesłanki, Grupa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej. Oszacowanie wartości użytkowej składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne) wiąże się, między innymi, z przyjęciem założeń w zakresie szacunków co do kwot, terminów przyszłych przepływów pieniężnych, które Grupa może uzyskać z tytułu danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne). Szacując wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży Grupa opiera się na dostępnych danych rynkowych na ten temat lub wycenach sporządzonych przez niezależnych rzeczoznawców.

- Inne wartości szacunkowe

Rezerwa na odprawy emerytalne wyliczana jest metodą aktuarialną przez niezależnego aktuarium jako wartość obecna przyszłych zobowiązań Grupy wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień aktualizacji. Rezerwa na odprawy emerytalne podlega aktualizacji na bazie rocznej. Wyliczenie rezerw jest oparte na szeregu założeń, zarówno co do warunków makroekonomicznych jak i założeń dotyczących rotacji pracowników, ryzyka śmierci i innych.

W odniesieniu do świadczeń pracowniczych, takich jak premie dla wyższej kadry kierowniczej, premie dla pracowników, Zarząd Grupy dokonuje szacunków wysokości świadczeń na dzień bilansowy. Ostateczna kwota przedmiotowych świadczeń pracowniczych jest ustalana decyzją Komitetu Personalnego Zarządu Banku lub Komitetu Personalnego Rady Nadzorczej Banku.

Aktywa i zobowiązania finansowe

Klasyfikacja

Grupa dokonuje podziału instrumentów finansowych objętych zakresem MSR 39 zgodnie z następującymi kategoriami: instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności, pożyczki i należności, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży, pozostałe zobowiązania finansowe. O klasyfikacji instrumentów finansowych decydują osoby odpowiedzialne merytorycznie w momencie ich początkowego ujęcia.

- Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat

Do tej kategorii są zaliczane składniki aktywów lub zobowiązań finansowych, które są kwalifikowane jako przeznaczone do obrotu (to znaczy: które zostały nabyte lub zaciągnięte w celu odsprzedaży w krótkim terminie, są częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi Grupa zarządza łącznie w celu generowania krótkoterminowych zysków lub stanowią instrumenty pochodne oraz tymi, które zostały wyznaczone i spełniają definicję efektywnego instrumentu zabezpieczającego), lub przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat.

Wyznaczenie takie może mieć miejsce tylko wówczas gdy: (i) wyznaczony składnik aktywów lub zobowiązań finansowych jest instrumentem łącznym zawierającym jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych kwalifikujących się do odrębnego ich ujmowania, przy czym wbudowany instrument pochodny nie może zmieniać znacząco przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej lub wydzielenie instrumentu pochodnego jest zabronione; (ii) zastosowanie takiej kwalifikacji aktywa lub zobowiązania eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność w zakresie wyceny lub ujmowania (tzw. niedopasowanie księgowe na skutek innego sposobu wyceny aktywów lub zobowiązań lub odmiennego ujmowania związanych z nimi zysków lub strat); (iii) grupa aktywów lub zobowiązań finansowych lub obu tych kategorii jest odpowiednio zarządzana, a jej wyniki oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowanymi zasadami zarządzania ryzykiem lub strategią inwestycyjną Grupy.

- Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności

Są to aktywa finansowe, za wyjątkiem instrumentów pochodnych, o ustalonych przepływach pieniężnych i terminie wymagalności, które Grupa ma zamiar i możliwość utrzymywać do terminu zapadalności, inne niż 1) wyznaczone przy początkowym ujęciu przez Grupę jako wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, 2) wyznaczone jako dostępne do sprzedaży, 3) spełniające definicję pożyczek i należności.

Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności nie mogą być przeklasyfikowane do innych kategorii instrumentów finansowych lub sprzedawane. Grupa nie może klasyfikować żadnych aktywów finansowych jako utrzymywane do terminu zapadalności przez okres 2 lat (a istniejące musi przenieść do grupy dostępne do sprzedaży) w przypadku, gdy zaistniała sprzedaż lub reklasyfikacja składnika portfela aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności, jeżeli zdarzenie to dotyczyło więcej niż nieznaczącej części portfela.

Nie dotyczy to sytuacji jeżeli zdarzenie sprzedaży lub reklasyfikacji, o którym mowa powyżej, nastąpiło na tyle blisko terminu wymagalności (wykupu), że zmiany rynkowych stóp procentowych nie miałyby istotnego wpływu na wartość godziwą składnika aktywów finansowych, zdarzenie nastąpiło po odzyskaniu przez jednostkę zasadniczej części kwoty nominalu, lub zdarzenie nastąpiło w efekcie niemożliwego do przewidzenia przez Grupę jednostkowego, niepowtarzalnego, nie poddającego się kontroli Grupy zdarzenia.

- Pożyczki i należności

Do kategorii tej zalicza się aktywa finansowe nie będące instrumentami pochodnymi o ustalonych lub możliwych do określenia płatnościach, które nie są kwotowane na aktywnym rynku, inne niż 1) aktywa finansowe, które zostały zaklasyfikowane jako wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, 2) aktywa finansowe wyznaczone przez jednostkę jako dostępne do sprzedaży, 3) aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty inwestycji początkowej z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytowej. Należności powstałe w związku z faktoringiem bez regresu zostały wykazane jako Skupione wierzytelności.

- Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Kategorię tą stanowią aktywa finansowe nie będące instrumentami pochodnymi, które zostały wyznaczone jako dostępne do sprzedaży lub nie zostały zaklasyfikowane jako: pożyczki i należności, inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności, aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat.

- Pozostałe zobowiązania finansowe

Jako pozostałe zobowiązania finansowe Grupa klasyfikuje wszystkie zobowiązania finansowe nie zaliczone do kategorii instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, w tym w szczególności depozyty przyjęte oraz pożyczki otrzymane.

Ujmowanie instrumentów finansowych w bilansie

Grupa ujmuje składnik aktywów lub zobowiązanie finansowe w bilansie, gdy staje się stroną umowy tego instrumentu. Standaryzowane transakcje kupna i sprzedaży aktywów finansowych ujmowane są w dniu zawarcia transakcji.

Wszystkie instrumenty finansowe w momencie początkowego ujęcia są wyceniane do wartości godziwej skorygowanej, w przypadku instrumentów finansowych innych niż klasyfikowane jako wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, o koszty transakcji, które mogą być przypisane bezpośrednio do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Zaprzestanie ujmowania instrumentów finansowych w bilansie

Składnik aktywów finansowych jest wyłączany z bilansu Grupy w momencie, kiedy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z nim związanych lub, kiedy Grupa przenosi składnik aktywów finansowych na podmiot trzeci. Przeniesienie to ma miejsce wtedy, gdy Grupa:

- przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub
- zatrzymuje umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów, ale przyjmuje umowny obowiązek przekazania tych przepływów jednostce spoza Grupy.

Przenosząc składnik aktywów finansowych Grupa ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W tym przypadku:

- jeżeli Grupa przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza składnik aktywów finansowych z bilansu;
- jeżeli Grupa zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w bilansie;
- jeżeli Grupa nie przenosi ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to Grupa ustala, czy zachowała kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych. W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w bilansie Grupy do wysokości wynikającej z trwałego zaangażowania, odpowiednio w przypadku braku kontroli jest z bilansu wyłączany.

Grupa wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypetniony, umorzony lub wygaś.

Wycena instrumentów finansowych po ujęciu początkowym w bilansie

Po początkowym ujęciu instrumenty finansowe wyceniane są następująco:

- Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat
Instrumenty te są wyceniane do wartości godziwej a zmiany wartości odnoszone są bezpośrednio na Rachunek zysków i strat Grupy.
- Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności oraz pożyczki i należności
Ta kategoria instrumentów finansowych wyceniana jest zgodnie z metodologią zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Utrata wartości odnoszona jest na wynik finansowy.
- Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży Grupa wycenia do wartości godziwej. Zyski i straty wynikające ze zmiany wartości godziwej aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży są ujmowane w Innych składnikach całkowitych dochodów do momentu wyłączenia składnika aktywów z bilansu (kiedy to skumulowany zysk/strata są ujmowane w Rachunku zysków i strat).
Odsetki naliczane według efektywnej stopy procentowej od aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, są ujmowane w przychodach odsetkowych.
Jeżeli występują obiektywne przesłanki, iż nastąpiła utrata wartości tego składnika aktywów, to Grupa rozpoznaje odpis aktualizujący w sposób opisany w punkcie **Utrata wartości aktywów finansowych**.
- Pozostałe zobowiązania finansowe
Instrumenty finansowe stanowiące pozostałe zobowiązania finansowe są wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Wycena do wartości godziwej opiera się w pierwszej kolejności na bieżących cenach kupna danego instrumentu na aktywnym rynku. W przypadku, gdy wyceniany instrument nie jest notowany na aktywnym rynku Grupa ustala wartość godziwą przy zastosowaniu technik wyceny. Obejmują one wykorzystanie niedawno przeprowadzonych na normalnych zasadach rynkowych transakcji, odwołanie się do innych instrumentów, analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych oraz modele wyceny opcji, oraz inne metody wyceny powszechnie stosowane przez uczestników rynku.

Rachunkowość zabezpieczeń i instrumenty pochodne

Wycena do wartości godziwej

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji. Wartość godziwą ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach, w tym w oparciu o ceny niedawno zawartych transakcji. Rynek jest uważany za aktywny, gdy kwotowane ceny instrumentów są regularnie dostępne i wynikają z rzeczywistych transakcji zawieranych na tym rynku oraz reprezentują poziom, po którym Grupa mogłaby zawrzeć takie transakcje. W przypadku, gdy rynek instrumentów nie jest aktywny, Grupa określa wartość godziwą z wykorzystaniem technik wyceny, w tym modeli bazujących na zdyskontowanych przepływach pieniężnych oraz modeli wyceny opcji. Stosowane przez Grupę techniki wyceny oparte są o maksymalne wykorzystanie danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku, takich jak stopy procentowe, kursy walutowe oraz zmienności implikowane. W przypadku braku danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku, Grupa wykorzystuje w technikach wyceny własne szacunki parametrów wyceny w oparciu o swoją najlepszą wiedzę i doświadczenie.

Dodatkowym elementem wyceny instrumentów pochodnych jest komponent ryzyka kredytowego uwzględniający zarówno ryzyko kontrahenta (korekta wartości kredytowej, z ang. credit value adjustment - CVA) jak i ryzyko własne Grupy (korekta wartości debetowej, z ang. debit value adjustment - DVA).

Ujmowanie wbudowanych instrumentów pochodnych

Grupa wydziela i ujmuje w bilansie wbudowane instrumenty pochodne będące składnikiem instrumentów hybrydowych. Instrument hybrydowy zawiera umowę zasadniczą (nie będącą instrumentem pochodnym) oraz wbudowany instrument pochodny, który w oparciu o określoną stopę procentową, cenę instrumentu finansowego, cenę towaru, kurs waluty, indeks cen lub stóp lub inną zmienną, modyfikuje część lub całość przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej.

Spełniające określone niżej warunki, wbudowane instrumenty pochodne traktuje się jako odrębne instrumenty pochodne. Instrumenty te są wyceniane według wartości godziwej a ich zmiany wartości godziwej wykazuje się w Rachunku zysków i strat. Wbudowane instrumenty pochodne ujmują się i wycenia odrębnie od umowy zasadniczej w przypadku łącznego zaistnienia następujących warunków:

- cechy ekonomiczne wbudowanego instrumentu pochodnego oraz ryzyko z nim związane nie są ściśle powiązane z cechami ekonomicznymi umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi;
- samodzielny instrument o takich samych warunkach umownych jak wbudowany instrument pochodny spełniałby definicję instrumentu pochodnego; oraz
- hybrydowy (łączny) instrument finansowy nie jest zaliczany do instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat.

Sposób ujmowania zmian wartości godziwej instrumentu pochodnego zależy od tego, czy dany instrument pochodny jest wyznaczony jako instrument zabezpieczający, od rodzaju zabezpieczenia oraz od rodzaju zabezpieczanej pozycji.

Instrumenty pochodne wyznaczone jako instrumenty zabezpieczające - rachunkowość zabezpieczeń

Instrumenty pochodne wykorzystywane są m.in. w celu zabezpieczenia przed ryzykami stopy procentowej oraz kursu walutowego wynikającymi z działalności operacyjnej, finansowej i inwestycyjnej. Niektóre instrumenty pochodne wyznacza się jako zabezpieczenie:

- przepływów pieniężnych, które przypisać można ujętemu składnikowi aktywów lub zobowiązań, lub wysoce prawdopodobnej planowanej transakcji (zabezpieczenie przepływów pieniężnych), lub
- wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązań albo wiążącej umowy (zabezpieczenie wartości godziwej).

Kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń stosuje się pod warunkiem spełnienia kryteriów określonych w MSR 39.

- W momencie ustanowienia zabezpieczenia, formalnie wyznacza się i dokumentuje powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem i strategię zawierania transakcji zabezpieczających. Dokumentacja obejmuje identyfikację pozycji zabezpieczanej lub transakcji, pozycji zabezpieczającej i charakter zabezpieczanego ryzyka. Dokumentuje się również, w momencie ustanowienia zabezpieczenia i przez cały czas jego trwania, ocenę efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z pozycji zabezpieczanej;
- Grupa przewiduje, że zabezpieczenie będzie odznaczało się wysoką skutecznością w równoważeniu przepływów środków pieniężnych i zmian wartości godziwej, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego (prospektywny test efektywności);
- Zabezpieczenie przepływów środków pieniężnych dotyczy wysoce prawdopodobnej, prognozowanej transakcji, która jest narażona na ryzyko zmian przepływów środków pieniężnych wpływających na poziom wyniku finansowego (test wysokiego prawdopodobieństwa);
- Skuteczność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić, czyli można wiarygodnie wycenić wartość godziwą zabezpieczanej pozycji lub przepływy środków pieniężnych z niej pochodzące oraz wartość godziwą instrumentu zabezpieczającego;
- Zabezpieczenie jest na bieżąco weryfikowane i stwierdza się jego wysoką skuteczność w całym okresie jego wykorzystania (retrospektywny test efektywności).

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych to zabezpieczenie przed ryzykiem zmienności przepływów pieniężnych, które (i) można przypisać konkretnemu rodzajowi ryzyka związanemu z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem (takimi, jak całość lub część przyszłych płatności odsetkowych od zadłużenia o zmiennym oprocentowaniu) lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją i które (ii) może wpływać na Rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych ujmowane jest w następujący sposób: część zysków lub strat związanych z instrumentem zabezpieczającym, który stanowi efektywne zabezpieczenie, ujmuje się w kapitale własnym poprzez pozostały dochód całkowity, zaś nieefektywną część zysków lub strat związanych z instrumentem zabezpieczającym ujmuje się w Wyniku z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków.

Zyski i straty ujęte w pozostałych dochodach całkowitych (efektywne zabezpieczenie), w momencie ujęcia składnika aktywów lub zobowiązań finansowych będącego skutkiem zabezpieczanej planowanej transakcji, przenoszone są do Rachunku zysków i strat w tym okresie lub w okresach, w których zabezpieczany składnik aktywów lub zobowiązań ma wpływ na Rachunek zysków i strat.

W przypadku zabezpieczenia aktywów lub zobowiązań niefinansowych odniesione do pozostałych dochodów całkowitych, jako efektywne zabezpieczenie zyski i straty, odnoszone są do wyniku sukcesywnie, w okresach w których aktywo lub zobowiązanie niefinansowe ma wpływ na Rachunek zysków i strat bezpośrednio z kapitału lub przenoszone są z kapitału do początkowego kosztu nabycia w bilansie i odnoszone do wyniku sukcesywnie w okresach, w których aktywo lub zobowiązanie niefinansowe ma wpływ na Rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej

Zabezpieczenie wartości godziwej to zabezpieczenie przed ryzykiem zmiany wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na Rachunek zysków i strat.

Zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych wyznaczonych i kwalifikujących się jako zabezpieczenia wartości godziwej, ujmuje się w Rachunku zysków i strat wraz z odpowiadającymi im zmianami wartości godziwej zabezpieczanego składnika aktywów lub zobowiązania odnoszącego się do ryzyka, przed którym Grupa się zabezpiecza. To znaczy: zyski lub straty wynikające z przeszacowania wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (dla pochodnego instrumentu zabezpieczającego) wykazuje się w Rachunku zysków i strat, zaś zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w Rachunku zysków i strat. Zasada ta ma zastosowanie do zabezpieczanej pozycji, którą w innych okolicznościach wycenia się według zamortyzowanego kosztu. W przypadku pozycji zabezpieczanej, będącej składnikiem aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, zyski lub straty wynikające z zabezpieczanego ryzyka ujmuje się w Rachunku zysków i strat. Wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, prezentowana jest w pozostałych dochodach całkowitych do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

Zaprzestanie rachunkowości zabezpieczeń

W przypadku, gdy zabezpieczenie wartości godziwej przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń, korektę wartości bilansowej instrumentu zabezpieczanego, wycenianego wg efektywnej stopy procentowej, rozlicza się liniowo w czasie w Rachunku zysków i strat w okresie pozostałym do terminu wymagalności/zapadalności. Wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, prezentowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

W przypadku, gdy zabezpieczenie przepływów pieniężnych przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń, wycena instrumentu zabezpieczającego ujęta w pozostałych dochodach całkowitych na dzień ostatniego efektywnego testu pozostaje w kapitałach do czasu realizacji przepływu wynikającego z transakcji zabezpieczanej. Przeniesienie niniejszej wyceny do Rachunku zysków i strat następuje w okresach, w których transakcja zabezpieczana ma wpływ na Rachunek zysków i strat.

Instrumenty pochodne nie spełniające kryteriów rachunkowości zabezpieczeń

Instrumenty pochodne, które nie podlegają zasadom wyceny zgodnie z zasadami rachunkowości zabezpieczeń, klasyfikowane są jako instrumenty przeznaczone do obrotu i wyceniane w wartości godziwej. Zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych klasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu są wykazywane w Rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany”, co opisano poniżej.

Grupa stosuje następujące zasady ujmowania zysków i strat z wyceny instrumentów pochodnych:

- **Transakcje walutowe forward (FX forward)**
Transakcje forward są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodę dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych, z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Grupy) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji FX forward są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.
Ponadto, Grupa desygnowała wybrane transakcje FX forward jako instrumenty zabezpieczające. Sposób ujmowania i wyceny zabezpieczających instrumentów finansowych został opisany w części poświęconej rachunkowości zabezpieczeń.

- **Transakcje SWAP walutowy (FX SWAP)**
Transakcje FX SWAP są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodę dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z wykorzystaniem krzywych stóp procentowych uwzględniających spread wynikający z aktualnych warunków rynkowych oraz z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Grupy) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji FX SWAP są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.
- **Transakcje SWAP stopy procentowej (IRS)**
Transakcje IRS są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodę dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Grupy) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji IRS są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.
Ponadto, Grupa desygnowała wybrane transakcje IRS jako instrumenty zabezpieczające. Sposób ujmowania i wyceny zabezpieczających instrumentów finansowych został opisany w części poświęconej rachunkowości zabezpieczeń.
- **Transakcje Cross - Currency Swap (CCS)**
Transakcje CCS są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodę dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z zastosowaniem krzywych stóp procentowych skorygowanych o rynkowy spread z uwzględnieniem jego struktury terminowej oraz z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Grupy) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji CCS są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.
Ponadto, Grupa desygnowała wybrane transakcje CCS jako instrumenty zabezpieczające. Sposób ujmowania i wyceny zabezpieczających instrumentów finansowych został opisany w części poświęconej rachunkowości zabezpieczeń.
- **Transakcje typu IRS z wbudowanymi opcjami**
Transakcje są wyceniane według wartości godziwej; komponent swapowy jest wyceniany przy zastosowaniu metody dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Grupy) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań, natomiast komponent opcyjny wyceniany jest przy pomocy modeli wyceny opcji. Zmiany wartości godziwej wymienionych transakcji są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat. Komponent opcyjny stanowi zabezpieczenie opcji wbudowanych w papiery wartościowe lub depozyty oferowane przez Grupę.
- **Opcje na indeksy i opcje walutowe**
Transakcje opcyjne są wyceniane według wartości godziwej z zastosowaniem modeli do wyceny opcji. W przypadku opcji wystawionych przez kontrahentów Grupy, wycena modelowa uzupełniana jest o wpływ na wartość godziwą szacunkowego parametru ryzyka kredytowego. Zmiany wartości godziwej opcji są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.
- **Transakcje Forward Rate Agreement (FRA)**
Transakcje FRA są wyceniane do wartości godziwej przy zastosowaniu metody dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Grupy) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji FRA są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.
- **Transakcje terminowe na cenę surowca**
Transakcje terminowe na cenę surowca są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodologię dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych wykorzystując ceny referencyjne ustalane na rynku referencyjnym LME (London Metal Exchange) przy czym Grupa nie utrzymuje pozycji własnych na rynku surowców. Zmiany wartości godziwej są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.
- **Opcje na cenę surowca**
Transakcje opcyjne na cenę surowca są wyceniane według wartości godziwej z zastosowaniem modeli wyceny opcji i wykorzystaniem cen referencyjnych ustalanych na rynku referencyjnym LME (London Metal Exchange) przy czym Grupa nie utrzymuje pozycji własnych na rynku surowców. Zmiany wartości godziwej są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.

Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją przesłanki utraty wartości danego składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Utrata wartości składnika lub grupy aktywów finansowych (skutkująca poniesieniem straty) ma miejsce wyłącznie, gdy istnieją przesłanki utraty wartości na skutek wydarzenia lub wydarzeń, które nastąpiły po pierwotnym ujęciu danego składnika aktywów („zdarzenie powodujące stratę”), oraz gdy to zdarzenie (lub zdarzenia) ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne dotyczące tego aktywa lub grupy aktywów finansowych, a przepływy te można wiarygodnie oszacować.

Ocena utraty wartości aktywów finansowych odbywa się w ramach procesu analizy indywidualnej oraz analizy kolektywnej. Analizie indywidualnej podlegają aktywa indywidualnie istotne według kryteriów istotności przyjętych przez Grupę, opartych w głównej mierze na wielkości zaangażowania przy wykorzystaniu sygnałów wczesnego ostrzegania, natomiast analiza kolektywna obejmuje aktywa indywidualnie nieistotne oraz indywidualnie istotne, dla których w wyniku analizy indywidualnej nie stwierdzono utraty wartości.

W oparciu o wymogi MSR 39 *Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena* oraz zalecenia zawarte w Rekomendacji R Komisji Nadzoru Finansowego Grupa zdefiniowała katalog przesłanek utraty wartości dostosowany do profilu działalności Grupy. Katalog przesłanek utraty wartości został zdefiniowany odrębnie dla aktywów objętych analizą indywidualną oraz analizą kolektywną.

Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu

W pierwszej kolejności Grupa ocenia, czy występują przesłanki utraty wartości zarówno dla istotnych składników aktywów finansowych, jak i dla aktywów, które indywidualnie nie są istotne. Jeżeli w wyniku oceny stwierdza się, że dla danego składnika aktywów finansowych ocenianego indywidualnie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości, składnik ten włączany jest do grupy aktywów finansowych o podobnych cechach ryzyka kredytowego, która następnie podlega kolektywnej ocenie pod kątem utraty wartości. Składniki aktywów finansowych, dla których wykazana została strata z tytułu utraty wartości w oparciu o analizę indywidualną, nie są uwzględniane w analizie kolektywnej.

W przypadku, gdy istnieją przesłanki utraty wartości aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu, kwotę straty oblicza się jako różnicę między wartością bilansową danego składnika aktywów a bieżącą wartością szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat kredytowych, które nie zostały jeszcze poniesione), zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej danego składnika aktywów finansowych.

Dla celów kolektywnej oceny utraty wartości, ekspozycje kredytowe są grupowane według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego. Przyszłe przepływy pieniężne dotyczące grupy aktywów finansowych ocenianych kolektywnie pod kątem utraty wartości są szacowane w oparciu o historyczne parametry strat wyznaczone na podstawie historii strat dla aktywów o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego do charakterystyki tych aktywów, które znajdują się w grupie. Historyczne parametry strat są korygowane na podstawie danych pochodzących z bieżących obserwacji w celu uwzględnienia wpływu aktualnych czynników rynkowych, które nie miały miejsca w okresie, którego dotyczą obserwacje historyczne, oraz wyłączenia skutków okoliczności, które miały miejsce w okresie historycznym, a które nie zachodzą obecnie.

Utrata wartości wykazywana jest jako zmniejszenie wartości bilansowej składnika aktywów, zaś kwota straty (utworzonego w okresie odpisu aktualizującego) obciąża zysk lub stratę za okres.

Jeżeli w kolejnym okresie wysokość straty z tytułu utraty wartości zmniejszy się na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wystąpieniu utraty wartości (np. poprawy oceny zdolności kredytowej dłużnika), wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany. Kwota odwróconego odpisu ujmowana jest w rachunku zysków i strat.

Aktywa finansowe są spisywane w ciężar odpisów na utratę wartości w sytuacji, gdy w ocenie Grupy odzyskanie należności staje się niemożliwe. W przypadku odzyskania uprzednio spisanych kwot, odzyski ujmuje się w rachunku zysków i strat, jako pomniejszenie kosztów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

W przypadku instrumentów kapitałowych klasyfikowanych jako inwestycje dostępne do sprzedaży, przy ocenie, czy nastąpiła utrata wartości, uwzględnia się znaczny lub długotrwały spadek wartości godziwej instrumentu poniżej jego ceny nabycia.

Dla aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, jeśli zmniejszenie wartości godziwej tych aktywów ujmowane było bezpośrednio w kapitale własnym i występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości tego składnika, to skumulowane straty ujęte dotychczas bezpośrednio w kapitale własnym, usuwane są z kapitału własnego i ujmowane w rachunku zysków i strat, mimo iż składnik aktywów finansowych nie został usunięty z bilansu.

Kwota skumulowanych strat, która zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i ujęta w rachunku zysków i strat stanowi różnicę pomiędzy kosztem nabycia (pomniejszonym o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i bieżącą wartością godziwą, pomniejszoną o wszelkie straty z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów uprzednio ujęte w rachunku zysków i strat.

Jeżeli w późniejszym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego klasyfikowanego jako dostępny do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten będzie można obiektywnie powiązać ze zdarzeniem, które nastąpiło po ujęciu utraty wartości w rachunku zysków i strat, wówczas odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany w rachunku zysków i strat.

Straty z tytułu utraty wartości inwestycji w instrument kapitałowy kwalifikowany jako dostępny do sprzedaży nie poddaje się odwróceniu przez rachunek zysków i strat.

Szczegółowa polityka rachunkowości w zakresie odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości należności kredytowych została opisana w **Rozdziale 8. Zarządzanie Ryzykiem Finansowym**.

Kompensowanie instrumentów finansowych

Kompensowanie składnika aktywów i zobowiązań finansowych dokonywane jest jedynie w przypadku gdy Grupa posiada ważny tytuł prawny do przeprowadzenia kompensaty a rozliczenie ma zostać przeprowadzone w kwocie netto lub realizacja składnika aktywów i pasywów następuje jednocześnie.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu/sprzedaży

Transakcje repo i sell-buy back oraz transakcje reverse-repo i buy-sell back są operacjami sprzedaży lub kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu lub odsprzedaży w umownym terminie i po określonej cenie.

Grupa prezentuje w bilansie aktywa finansowe odsprzedane z klauzulą przyrzeczenia odkupu (transakcje typu repo, sell-buy back) jednocześnie ujmując po stronie pasywów zobowiązania wynikające z udzielonego przyrzeczenia odkupu. Warunkiem stosowania takiego rozwiązania jest zachowanie przez Grupę ryzyka i korzyści wynikających z danego aktywa pomimo jego transferu.

W przypadku transakcji zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem sprzedaży (reverse repo, buy-sell back) posiadane aktywa finansowe prezentowane są jako należność wynikająca z klauzuli odkupu.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu/sprzedaży są wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, natomiast papiery wartościowe będące przedmiotem transakcji z przyrzeczeniem odkupu nie są usuwane z bilansu i podlegają wycenie wg zasad określonych dla poszczególnych portfeli papierów wartościowych. Różnica między ceną sprzedaży i odkupu jest traktowana odpowiednio jako koszty/przychody odsetkowe i rozliczana jest w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Należności z tytułu umów leasingu

Grupa jest stroną umów leasingowych, na mocy których oddaje do odpłatnego używania lub pobierania pożytków środki trwałe lub wartości niematerialne przez uzgodniony okres.

W przypadku umów leasingu, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy (leasing finansowy), przedmiot leasingu przestaje być ujmowany w bilansie Grupy. Ujmowana jest natomiast należność w kwocie równej bieżącej wartości minimalnych opłat leasingowych. Rozliczenie opłat leasingowych (podział między przychody finansowe i zmniejszenie salda należności) następuje w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy zwrotu z pozostałej do spłaty należności.

Opłaty leasingowe z tytułu umów, które nie spełniają warunków umowy leasingu finansowego, ujmowane są jako przychody w Rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Grupa jest również stroną umów leasingowych na podstawie których przyjmuje do odpłatnego używania lub pobierania pożytków obce środki trwałe przez uzgodniony okres. Są to umowy (głównie najmu lub dzierżawy), które nie spełniają warunków umowy leasingu finansowego (leasing operacyjny). Opłaty leasingowe wynikające z tych umów ujmowane są jako koszty w Rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne

Własne składniki rzeczowych aktywów trwałych

Do rzeczowych składników aktywów trwałych zalicza się środki trwałe oraz nakłady na ich budowę. Do środków trwałych zalicza się składniki rzeczowych aktywów trwałych o przewidywanym okresie wykorzystywania dłuższym niż rok, które są utrzymywane z uwagi na ich wykorzystanie na własne potrzeby lub w celu oddania ich do użytkowania innym podmiotom na podstawie umowy najmu lub w celach administracyjnych.

Rzeczowe aktywa trwałe wykazuje się według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia pomniejszonego o odpisy amortyzacyjne (umorzeniowe) oraz odpisy z tytułu utraty wartości.

Środki trwałe w budowie wykazywane są w wartości ceny nabycia lub kosztu wytworzenia i nie podlegają amortyzacji.

Grupa ujmuje w wartości bilansowej pozycji rzeczowych aktywów trwałych koszty wymiany części tych pozycji w momencie ich poniesienia, jeśli istnieje prawdopodobieństwo uzyskania przyszłych korzyści ekonomicznych związanych ze składnikiem aktywów, a cenę nabycia lub koszt wytworzenia można wycenić w wiarygodny sposób. Pozostałe koszty są ujmowane w Rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

Koszty napraw i utrzymania rzeczowych aktywów trwałych obciążają Rachunek zysków i strat w okresie sprawozdawczym, w którym zostały poniesione.

Wartości niematerialne

Składnik wartości niematerialnych to możliwy do zidentyfikowania niepieniężny składnik aktywów, który nie posiada postaci fizycznej, powodujący w przyszłości wpływ korzyści ekonomicznych dla Grupy.

Głównymi składnikami wartości niematerialnych są licencje na oprogramowanie komputerowe.

Nabyte licencje na oprogramowanie komputerowe są aktywowane w wysokości poniesionych kosztów nabycia i przygotowania do użytkowania, z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości.

Nakłady związane z ulepszaniem lub utrzymywaniem oprogramowania komputerowego są wykazywane jako koszty w momencie ich poniesienia.

Pozostałe wartości niematerialne nabywane przez Grupę, wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

Nakłady poniesione po początkowym ujęciu nabytego składnika wartości niematerialnych są aktywowane tylko w przypadku, gdy te nakłady zwiększają przyszłe korzyści ekonomiczne danego składnika. W pozostałych przypadkach nakłady te są ujmowane w Rachunku zysków i strat jako koszty w momencie ich poniesienia.

Wszystkie wartości niematerialne podlegają okresowym przeglądom w celu weryfikacji czy nie wystąpiły istotne przesłanki utraty wartości, które wymagałyby przeprowadzenia testu na utratę wartości oraz dokonania odpisu z tytułu utraty wartości.

Odpisy amortyzacyjne

Odpisy amortyzacyjne od wartości podlegającej amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych dokonywane są metodą liniową, zgodnie z ustalonymi stawkami amortyzacji, przez przewidywany okres ich użyteczności ekonomicznej. Przez wartość podlegającą amortyzacji rozumie się cenę nabycia lub koszt wytworzenia danego składnika aktywów po pomniejszeniu o wartość końcową (rezydualną) tego składnika. Okres ekonomicznej użyteczności, stawki amortyzacji a także wartość końcowa rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych podlegających amortyzacji są corocznie weryfikowane. Wnioski z tej weryfikacji stanowią podstawę dla ewentualnej zmiany okresów amortyzacji rozpoznawanej prospektywnie od daty dostosowania.

Nie amortyzuje się gruntów, nakładów na rzeczowe aktywa trwałe oraz nakładów na wartości niematerialne. Nie dokonuje się także odpisów amortyzacyjnych składnika wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania. Wartości niematerialne o nieokreślonym okresie użytkowania są systematycznie testowane pod kątem trwałej utraty wartości na każdy dzień bilansowy.

Bilansowe stawki amortyzacyjne stosowane dla podstawowych grup rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych oraz dla nieruchomości inwestycyjnych są następujące:

Wybrane grupy środków trwałych:

budynki bankowe	2,5%
inwestycje w obiektach obcych	na czas trwania umowy najmu
zespoły komputerowe	30%
urządzenia sieciowe	30%
środki transportowe	standardowo 25%
urządzenia telekomunikacji	10%
Wartości niematerialne (oprogramowanie):	
główne aplikacje (systemy)	20%
dla innego oprogramowania komputerowego przyjmuje się stawkę nie większą niż 50%, w zależności od planowanego okresu użytkowania.	

Wartość amortyzacji obciąża koszty operacyjne Rachunku zysków i strat.

Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży

Do aktywów trwałych do zbycia klasyfikowane są aktywa trwale, w przypadku, jeśli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie poprzez ich dalsze wykorzystanie. Sytuacja taka ma miejsce, gdy pojedynczy składnik aktywów (lub grupa) jest dostępny do natychmiastowej sprzedaży w jego bieżącym stanie z uwzględnieniem jedynie normalnych i zwyczajowo przyjętych warunków dla sprzedaży tego typu aktywów oraz jego sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o wypełnieniu planu sprzedaży danego składnika aktywów, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu zbycia. Ponadto, taki składnik aktywów jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej i oczekuje się, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów do tej kategorii.

Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży ujmują się w kwocie niższej z dwóch: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Dla aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji.

W przypadku gdy kryteria klasyfikacji do grupy aktywów trwałych do zbycia nie są spełnione Grupa zaprzestaje ich ujmowania w tej kategorii i dokonuje reklasyfikacji do odpowiedniej kategorii aktywów. W takim przypadku Grupa wycenia składnik aktywów, który nie jest dłużej klasyfikowany jako przeznaczony do zbycia w kwocie niższej z:

- jego wartości bilansowej z dnia poprzedzającego klasyfikację składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczony do sprzedaży, skorygowanej o amortyzację lub aktualizację wyceny, która zostałaby ujęta, gdyby składnik aktywów (lub grupa do zbycia) nie został zaklasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży, i
- jego wartości odzyskiwalnej z dnia podjęcia decyzji o jego nie sprzedawaniu.

Utrata wartości aktywów trwałych

Grupa na każdy dzień bilansowy dokonuje weryfikacji wartości bilansowych aktywów trwałych pod kątem istnienia dowodów wskazujących na utratę wartości. W przypadku, gdy efekt analizy jest pozytywny Grupa szacuje wartość odzyskiwalną składnika aktywów i ujmuje w Rachunku zysków i strat odpis aktualizacyjny, gdy wartość odzyskiwalna jest mniejsza od wartości bilansowej.

Odpis aktualizujący ujmowany jest w wysokości różnicy pomiędzy wartością bilansową a wartością odzyskiwalną składnika aktywów. Wartość odzyskiwalna odpowiada cenie sprzedaży netto składnika aktywów lub jego wartości użytkowej zależnie od tego, która z nich jest wyższa. Wartość użytkowa ustalana jest dla poszczególnych składników aktywów, w przypadku, gdy dany składnik aktywów generuje przepływy środków pieniężnych znacząco niezależne od tych generowanych przez inne aktywa lub grupy aktywów.

W przypadku, gdy istnieją przesłanki, że nastąpiła utrata wartości majątku wspólnego, czyli aktywów, które nie wypracowują wpływów pieniężnych, niezależnie od innych aktywów lub zespołów aktywów oraz nie można ustalić wartości odzyskiwanej pojedynczego składnika aktywów zaliczanego do majątku wspólnego, Grupa ustala wartość odzyskiwaną na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego dany składnik należy.

Jeśli zgodnie z par 21 MSR 36 brak jest przyczyny, by sądzić że wartość użytkowa danego składnika aktywów istotnie przewyższa jego wartość godziwą pomniejszoną o koszty jego sprzedaży, za wartość odzyskiwaną przyjmuje się wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży. Dotyczy to w szczególności składników aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony poprzez wynik finansowy do poziomu, przy którym wartość księgowa aktywa nie przekracza wartości księgowej danego składnika aktywów przy założeniu, iż nie dokonano odpisu aktualizującego, a amortyzacja była kontynuowana.

Koszty rozliczane w czasie oraz przychody przyszłych okresów

Koszty rozliczane w czasie (aktywa) dotyczą tych wydatków, których rozliczenie w ciężar Rachunku zysków i strat nastąpi stosownie do upływu czasu w przyszłych okresach sprawozdawczych. Koszty rozliczane w czasie (aktywa) są ujmowane w pozycji „Pozostałe aktywa” aktywów bilansu.

Składnikami kosztów rozliczanych w czasie (pasywa) są zobowiązania na pokrycie kosztów wynikających ze świadczeń wykonanych na rzecz Grupy, które zostaną rozliczone w następnych okresach. Rezerwy te wykazuje się w pozycji „Pozostałe zobowiązania” pasywów bilansu. Przychody przyszłych okresów stanowią między innymi otrzymane kwoty przyszłych świadczeń oraz niektóre rodzaje dochodów pobranych z góry, których rozliczenie do Rachunków zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych. Są one ujmowane w pozycji „Pozostałe zobowiązania” pasywów bilansu.

Rezerwy

Rezerwy tworzone są wówczas, gdy 1) na Grupie ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych i 2) prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków odzwierciedlających korzyści ekonomiczne, oraz 3) można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla aktualne oceny rynkowe co do wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

Rezerwę na koszty restrukturyzacji tworzy się, gdy spełnione są ogólne kryteria ujmowania rezerw jak również szczegółowe kryteria dotyczące powstania obowiązku tworzenia rezerwy na koszty restrukturyzacji określone w MSR 37. W szczególności, zwyczajowo oczekiwany obowiązek przeprowadzenia restrukturyzacji powstaje tylko wówczas, gdy Grupa posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji oraz wzbudziła uzasadnione oczekiwanie u stron, których plan dotyczy, że przeprowadzi działania restrukturyzacyjne poprzez rozpoczęcie wdrażania planu lub ogłoszenie głównych elementów planu tymże stronom.

Szczegółowy plan restrukturyzacji określa co najmniej działalność, lub część działalności, której ten plan dotyczy, podstawowe lokalizacje, które zostaną nim objęte, miejsce zatrudnienia, funkcje i przybliżoną liczbę pracowników, którzy mają uzyskać odszkodowania w zamian za zakończenie stosunku pracy, kwotę nakładów, które będą poniesione oraz termin, w jakim plan zostanie wdrożony.

Rezerwa na restrukturyzację obejmuje tylko takie bezpośrednie nakłady powstające w wyniku restrukturyzacji, które jednocześnie a) w sposób nieodzowny wynikają z restrukturyzacji oraz b) nie są związane z bieżącą działalnością jednostki gospodarczej. Rezerwa na restrukturyzację nie obejmuje także przyszłych kosztów operacyjnych.

Świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze Grupy (inne niż świadczenia z tytułu rozwiązania umowy o pracę w całości należne w ciągu 12 miesięcy od wykonania pracy) obejmują wynagrodzenia, premie, płatne urlopy oraz składki na ubezpieczenia społeczne.

Grupa ujmuje przewidywaną nie zdyskontowaną wartość krótkoterminowych świadczeń pracowniczych jako koszty w okresie, w którym pracownicy świadczyli związaną z nimi pracę w korespondencji z pozostałymi zobowiązaniami bilansu.

Kwota krótkoterminowych świadczeń pracowniczych z tytułu niewykorzystanych dni urlopowych przysługujących pracownikom Grupy jest wyliczana jako suma niewykorzystanych urlopów przysługujących poszczególnym pracownikom Grupy.

Długoterminowe świadczenia pracownicze

Zobowiązania Grupy z tytułu długoterminowych świadczeń pracowniczych są kwotą przyszłych korzyści, które pracownik otrzyma w zamian za świadczenie swoich usług w bieżącym i wcześniejszych okresach, które nie są w całości należne w ciągu 12 miesięcy od wykonania pracy. Zgodnie z Regulaminem Wynagradzania Pracowników oraz Kodeksem Pracy, pracownikom po przepracowaniu określonej liczby lat i osiągnięciu wymaganego wieku, przysługuje prawo do otrzymania odprawy emerytalnej. Rezerwa na odprawę emerytalną wyliczana jest metodą aktuariálną przez niezależnego aktuarusza jako wartość obecna przyszłych zobowiązań Grupy wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień aktualizacji. Wycena jest sporządzona przy zastosowaniu metody prognozowanego kosztu jednostkowego (projected unit credit method). Zgodnie z tą metodą każdy okres wykonywania pracy daje uprawnienia do dodatkowej jednostki świadczeń i każda jednostka uprawnienia do świadczenia wyliczana jest oddzielnie. Uwzględnia się przy tym, że bazowe wynagrodzenie każdego z pracowników będzie się zmieniać w czasie wg określonych założeń. Rezerwa na odprawę emerytalną podlega aktualizacji na bazie rocznej. Parametrami, które mają istotny wpływ na wysokość wartości obecnej zobowiązań są: stopa mobilności (rotacja) pracowników, stopa dyskontowa, stopa wzrostu płac. Nominalna stopa dyskontowa dla kalkulacji za rok 2016 została ustalona na poziomie 3,6%. Wyliczenia zobowiązań dokonuje się dla pracowników obecnie zatrudnionych i nie dotyczy ono osób, które zostaną przyjęte do pracy w przyszłości.

Bank w 2012 r. wdrożył Politykę Zmiennych Składników Wynagrodzeń dla Osób Zajmujących Stanowiska Kierownicze w Grupie Banku Millennium S.A. ('Polityka'), zgodnie z wymogami opisanymi w Uchwale Komisji Nadzoru Finansowego nr 258/2011.

Świadczenia przyznawane w ramach programu realizowane są w części płatnej w gotówce oraz w części przyznanej w formie akcji fantomowych, uprawniających do otrzymania środków pieniężnych, których ostateczna wysokość uzależniona jest od ceny akcji Banku Millennium w odpowiednim okresie. Część programu płatna w gotówce jest rozliczana w okresie nabywania przez pracowników uprawnień do tych świadczeń. W przypadku świadczeń przyznawanych w formie akcji fantomowych zastosowanie ma 3-letni termin przetrzymania akcji, w tym okresie ich ilość podlega corocznej weryfikacji. Pracownik nie może wykonać praw związanych z przyznanymi akcjami fantomowymi. Wartość godziwa akcji fantomowych ustalana jest zgodnie z przyjętymi zasadami i alokowana w okresie nabywania uprawnień. Wartość świadczenia ujmuje się jako zobowiązanie wobec pracowników w korespondencji z rachunkiem zysków i strat.

Szczegóły Polityki zostały zaprezentowane w **rozdziale 14.8)** niniejszego sprawozdania finansowego.

Rezerwy z tytułu krótkoterminowych i długoterminowych świadczeń pracowniczych ujmuje się w pozycji „Pozostałe zobowiązania” bilansu w korespondencji z kosztami wynagrodzeń w Rachunku zysków i strat.

Grupa realizuje program świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia zwany programem określonych składek. Na mocy tego programu Grupa jest zobowiązana prawem do odprowadzania ustalonej kwoty składek do państwowego funduszu emerytalnego. Ze środków funduszu obejmujących również zwrot uzyskany z inwestowania składek wypłacane są pracownikowi świadczenia po okresie zatrudnienia. W rezultacie na Grupie nie ciąży prawne ani zwyczajowo oczekiwane zobowiązanie do zapłacenia dodatkowych składek, jeżeli fundusz emerytalny nie będzie posiadał aktywów w wysokości wystarczającej do zapłaty należnych świadczeń.

Kapitał własny Grupy

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz statutem.

Na kapitały własne składają się: kapitał zakładowy, kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej, kapitał z aktualizacji wyceny oraz zyski zatrzymane. Wszystkie kwoty kapitałów i funduszy wykazywane są według wartości nominalnej.

Kapitał akcyjny

Kapitał akcyjny wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do rejestru sądowego.

Jeżeli jednostka nabywa własne instrumenty kapitałowe, to kwotę zapłaconą, łącznie z kosztami bezpośrednio się do tego odnoszącymi, ujmuje się jako zmianę w kapitale własnym. Nabyte akcje własne ujmuje się jako akcje własne i ujawnia się je jako zmniejszenie kapitału własnego do momentu ich anulowania.

Dywidendy za rok obrotowy, które zostały zatwierdzone przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy, ale nie zostały wypłacone na dzień bilansowy, ujawnia się w pozycji „Pozostałe zobowiązania” pasywów bilansu.

Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej

Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej (nadwyżka ceny emisyjnej nad ceną nominalną) tworzony jest z premii emisyjnej uzyskanej z emisji akcji pomniejszonej o bezpośrednio, poniesione koszty z nią związane.

Kapitał z aktualizacji wyceny

Na kapitał z aktualizacji wyceny odnosi się różnice z wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz efekt wyceny zabezpieczeń przepływów środków pieniężnych pomniejszone odpowiednio o odpisy z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tym związane. Kapitał z aktualizacji wyceny nie podlega dystrybucji.

Zyski zatrzymane

Zyski zatrzymane tworzone są z odpisów z zysku i są przeznaczone na cele określone w statucie lub innych przepisach prawa (pozostała część kapitału zapasowego, kapitał rezerwowy, w tym fundusz ogólnego ryzyka bankowego) lub stanowią zyski/straty z lat ubiegłych, lub także wynik finansowy netto bieżącego okresu.

Fundusz ogólnego ryzyka bankowego w Banku tworzony jest zgodnie z przepisami ustawy Prawo Bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r. z późniejszymi zmianami, z zysku po opodatkowaniu.

Wynik finansowy netto bieżącego okresu stanowi wynik z Rachunku zysków i strat roku bieżącego skorygowany obciążeniem z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych. Straty przypadające udziałom niekontrolującym, a przewyższające wartość przypadającego na nie kapitału własnego, obciążają kapitał własny Grupy.

Gwarancja finansowa

Gwarancja finansowa jest kontraktem, na mocy którego wystawca zobowiązuje się do wykonania na rzecz beneficjanta określonych płatności w celu zrekompensowania poniesionych przez beneficjanta strat, spowodowanych zaniechaniem przez określonego dłużnika spłat wynikających z oryginalnych bądź zmodyfikowanych warunków umowy instrumentu dłużnego.

Udzielone gwarancje finansowe są wyceniane w kwocie wyższej z:

- kwoty będącej najbardziej właściwym szacunkiem nakładów niezbędnych do wypełnienia obecnego obowiązku wynikającego z gwarancji finansowej, przy uwzględnieniu prawdopodobieństwa jej realizacji;
- kwoty rozpoznanej w momencie początkowego ujęcia, skorygowanej o rozliczoną kwotę prowizji otrzymanej za udzielenie gwarancji.

Wynik z tytułu odsetek

Jednostki Grupy w Rachunku zysków i strat ujmują wszystkie przychody i koszty odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych, wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

Przychody/koszty odsetkowe od instrumentów pochodnych zaklasyfikowanych do kategorii przeznaczone do obrotu wykazywane są w pozycji „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat. Przychody odsetkowe od dłużnych instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do tej kategorii są ujmowane w „Przychodach odsetkowych” Rachunku zysków i strat.

Wynik z tytułu odsetek obejmuje również przychody oraz koszty odsetkowe od instrumentów pochodnych desygnowanych i będących efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi w rachunkowości zabezpieczeń (szczegółowy opis istniejących relacji zabezpieczających zawiera **nota (17)**).

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego oraz alokacji przychodów lub kosztów z tytułu odsetek i niektórych prowizji (stanowiących integralną część stopy procentowej) do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dokładnie dyskontuje oszacowane przyszłe przepływy pieniężne (w okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego) do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Obliczając efektywną stopę procentową, Grupa szacuje przepływy pieniężne uwzględniając wszystkie warunki umowne danego instrumentu finansowego, nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy, które są integralną częścią efektywnej stopy procentowej, oraz koszty transakcji i wszystkie inne różnice z tytułu premii lub dyskonta.

Przychody z tytułu odsetek obejmują odsetki oraz prowizje (otrzymane lub należne) ujęte w kalkulacji efektywnej stopy procentowej z tytułu: kredytów, lokat międzybankowych oraz papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności i dostępnych do sprzedaży, wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat. W przychodach odsetkowych ujmowane są także koszty bezpośrednio związane z zawarciem umowy kredytowej ponoszone przez Grupę (głównie prowizje płacone agentom zewnętrznym i własnym za zawarcie umowy kredytu hipotecznego oraz związane z tym typem umów koszty wyceny nieruchomości), które stanowią składową rachunku efektywnej stopy procentowej i podlegają rozliczeniu w czasie.

W momencie rozpoznania utraty wartości instrumentu finansowego wycenianego według zamortyzowanego kosztu oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, przychody odsetkowe ujmowane są w Rachunku zysków i strat, lecz wyliczone są od nowo ustalonej wartości bilansowej instrumentu finansowego (to jest wartości pomniejszonej o odpis aktualizujący wartość).

W takim przypadku do wyliczenia przychodów odsetkowych stosowana jest stopa procentowa, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

Przychody z tytułu opłat i prowizji/ Koszty z tytułu opłat i prowizji

Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji od obsługi rachunków bankowych, operacji z tytułu obsługi kart płatniczych, z działalności maklerskiej, są zaliczane do wyniku w momencie wykonania usługi, zaś pozostałe prowizje i opłaty są rozliczane w czasie.

Jako podstawowe typy prowizji związanych z działalnością kredytową Grupa wyróżnia między innymi opłaty i prowizje przygotowawcze oraz prowizje od niewykorzystanego zaangażowania.

Opłaty i prowizje (zarówno przychody jak i koszty) bezpośrednio związane z powstaniem aktywów finansowych posiadających określone harmonogramy spłat są ujmowane w Rachunku zysków i strat jako element efektywnej stopy procentowej i stanowią część przychodów odsetkowych. Inne integralnie związane z powstaniem aktywów bez określonych harmonogramów rozliczane są liniowo w okresie trwania kontraktu. Opłaty za zobowiązanie się do udzielenia pożyczek, które najprawdopodobniej będą zaciągnięte, są odraczane i z chwilą powstania aktywów finansowych są rozliczane jako element efektywnej stopy procentowej lub liniowo przy uwzględnieniu wyżej wymienionego kryterium. W przypadku kredytów i pożyczek o niestualonych terminach płatności rat i niestualonych zmianach oprocentowania, np. kredytów w rachunku bieżącym i kredytów z tytułu kart kredytowych, prowizje rozliczane są w czasie przez okres ważności karty lub limitu kredytu w rachunku bieżącym metodą liniową, i zaliczane do przychodów prowizyjnych.

W związku z prowadzoną przez Grupę działalnością bancassurance (sprzedaż usług ubezpieczeniowych), bazując na kryterium rozpoznawania przychodów z tej działalności, można wydzielić dwie grupy produktów.

Pierwszą grupę stanowią produkty ubezpieczeniowe bez bezpośredniego powiązania z instrumentem finansowym (np.: ubezpieczenie zdrowia, NNW) - w tym przypadku wynagrodzenie Grupy jest ujmowane jednorazowo jako przychód po wykonaniu ważnej czynności tj. w dniu rozpoczęcia lub odnowienia polis ubezpieczeniowych z uwzględnieniem ewentualnych rezerw na zwroty.

W drugim przypadku (gdzie występuje bezpośrednie powiązanie ubezpieczenia z instrumentem finansowym, to jest w szczególności gdy produkt ubezpieczeniowy oferowany jest klientowi wyłącznie z produktem kredytowym, tj. nie ma możliwości zakupu w Banku produktu ubezpieczeniowego identycznego co do formy prawnej, warunków produktu i treści ekonomicznej bez produktu kredytowego) można zidentyfikować dwie kategorie:

- a) W ubezpieczeniach związanych z kredytami mieszkaniowymi w przypadku ubezpieczeń pobieranych miesięcznie (ubezpieczenie na życie i ubezpieczenie nieruchomości) wynagrodzenie jest ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie otrzymania wynagrodzenia.

- b) W ubezpieczeniach związanych z kredytami gotówkowymi Grupa dokonuje alokacji łącznej wartości wynagrodzenia należnego z tytułu połączonej transakcji do poszczególnych elementów transakcji, po pomniejszeniu o szacunek rezerwy dotyczącej części wynagrodzenia, która będzie zwracana, np. w wyniku rezygnacji przez klienta z ubezpieczenia, przedpłat lub innych tytułów. Szacunek rezerwy oparty jest na analizie historycznych informacji o rzeczywistych zwrotach w przeszłości oraz przewidywaniach, co do trendu zwrotów w przyszłości.

Alokacja wynagrodzenia, o której mowa wyżej, oparta jest o metodę „względnej wartości godziwej”, polegającej na podziale łącznego wynagrodzenia w proporcji, odpowiednio, wartości godziwej wynagrodzenia z tytułu instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa. Ustalenie powyższych wartości godziwych oparte jest na danych rynkowych, w szczególności dla:

- usługi pośrednictwa - na podejściu rynkowym polegającym na wykorzystaniu cen i innych danych rynkowych dla najbardziej zbliżonych transakcji rynkowych,
- wynagrodzenia z instrumentu finansowego - na podejściu dochodowym opartym na przeliczeniu przyszłych kwot na wartość bieżącą z wykorzystaniem informacji na temat oprocentowania i innych opłat dla identycznych lub najbardziej zbliżonych instrumentów finansowych oferowanych niezależnie od produktu ubezpieczeniowego.

Pszczególne wyodrębnione elementy danej transakcji, bądź kilku transakcji rozpatrywanych łącznie, podlegają następującym zasadom ujmowania przychodu:

- prowizje agencji ubezpieczeniowych - w części dotyczącej opłaty za wykonanie ważnej czynności, ujmowane w przychodach w dniu rozpoczęcia bądź odnowienia polisy ubezpieczeniowej,
- prowizje/opłaty stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej instrumentu finansowego - traktowane, jako korekta efektywnej stopy procentowej i ujmowane w przychodach odsetkowych.

W 2016 roku Bank dokonywał przeglądu procesu założeń stosowanego modelu rozliczania przychodów z tytułu bancassurance, w wyniku czego w zakresie ubezpieczeń związanych z kredytami gotówkowymi, wskaźnik przychodów ujmowanych jednorazowo jako prowizja za wykonanie ważnej czynności kształtował się na poziomie od 5% do 7% w roku 2016 wobec wskaźnika 9% stosowanego w 2015 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 r., dla produktów ubezpieczeniowych powiązanych z kredytami gotówkowymi Bank oszacował rezerwę na zwroty składek, wyrażoną jako procentowy wskaźnik zwrotów do wysokości prowizji brutto, na poziomie 66%.

Pozostałe opłaty i prowizje związane z usługami finansowymi oferowanymi przez Grupę, takie jak:

- usługi zarządzania aktywami;
- usługi zarządzania środkami pieniężnymi;
- usługi maklerskie;

są rozpoznawane w Rachunku zysków i strat jednorazowo.

Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w Rachunku zysków i strat Grupy w dniu ustalenia praw udziałowców/akcjonariuszy do ich otrzymania.

Wynik z inwestycyjnych aktywów finansowych

Wynik z inwestycyjnych aktywów finansowych zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do portfela dostępnych do sprzedaży oraz pozostałe zyski i straty wynikające z działalności inwestycyjnej.

Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany

Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaliczonych do aktywów / zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz efekt ich wyceny do wartości godziwej, a także wynik z pozycji wymiany.

Wynik z pozycji wymiany obejmuje: i) wynik zrealizowany oraz wynik z wyceny transakcji FX spot i FX Forward ii) dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane jak i nie zrealizowane, wynikające z codziennej wyceny aktywów i pasywów walutowych, po obowiązującym na dzień bilansowy średnim kursie NBP i wpływające na przychody lub koszty z pozycji wymiany.

Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zaliczane są koszty i przychody nie związane bezpośrednio z działalnością bankową i maklerską Grupy. Są to w szczególności wynik z tytułu sprzedaży i likwidacji środków trwałych, przychody z tytułu sprzedaży pozostałych usług, otrzymane i zapłacone odszkodowania kary i grzywny oraz rezerwy na sprawy sporne.

Podatek dochodowy

Podatek dochodowy od osób prawnych obejmuje podatek bieżący oraz odroczony.

Bieżący podatek dochodowy jest obliczany według obowiązującej stawki podatkowej i jest kalkulowany w oparciu o zysk brutto ustalony na podstawie odpowiednich przepisów o rachunkowości, skorygowany o przychody nie podlegające opodatkowaniu i koszty nie stanowiące kosztów uzyskania przychodu. Ponadto, dla celów podatkowych, wynik księgowy brutto koryguje się o przychody i koszty z lat ubiegłych, zrealizowane dla celów podatkowych w danym okresie sprawozdawczym oraz odliczenia od dochodu np. z tytułu darowizn.

Podatek dochodowy odroczony ujmowany jest w Rachunku zysków i strat za wyjątkiem sytuacji, w których rozpoznawany jest w sprawozdaniu z pozostałych całkowitych dochodów lub bezpośrednio w kapitale z aktualizacji wyceny, ponieważ dotyczy transakcji, które również są rozpoznawane w sprawozdaniu z pozostałych całkowitych dochodów lub bezpośrednio w kapitale z aktualizacji wyceny.

Rezerwę na odroczony podatek dochodowy wykazuje się w pasywach bilansu jako „Rezerwę na odroczony podatek dochodowy”. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się w aktywach bilansu w pozycji „Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego”. Grupa kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego w ramach każdej jednostki wchodzącej w skład Grupy, ponieważ posiada tytuł prawny do przeprowadzenia takiej kompensaty oraz aktywa i rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikają z podatku nałożonego przez tę samą władzę podatkową.

Rezerwa na odroczony podatek dochodowy ujmowana jest przy użyciu metody bilansowej w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych z wyjątkiem sytuacji, gdy powstaje w wyniku amortyzacji wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek gospodarczych, która w chwili jej zawierania nie ma wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są przy użyciu metody bilansowej w odniesieniu aktywowanych strat podatkowych oraz wszystkich ujemnych różnic przejściowych występujących na dzień bilansowy między wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową wykazaną w sprawozdaniu finansowym jedynie w zakresie, w jakim będzie możliwe osiągnięcie przychodu podatkowego w związku z którym pomniejszenia te będą mogły być odwrócone.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego nie są ujmowane, gdy dotyczą ujemnych różnic przejściowych powstających w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania, przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mają wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową.

Grupa nie ujmuje w kalkulacji podatku odroczonego zobowiązania lub aktywa z tytułu różnic przejściowych powstających w związku z inwestycją w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, chyba że na podstawie posiadanych dowodów realizacja różnic przejściowych jest kontrolowana przez Grupę i prawdopodobne jest, że w możliwej do przewidzenia przyszłości różnice te ulegną odwróceniu.

Wyliczenie aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na odroczony podatek dochodowy bazuje na przewidywanym stopniu realizacji wartości bilansowych aktywów i zobowiązań, z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa rozwiązana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) prawnie lub faktycznie obowiązujące na dzień bilansowy.

8. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM FINANSOWYM

Zarządzanie ryzykiem finansowym jest jedną z podstawowych aktywności Zarządu składającą się na proces efektywnego zarządzania Grupą. Określa ono ramy rozwoju, rentowności i stabilności działalności biznesowej, tworząc zasady zapewniające Grupie zgodność z najlepszymi praktykami w zakresie kontroli wewnętrznej i wymogami prawnymi oraz zgodność strategii zarządzania wszystkimi ryzykami.

1) ZASADY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM W GRUPIE

Zarządzanie ryzykiem jest jednym z kluczowych czynników decydujących o profilu ryzyka instytucji finansowej. Sprawne zarządzanie ryzykiem wymaga spójnego systemu zarządzania ryzykiem rozumianego, jako zbiór zasad i mechanizmów regulujących całokształt działań obejmujących identyfikację, pomiar, ograniczanie, monitoring oraz raportowanie w odniesieniu do poszczególnych rodzajów ryzyka. Zbiór tych zasad obejmuje także szeroki zakres metod - zarówno jakościowych jak i ilościowych, w tym zaawansowane narzędzia matematyczno-statystyczne, wspomagane przez odpowiednie systemy informatyczne (patrz też „Zasady zarządzania ryzykiem” w części opisowej Sprawozdania Zarządu z działalności Grupy).

Wyniki pomiaru ryzyka są regularnie raportowane w ramach systemu informacji zarządczej.

Ważną zasadą zarządzania ryzykiem jest optymalizacja relacji ryzyka i rentowności - w Grupie zwraca się szczególną uwagę na to, aby podejmowane decyzje biznesowe brały pod uwagę (równoważyły) ryzyko i zysk.

Grupa, określając cele biznesowe, bierze pod uwagę zdefiniowane ramy ryzyka (apetytu na ryzyko) w celu zapewnienia, aby struktura i rozwój biznesu odpowiadały zakładanemu profilowi ryzyka charakteryzującego się szeregiem parametrów takich jak:

- Wzrost kredytowania wg. produktów / segmentów,
- Struktura portfela kredytowego,
- Wskaźniki jakości portfela,
- Koszt ryzyka,
- Wymogi kapitałowe/kapitał ekonomiczny,
- Wymagana wielkość i struktura płynności.

Apetyt na ryzyko Grupy jest definiowany głównie poprzez zasady i cele określone w wewnętrznym dokumencie Grupy „Strategia Ryzyka na lata 2016 - 2018” zaakceptowanym przez Zarząd i Radę Nadzorczą a także - bardziej szczegółowo - poprzez zasady i wytyczne jakościowe określone w następujących wewnętrznych dokumentach zaakceptowanych przez Zarząd:

- Zasady zarządzania i planowania kapitałowego,
- Zasady i wytyczne kredytowe,
- Zasady zarządzania ryzykiem koncentracji kredytowej ,
- Zasady i reguły zarządzania ryzykiem płynności,
- Zasady i wytyczne zarządzania ryzykiem rynkowym na rynkach finansowych,
- Zasady i wytyczne zarządzania ryzykiem rynkowym w Księdze Bankowej,
- Polityka w zakresie inwestycyjnych papierów wartościowych,
- Zasady i wytyczne zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Kolejną istotną zasadą zarządzania ryzykiem w Grupie jest rozdzielenie obowiązków w zakresie powstania ryzyka, zarządzania ryzykiem i kontroli ryzyka.

Podział kompetencji w zakresie zarządzania ryzykiem przedstawia się następująco:

- Rada Nadzorcza jest odpowiedzialna za nadzorowanie zgodności polityki podejmowania ryzyka przez Grupę ze strategią Grupy oraz jego planem finansowym. W ramach Rady Nadzorczej działa Komitet ds. Ryzyka, który wspiera ją w realizacji tych zadań m.in. opiniując strategię ryzyka Grupy, w tym apetyt Grupy do ponoszenia ryzyka i weryfikując ceny pasywów i aktywów oferowanych klientom.
- Zarząd odpowiada za efektywność systemu zarządzania ryzykiem, procesu szacowania kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz systemu kontroli wewnętrznej;

- Komitet Kredytowy, Komitet Kapitałów, Aktywów i Pasywów oraz Komitet Należności Zagrożonych są odpowiedzialne za bieżące zarządzanie różnymi rodzajami ryzyka bankowego w ramach modelu ustalonego przez Zarząd;
- Komitet Ryzyka, oraz Komitet Procesów i Ryzyka Operacyjnego są odpowiedzialne za definiowanie polityki oraz za monitorowanie i kontrolowanie różnych rodzajów ryzyka bankowego w ramach modelu ustalonego przez Zarząd;
- Komitet Walidacyjny odpowiedzialny jest za akceptację wyników walidacji modeli ryzyka oraz nadzór nad wdrażaniem zaleceń określonych przez Biuro Walidacji Modeli;
- Departament Ryzyka odpowiada za zarządzanie ryzykiem, w tym za identyfikację, pomiar, analizę, monitorowanie i raportowanie ryzyka w Grupie. Departament Ryzyka przygotowuje również zasady zarządzania ryzykiem i odpowiednie procedury, a także przedstawia informacje i proponuje kierunki działania niezbędne do podejmowania decyzji przez Komitet Kapitałów, Aktywów i Pasywów, Komitet Ryzyka i Zarząd dotyczących zarządzania ryzykiem;
- Departament Ratingu odpowiedzialny jest przede wszystkim za nadawanie ratingów ryzyka (ocena wiarygodności kredytowej) dla klientów korporacyjnych Banku oraz monitoring i ewentualną zmianę ratingów w okresie ich obowiązywania. Proces nadawania ratingów jest niezależny od procesu podejmowania decyzji kredytowej;
- Departament Decyzji Kredytowych Przedsiębiorstw i Departament Decyzji Kredytowych Detalicznych są odpowiedzialne, odpowiednio w ramach Segmentu Klientów Korporacyjnych i Segmentu Klientów Detalicznych, za proces podejmowania decyzji kredytowych, w tym analizowanie sytuacji finansowej klientów, sporządzanie projektów decyzji kredytowych dla poszczególnych szczebli decyzyjnych i podejmowanie decyzji kredytowych w ramach określonych limitów;
- Departament Dochodzenia Należności Detalicznych jest odpowiedzialny za monitorowanie spłat i proces dochodzenia należności przeterminowanych od osób fizycznych;
- Departament Zagrożonych Należności Gospodarczych opracowuje określone strategie dla każdego klienta ze swojego portfela, w celu jak najszybszej maksymalizacji odzysku i ograniczenia ryzyka ponoszonego przez Grupę. Podejście w poszczególnych sprawach jest stale aktualizowane przy wykorzystaniu bieżących informacji, najlepszych praktyk i doświadczeń w zakresie odzyskiwania należności;
- Biuro Kontroli i Analiz Skarbu jest odpowiedzialne za monitorowanie i wykorzystywanie niektórych limitów Grupy, takich jak limity kontrahenta i limity typu stop-loss, monitorowanie pozycji walutowej Grupy i wyników aktywnego „tradingu” oraz kontrolę operacji Departamentu Skarbu;
- Biuro Walidacji Modeli jest odpowiedzialne za jakościową oraz ilościową analizę i walidację modeli, niezależną od funkcji budowy modeli; przygotowywanie metodyki walidacji i monitorowania modeli; podejmowanie działań związanych z wydawaniem opinii w zakresie adekwatności nowych modeli dla obszaru, którego dotyczy; przygotowywanie raportów na potrzeby Komitetu Walidacyjnego.
- Biuro Zarządzania Ryzykiem Nadużyć jest odpowiedzialne za tworzenie, implementację oraz monitorowanie realizacji polityki Banku w zakresie zarządzania ryzykiem nadużyć we współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi Banku. Biuro stanowi centrum kompetencji dla procesu zapobiegania nadużyciom.

2) ZARZĄDZANIE KAPITAŁEM

Proces zarządzania kapitałowego

Zarządzanie kapitałem Grupy odbywa się na podstawie zatwierdzonego przez Zarząd i Radę Nadzorczą dokumentu „Zasady Zarządzania i Planowania Kapitałowego”.

Zarządzanie kapitałem w Grupie odnosi się do dwóch obszarów: zarządzania adekwatnością kapitałową i alokacji kapitału. Dla obydwu z tych obszarów określone zostały cele zarządcze.

Celem zarządzania adekwatnością kapitałową jest: (a) zapewnienie wypłacalności grupy w warunkach normalnych i w warunkach skrajnych (ekonomiczna adekwatność kapitałowa) oraz (b) spełnienie wymagań określonych w przepisach zewnętrznych (regulacyjna adekwatność kapitałowa).

Celem alokacji kapitału jest kreowanie wartości dla właścicieli poprzez maksymalizację zwrotu z ryzyka prowadzonej działalności, biorąc pod uwagę ustalony apetyt na ryzyko.

Wymogi w zakresie funduszy własnych

Grupa jest zobowiązana na mocy prawa do spełnienia minimalnych wymogów w zakresie funduszy własnych, określonych w art. 92 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i rady nr 575/2013 w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (CRR) i ustawie Prawo bankowe. Utrzymanie regulacyjnej adekwatności kapitałowej na poziomie wyższym niż wymagane minimum jest celem zarządzania kapitałowego. W kalkulacji wymogów w zakresie funduszy własnych uwzględniane są rozwiązania lokalne (KNF) w zakresie interpretacji CRR. W 2016 roku Grupa spełniała wymagania określone w przepisach zewnętrznych.

Grupa oblicza wymogi w zakresie funduszy własnych przy użyciu metod standardowych, realizując jednocześnie projekt stopniowego wdrażania metody ratingów wewnętrznych (IRB) w celu obliczania minimalnych wymogów w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego i uzyskania stosownych decyzji Organów Nadzoru.

Pod koniec 2012 r. Banco de Portugal (będący nadzorcą konsolidującym) we współpracy z Komisją Nadzoru Finansowego (KNF) udzielił zezwolenia na stosowanie metody IRB w odniesieniu do następujących portfeli kredytowych: (i) ekspozycje detaliczne wobec klientów indywidualnych zabezpieczone na nieruchomościach mieszkalnych (RRE), (ii) odnawialne ekspozycje detaliczne (QRRE). Zgodnie z przedmiotową zgodą, minimalne wymogi w zakresie funduszy własnych obliczone z wykorzystaniem metody IRB musiały być czasowo utrzymane na poziomie nie mniejszym niż 80% (tzw. floor nadzorczy) odpowiednich wymogów kapitałowych obliczonych metodą standardową.

W trakcie 2014 roku Bank złożył do Organów Nadzoru wnioski o uzyskanie zgody na objęcie metodą IRB w ramach „IRB roll-out plan” portfeli: „pozostały detal” i „korporacyjny”. Bank złożył także do Organów Nadzoru plan wdrożenia metody IRB (roll-out plan) dla pozostałych portfeli: „pozostały detal” i „korporacyjny”.

Pod koniec 2014 roku Bank uzyskał kolejną decyzję wydaną przez Organy Nadzoru w zakresie stosowania metody IRB. Zgodnie z jej treścią dla portfeli RRE i QRRE, wymogi kapitałowe w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego powinny być utrzymywane tymczasowo na poziomie nie mniejszym niż 70% (floor nadzorczy) odpowiednich wymogów kapitałowych obliczonych metodą standardową, dopóki Bank nie wypełni dodatkowych warunków zdefiniowanych przez Nadzorcę.

Bufory kapitałowe i wymagany kapitał

Bank, podobnie jak inne banki działające w Polsce, jest zobowiązany do utrzymywania od początku 2016 r. bufora zabezpieczającego w wysokości 1,25 p.p.

Bank otrzymał w październiku 2016 r. decyzję Komisji Nadzoru Finansowego dotyczącą zidentyfikowania Banku jako innej instytucji o znaczeniu systemowym i nałożeniu na zasadzie indywidualnej i skonsolidowanej na Bank bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym w wysokości równoważnej 0,25% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko (tylko na kapitał podstawowy Tier 1).

Również w październiku i grudniu 2016 r. Bank i Grupa otrzymała od Komisji Nadzoru Finansowego zalecenie utrzymywania funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych na poziomie 3,09 p.p. (Bank) i 3,05 p.p. (Grupa), który powinien składać się co najmniej w 75% z kapitału Tier I (co odpowiada 2,32 p.p. dla Banku i 2,29 p.p. dla Grupy) oraz co najmniej w 56% z kapitału podstawowego Tier I (co odpowiada 1,73 p.p. dla Banku i 1,71 p.p. dla Grupy)¹.

W następstwie powyższych decyzji i zaleceń jak i pozostałych wymogów określonych przez Rozporządzenie CRR i rekomendacje KNF dla polskich banków (przyjmując jako podstawę minimalne oczekiwane przez KNF poziomy bazowe: łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) na poziomie 12% i współczynnika Tier 1 na poziomie 9%), Grupa powinna utrzymywać według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. następujące poziomy minimalne współczynniki kapitałowych:

Współczynnik kapitału Tier 1 (T1) = 9%+1,25%+0,25%+2,29% = 12,79%

Całkowity współczynnik kapitałowy (TCR) = 12%+1,25%+3,05% = 16,30%

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że powyżej przedstawione oczekiwane przez KNF wartości współczynników kapitałowych są znacznie wyższe niż wymagane prawem wspólnotowym (Rozporządzenie CRR).

¹ Zalecenie to zastępuje poprzednie zalecenie z października 2015 r., utrzymania funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego na poziomie 3,83 p.p. w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, który powinien składać się co najmniej w 75% z kapitału Tier 1 (co odpowiada 2,87 p.p.).

Adekwatność kapitałowa

Dane w zakresie adekwatności kapitałowej (wymogi w zakresie funduszy własnych oraz regulacyjne współczynniki kapitałowe) przedstawia poniższe zestawienie.

Grupa Banku Millennium - adekwatność kapitałowa (w PLN mln)	31.12.2016	31.12.2015
	IRB z ograniczeniem ¹⁾	IRB z ograniczeniem ¹⁾
Aktywa ważone ryzykiem	36 730,6	37 129,6
Wymogi w zakresie funduszy własnych, w tym:	2 938,4	2 970,4
- z tytułu ryzyka kredytowego i kredytowego kontrahenta	2 621,8	2 650,4
- z tytułu ryzyka rynkowego	23,4	29,1
- z tytułu ryzyka operacyjnego	279,0	271,1
- z tytułu korekty wartości godziwej z tytułu ryzyka kredytowego	14,3	19,8
Fundusze własne w tym:	6 390,7	6 208,9
Kapitał podstawowy Tier 1, w tym:	6 356,8	6 071,0
- opłacone instrumenty kapitałowe	1 213,1	1 213,1
- akcje	1 147,5	1 147,5
- uznana część zysku bieżącego	430,9	451,9
- pozostały zysk niepodzielony	4 064,4	3 517,8
- uznana część kapitału z aktualizacji wyceny	(41,4)	78,2
- korekty regulacyjne	(457,7)	(337,5)
Kapitał Tier II, w tym:	33,9	137,9
- pożyczka podporządkowana	128,7	252,1
- korekty regulacyjne	(94,8)	(114,2)
Współczynnik kapitałowy (TCR)	17,40%	16,72%
Współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 (Wsp. CET1) ²⁾	17,31%	16,35%

1) Aktywa ważone ryzykiem i wymogi w zakresie funduszy własnych wyliczone z zastosowaniem ograniczenia (flooru nadzorczego) 70%.

2) Współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 jest równy współczynnikowi kapitału Tier 1

Adekwatność kapitałowa mierzona zarówno poziomem współczynnika kapitałowego jak i współczynnika kapitału podstawowego Tier 1, uległa poprawie w 2016 r. (roczny wzrost odpowiednio o 0,68 p.p. i 0,96 p.p.).

Oczekiwane przez KNF poziomy adekwatności kapitałowej zostały osiągnięte z nadwyżką (odpowiednio 4,52 p.p. dla CET1/T1 oraz 1,10 p.p. dla TCR).

Łączne aktywa ważone ryzykiem obniżyły się o ok. 1%, co było wynikiem spadku ekspozycji na ryzyko prawie we wszystkich kategoriach ryzyka (wzrost wymogów w zakresie funduszy własnych na ryzyko operacyjne był efektem wyższej 3 -letniej średniej wyników finansowych i nie był związany ze wzrostem poziomu ryzyka operacyjnego). Fundusze własne wzrosły prawie o 3%, co wynikało z zatrzymania zysku netto wypracowanego w od listopada 2015 roku do czerwca 2016 roku.

Kapitał wewnętrzny

Grupa definiuje kapitał wewnętrzny zgodnie z ustawą Prawo bankowe, jako kwotę niezbędną do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Grupy oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka w przyszłości.

Kapitał wewnętrzny jest wykorzystywany w zarządzaniu kapitałowym, w procesach zarządzania ekonomiczną adekwatnością kapitałową oraz alokacji kapitału.

Utrzymanie ekonomicznej adekwatności kapitałowej oznacza pokrycie (zabezpieczenie) kapitału wewnętrznego (zagregowanej miary ryzyka) przez dostępne zasoby finansowe (fundusze własne). Obowiązek takiego zabezpieczenia ryzyka wynika wprost z ustawy Prawo bankowe, co znalazło odzwierciedlenie w celach/limitach kapitałowych Grupy - buforze kapitału ekonomicznego oraz buforze kapitału ekonomicznego w warunkach skrajnych.

W 2016 roku obydwie powyższe cele kapitałowe zostały spełnione z nadwyżką. Nadwyżka funduszy własnych nad kapitałem wewnętrznym umożliwia dalszy wzrost skali działalności, szczególnie w kierunku produktów generujących wysoki zwrot z uwzględnieniem ponoszonego ryzyka.

Równolegle kapitał wewnętrzny jest wykorzystywany w procesie alokacji kapitału, do przydzielenia kapitału wewnętrznego na produkty/linie biznesowe, obliczenia miar efektywności uwzględniających ryzyko, ustalenia limitów na ryzyko i realokacji kapitału wewnętrznego.

3) RYZYKO KREDYTOWE

Ryzyko kredytowe jest jednym z najważniejszych rodzajów ryzyka, na jakie narażona jest Grupa, w związku z czym, przykładają się szczególną wagę do zarządzania ekspozycjami na to ryzyko. Ryzyko kredytowe wiąże się z bilansowymi ekspozycjami kredytowymi oraz z instrumentami pozabilansowymi, takimi jak udzielone i niewykorzystane linie kredytowe, gwarancje i akredytywy, jak również limity na transakcji związane z instrumentami finansowymi.

Polityka kredytowa, podlega okresowym przeglądom i weryfikacji uwzględniającym uwarunkowania rynkowe oraz zmiany w otoczeniu regulacyjnym Grupy.

Dla potrzeb zarządzania ryzykiem kredytowym Grupa korzysta z kilku systemów ratingowych w zależności od rodzaju ekspozycji i segmentu danego klienta. System ratingowy to zestaw metod (modeli), procesów, kontroli, procedur zbierania danych oraz systemów informatycznych identyfikujących i mierzących ryzyko kredytowe, klasyfikujących ekspozycje do określonych klas lub pul (nadawanie ratingu) oraz szacujących prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania i oczekiwaną wielkość straty z tego tytułu.

(3a) Pomiar ryzyka kredytowego

Kredyty i pożyczki

Pomiar ryzyka kredytowego, w celu zarządzania portfelem kredytowym, na poziomie poszczególnych klientów i transakcji, z tytułu udzielanych kredytów i pożyczek odbywa się przy uwzględnieniu trzech parametrów:

- (i) prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania przez klienta lub kontrahenta (ang. probability of default - PD);
- (ii) kwoty ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania (ang. exposure at default - EAD) oraz
- (iii) współczynnika strat z tytułu niewykonanego zobowiązania (ang. loss given default - LGD).

- (i) Grupa ocenia prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (PD) indywidualnych kontrahentów stosując wewnętrzne modele ratingowe dostosowane do różnych kategorii klientów i transakcji. Zostały one opracowane lokalnie lub na poziomie Grupy BCP lub we współpracy z renomowanymi dostawcami zewnętrznymi i łączą analizę statystyczną z oceną specjalisty kredytowego. Dodatkowo Klienci Grupy są klasyfikowani w ramach 15 klas ratingowych, które dla potrzeb tego raportu zostały przedstawione w sześciu głównych grupach. Jednolita skala ratingowa Grupy (Master Ratings Scale), przedstawiona poniżej, zawiera także zakres prawdopodobieństw niewykonania zobowiązań określonych dla każdej klasy/grupy ratingowej. Modele ratingowe podlegają okresowym przeglądom i - w razie stwierdzenia takiej potrzeby - stosownym modyfikacjom. Modyfikacje modeli zatwierdzane są przez Komitet Walidacji.

Grupa regularnie analizuje oraz ocenia wyniki ratingów i ich siłę predykcyjną w odniesieniu do przypadków niewykonania zobowiązań. Proces nadawania ocen ryzyka klientów (przeprowadzany niezależnie od procesu kredytowego w Departamencie Ratingu) i transakcji wspierają systemy informatyczne, pozyskujące i analizujące informacje z wewnętrznych i zewnętrznych baz danych.

Skala wewnętrznych ratingów Grupy

Master Skala	Opis oceny
1-3	Najwyższa jakość
4-6	Dobra jakość
7-9	Średnia jakość
10-12	Niska jakość
13-14	Pod obserwacją
15	Niewykonanie zobowiązania

- (ii) EAD - kwota ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania (exposure at default) - dotyczy kwot, które według przewidywań Grupy będą należnościami Grupy w momencie niewykonania zobowiązań. Jako zobowiązanie, Grupa rozumie każdą wypłaconą już kwotę plus dalsze kwoty, jakie mogą zostać wypłacone do momentu niewykonania zobowiązań, o ile do niego dojdzie.
- (iii) LGD - współczynnik strat z tytułu niewykonanego zobowiązania (loss given default) stanowi przewidywania Grupy, co do strat wynikających z faktycznych przypadków niewykonania zobowiązań, z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych kosztów windykacji oraz efektu dyskonta.

Papiery dłużne

Papiery dłużne Skarbu Państwa oraz Banku Centralnego monitorowane są w oparciu o rating Polski. Natomiast sytuacja ekonomiczno-finansowa emitentów dłużnych papierów komunalnych monitorowana jest kwartalnie w oparciu o ich sprawozdawczość.

Instrumenty pochodne

Grupa utrzymuje ścisłą kontrolę nad limitami otwartych pozycji netto na instrumentach pochodnych (tj. różnicą między transakcjami kupna i sprzedaży), zarówno ze względu na kwoty jak i terminy zapadalności transakcji. Ekspozycje na ryzyko kredytowe, wynikające z instrumentów pochodnych zawieranych z klientami są zarządzane jako część całkowitych limitów kredytowych wyznaczanych w oparciu o badanie naturalnej ekspozycji oraz o analizę sytuacji finansowej klienta, a także w ramach limitów kontrahentów.

Grupa oferuje produkty skarbowe w celu zabezpieczenia ryzyka kursu walutowego lub ryzyka stopy procentowej w ramach przyznanym klientom limitów skarbowych lub pod depozyt zabezpieczający.

Zdecydowana większość umów Grupy zawiera możliwość wezwania klienta do uzupełnienia depozytu zabezpieczającego lub złożenie innego zabezpieczenia uzgodnionego z Grupą (jeżeli wycena otwartych pozycji klienta przekroczy poziom kwoty limitu skarbowego; tzw. margin call) i jeżeli klient nie uzupełni wymaganego zabezpieczenia Grupa ma prawo do zamknięcia pozycji i wypowiedzenia umowy.

Zobowiązania pozabilansowe obciążone ryzykiem kredytowym

Do zobowiązań pozabilansowych obciążonych ryzykiem kredytowym zaliczamy gwarancje, akredytywy oraz przyznane linie kredytowe. Podstawowym celem tych instrumentów jest umożliwienie klientowi dysponowania w określony sposób przyznanymi przez Grupę środkami finansowymi.

Gwarancje i akredytywy typu standby (zobowiązania typu gwarancyjnego) niosą przynajmniej takie samo ryzyko kredytowe jak kredyty (w przypadku gwarancji i akredytywy typu stand-by po wpływie ważnego rozszczenia Bank musi dokonać wypłaty).

Akredytywy dokumentowe i handlowe są pisemnym, nieodwołalnym i ostatecznym zobowiązaniem Grupy do honorowania płatności w oparciu o zgodne dokumenty w terminach określonych w akredytywie i wiążą się z ryzykiem podobnym do gwarancji.

Dostępne saldo linii kredytowej jest to niewykorzystana część uprzednio zaakceptowanych kwot odnoszących się do zobowiązań o charakterze kredytowym, możliwych do wykorzystania w formie kredytów, gwarancji lub akredytyw. Biorąc pod uwagę ryzyko kredytowe zobowiązań do udzielenia kredytu, Grupa jest potencjalnie narażona na stratę w wysokości równej sumie niewykorzystanych zobowiązań. Jednak, prawdopodobna kwota straty jest mniejsza niż łączna wartość niewykorzystanych zobowiązań, ponieważ większość zobowiązań do uruchomienia kredytu zależy od spełnienia przez klientów poszczególnych standardów kredytowych.

Grupa monitoruje okres pozostały do terminu zapadalności pozabilansowych zobowiązań kredytowych, ponieważ długoterminowe zobowiązania wiążą się zazwyczaj z większym stopniem ryzyka kredytowego niż zobowiązania krótkoterminowe.

(3b) Polityka kontroli limitów i zmniejszenia ryzyka

Grupa mierzy, monitoruje i kontroluje duże zaangażowania kredytowe oraz nadmierną koncentrację ryzyka kredytowego, wszędzie tam gdzie zostanie ona zidentyfikowana. Proces zarządzania ryzykiem koncentracji dotyczy zarówno zaangażowań indywidualnych - występujących wobec pojedynczego kredytobiorcy lub grupy kredytobiorców powiązanych (kapitałowo, organizacyjnie lub poprzez istnienie istotnych zależności ekonomicznych), jak i tzw. zaangażowań sektorowych - wobec branż/sektorów gospodarki, regionów geograficznych, krajów, portfela finansującego nieruchomości (w tym kredytów walutowych), portfela w walutach obcych i innych. Powyższe rodzaje zaangażowań sektorowych są objęte wewnętrznym systemem limitów. Informacje o wykorzystaniu limitów prezentowane są na Radzie nadzorczej oraz Komitecie Ryzyka.

Limity wewnętrzne (wymienione wyżej) monitorowane są kwartalnie. Wysokość tych limitów poddawana jest rocznemu lub częstszemu przeglądowi, gdy zostanie to uznane za stosowne. Limity zatwierdza Rada nadzorcza lub Komitet Ryzyka.

Zarządzanie ekspozycjami na ryzyko kredytowe odbywa się także poprzez regularne monitorowanie sytuacji ekonomiczno-finansowej klientów i/lub historii współpracy z Grupą z punktu widzenia terminowego regulowania ich zobowiązań z tytułu odsetek i kapitału.

Zabezpieczenia

Zabezpieczenia przyjmowane w Grupie służą ograniczeniu ryzyka kredytowego i główną ich rolą jest minimalizacja straty na wypadek niedokonania przez klienta spłaty transakcji kredytowej w umownej kwocie i terminie, poprzez zapewnienie alternatywnego źródła pokrycia wymagalnych należności. Przyjmowane one są zgodnie z zasadami polityki kredytowej ustalonymi dla poszczególnych segmentów klienta. Jako główną zasadę przyjęto, że zabezpieczenie transakcji kredytowej powinno być adekwatne do ryzyka kredytowego ponoszonego przez Grupę przy uwzględnieniu specyfiki danej transakcji (tzn. jej typu, kwoty, okresu spłaty a także ratingu kredytowanego klienta).

Polityka kredytowa określa typy, rodzaje i formy prawne akceptowanych w Grupie zabezpieczeń, jak również bardziej szczegółowe wymogi mające uprawdopodobnić zbywalność konkretnych rodzajów zabezpieczeń zgodnie z doświadczeniami windykacyjnymi Grupy.

Grupa przykłada szczególną wagę do prawidłowego określania wartości zabezpieczeń, określa zasady dokonywania i weryfikacji wycen i dokłada wszelkich starań, aby wyceny te były obiektywne, ostrożne i odzwierciedlały realną wartość zabezpieczenia. W celu zapewnienia skutecznego ustanowienia zabezpieczenia Grupa opracowała stosowne wzorce umów zabezpieczeń, wniosków, pełnomocnictw i oświadczeń.

W segmencie detalicznym na zabezpieczenie przyjmowane są głównie nieruchomości mieszkaniowe (kredyty hipoteczne) oraz aktywa finansowe. W przypadku segmentu korporacyjnego przyjmowane są przede wszystkim wszelkiego typu nieruchomości (mieszkaniowe, komercyjne, grunty) a także cesje wierzytelności z kontraktów.

Do czasu ustanowienia finalnego zabezpieczenia przyjmowane są zabezpieczenia przejściowe. W Grupie wykorzystywane są również rozmaite formy instrumentów uzupełniających zabezpieczenia, mające na celu ułatwienie prowadzenia egzekucji lub uprawdopodobnienie skuteczności spłaty należności z danego zabezpieczenia między innymi takie jak: oświadczenie o poddaniu się egzekucji w formie aktu notarialnego, weksel własny in blanco, pełnomocnictwo do rachunku bankowego, cesja prawa z umowy ubezpieczenia.

Grupa monitoruje zabezpieczenia pod kątem spełnienia przez nie warunków umownych, w tym prawomocnego ustanowienia finalnego zabezpieczenia transakcji, jak również odnawiania scedowanych polis ubezpieczeniowych. Monitorowana jest również wartość zabezpieczenia w trakcie trwania transakcji kredytowej.

Zgodnie z przyjętą w Grupie polityką kredytową, dopuszcza się także udzielenie transakcji bez zabezpieczenia, co odbywa się według określonych zasad zróżnicowanych w zależności od segmentu klienta. Jednak na wypadek pogorszenia się sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, w podpisanych z klientem dokumentach Grupa zapewnia sobie możliwość dobezpieczenia transakcji.

(3c) Polityka w odniesieniu do utraty wartości i tworzenia odpisów aktualizujących

Organizacja procesu

Proces identyfikacji i pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych został uregulowany w wewnętrznej instrukcji wprowadzonej Notą Zarządzającą Członka Zarządu Banku. Ponadto zasady klasyfikacji należności i szacowania odpisów aktualizujących i rezerw w systemie zarządzania bankiem zostały nakreślone w dokumencie „System Zarządzania w Banku Millennium S.A.” przyjętym uchwałą Zarządu i zatwierdzonym przez Radę Nadzorczą.

W Grupie nadzór nad procesem szacowania odpisów aktualizujących i rezerw sprawuje Departament Ryzyka (DMR), który odpowiada również w Banku bezpośrednio za analizę indywidualną w portfelu biznesowym oraz analizę kolektywną. Oprócz DMR w/w proces zaangażowane są jednostki restrukturyzacyjno-windykacyjne Banku: Departament Zagrożonych Należności Gospodarczych - DNG (analiza indywidualna dla portfela windykacyjno-restrukturyzacyjnego klientów korporacyjnych) oraz Departament Dochodzenia Należności Detalicznych - DDN (analiza indywidualnie istotnych ekspozycji detalicznych z utartą wartością, przede wszystkim kredytów hipotecznych). DMR jest jednostką nie powiązaną z procesem udzielania kredytów i nadzorowaną przez członka Zarządu odpowiedzialnego za zarządzanie ryzykiem. Podobnie zorganizowany jest proces szacowania utraty wartości w Millennium Leasing.

Zarząd Banku pełni aktywną rolę w procesie wyznaczania odpisów aktualizujących i rezerw, wyniki wyceny portfela kredytowego przedkładane są Zarządowi do akceptacji w cyklu miesięcznym, ze szczegółowym objaśnieniem najistotniejszych zmian, mających wpływ na całkowity poziom odpisów i rezerw, w okresie objętym analizą. Zmiany metodologiczne wynikające z procesu walidacji i doskonalenia metodologii, są prezentowane na Komitecie Walidacji, a następnie na Komitecie Ryzyka, w skład których wchodzi wszystkich członkowie Zarządu Banku.

W okresach miesięcznych przygotowywane są szczegółowe raporty, prezentujące informacje na temat portfela kredytowego Grupy w różnych przekrojach, z uwzględnieniem wysokości odpisów aktualizujących i rezerw, ich dynamiki i struktury. Odbiorcami tych raportów są członkowie Zarządu nadzorujący działalność Grupy w obszarze finansów, ryzyka i informacji zarządczej.

Proces wyznaczania odpisów aktualizujących i rezerw w Grupie jest sformalizowany i opisany w przytoczonej powyżej regulacji, w której szczegółowo zdefiniowano tryb i zasady analizy indywidualnej oraz analizy kolektywnej, w tym algorytmy liczenia poszczególnych parametrów.

Departament Audytu ocenia poprawność szacowania utraty wartości i rezerw co najmniej dwa razy w roku.

Metodologia i założenia przyjęte do wyznaczania utraty wartości ekspozycji kredytowych są regularnie przeglądane w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi a rzeczywistymi. W celu oceny adekwatności odpisów z tytułu utraty wartości, wyznaczonych zarówno w ramach analizy indywidualnej, jak i kolektywnej, przeprowadzana jest okresowo (nie rzadziej niż raz w roku) weryfikacja historyczna (backtesting), której wyniki są brane pod uwagę definiując działania w celu poprawy jakości procesu.

Analiza indywidualna utraty wartości dla należności kredytowych

Ekspozycje kredytowe wyznaczone są do analizy indywidualnej na podstawie kryteriów istotności, które zapewniają, że analiza indywidualna obejmuje, co najmniej 55% portfela biznesowego Grupy oraz 80% portfela zarządzanego przez jednostki odpowiedzialne za windykację i restrukturyzację należności gospodarczych.

Główne elementy procesu analizy indywidualnej:

(1) Identyfikacja przesłanek utraty wartości;

Grupa zdefiniowała przesłanki utraty wartości w ramach analizy indywidualnej dostosowując je do profilu swojego działania. Katalog przesłanek uszczegóławia przesłanki określone w MSR 39 i rekomendacji R, które dotyczą między innymi:

- sytuacji ekonomiczno-finansowej wskazującej na znaczące trudności finansowe klienta,
- naruszenie umowy, np. opóźnienie w płatności kwoty głównej lub odsetek przekraczające 90 dni,
- stwierdzenia nierzetelności klienta w przekazywaniu informacji o jego sytuacji ekonomiczno-finansowej,
- trwałego braku możliwości nawiązania kontaktu z klientem w przypadku naruszenia warunków umowy,
- wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub innej reorganizacji przedsiębiorstwa/działalności gospodarczej klienta,
- ogłoszenia upadłości lub otwarcia postępowania naprawczego wobec klienta,
- przyznania klientowi przez Bank, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności ekonomiczno-finansowych klienta udogodnienia w warunkach finansowania (restrukturyzacja).

Regulacja wewnętrzna zawiera doprecyzowanie wyżej wymienionych przesłanek poprzez wskazanie konkretnych odpowiadających im przypadków i sytuacji, w szczególności w odniesieniu do przesłanek wynikających z znaczących trudności finansowych klienta, naruszenia krytycznych warunków umowy oraz wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub innej reorganizacji przedsiębiorstwa. Dodatkowo Bank posiada rozbudowany proces monitorowania, który identyfikuje w okresach miesięcznych różnego rodzaju zdarzenia wczesnego ostrzegania podlegające dodatkowej ocenie przez analityków kredytowych.

(2) Szacowanie przyszłych przepływów;

Elementem procesu kalkulacji utraty wartości jest szacowanie prawdopodobieństwa przepływów zawartych w harmonogramie odnoszących się do pozycji: kapitał, odsetki oraz inne przepływy. Prawdopodobieństwo realizacji przepływów zawartych w harmonogramie wynika z przeprowadzonej oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta (wskazania źródeł potencjalnych spłat), musi być uzasadnione i oszacowane w oparciu o aktualną dokumentację i szeroko rozumianą wiedzę o jego sytuacji z uwzględnieniem projekcji finansowych. Informacje te gromadzone są przez analityka przed przystąpieniem do analizy zgodnie z wytycznymi określonymi w odpowiednich regulacjach Grupy.

W przypadku zidentyfikowania, co najmniej jednej z przesłanek utraty wartości w analizie indywidualnej przeprowadzany jest szczegółowy przegląd wszystkich ekspozycji klienta. Szacowane są oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne pochodzące z bieżącej działalności Klienta, z innych źródeł niż z bieżącej działalności oraz odzyski z realizacji ustanowionych zabezpieczeń

W przypadku szacowania prawdopodobieństwa przepływów, dla klientów znajdujących się w portfelu zarządzanym przez departamenty zajmujące się działalnością restrukturyzacyjno-windykacyjną analitycy uwzględniają indywidualny charakter każdej transakcji zwracając uwagę między innymi na następujące elementy mogące wpłynąć na wielkość ewentualnych przepływów pieniężnych:

- przyjętą przez Grupę strategię działania wobec klienta,
- wyniki negocjacji z klientem i jego postawę tj. chęć uregulowania zaległości,
- poprawę/pogorszenie się jego sytuacji ekonomiczno-finansowej,
- możliwość regulowania zobowiązań z własnych środków kredytobiorcy, czy też konieczność wykorzystania zabezpieczenia, np. poprzez jego sprzedaż.

Grupa wykorzystuje także sformalizowane zasady ustalania i uzasadniania wysokości prawdopodobieństwa oraz kwoty wypłaty przez Bank środków z tytułu udzielonych pozabilansowych ekspozycji kredytowych takich jak gwarancje, poręczenia spłaty i akredytywy.

(3) Oszacowanie wartości godziwej zabezpieczenia, określenie oczekiwanej daty sprzedaży, oraz oszacowanie oczekiwanych wpływów ze sprzedaży z uwzględnieniem kosztów procesu windykacji;

W przypadku wystąpienia bazowej utraty wartości danej ekspozycji kredytowej należy dokonać oszacowania przepływów z tytułu realizacji zabezpieczeń z uwzględnieniem terminów ich realizacji. Uwzględnienie przepływów z tytułu realizacji zabezpieczeń musi być poprzedzone analizą realności ich upłynienia i oszacowania ich wartości godziwej dodatkowo z uwzględnieniem kosztów windykacyjnych.

W celu zapewnienia obiektywnych zasad ustalania odzysków z zabezpieczeń Grupa opracowała wytyczne dla segmentu korporacyjnego w zakresie rekomendowanych parametrów stopy odzysku i okresu odzysku dla wybranych grup zabezpieczeń. Biorąc pod uwagę umiejscowienie ekspozycji w strukturze Banku (portfel biznesowy, portfel restrukturyzacyjno-windykacyjny) oraz rodzaj ekspozycji (kredyt, leasing) określono odrębne zasady dla poszczególnych rodzajów portfeli: biznesowego, restrukturyzacyjno-windykacyjnego oraz leasingowego. Rekomendowane stopy odzysku i okres odzysku z zabezpieczeń podlegają weryfikacji w okresach rocznych.

W przypadku, gdy łączna zdyskontowana wartość oczekiwanych przepływów pieniężnych z bieżącej działalności klienta, odzysków z zabezpieczeń oraz innych udokumentowanych źródeł jest niższa niż wartość bilansowa ekspozycji kredytowej, wówczas zostaje rozpoznana utrata wartości i zaksięgowany odpis aktualizujący. Jeśli utrata wartości została rozpoznana wobec przynajmniej jednej z ekspozycji klienta w analizie indywidualnej, wszystkie pozostałe ekspozycje klienta są szacowane w procesie analizy indywidualnej bez względu na wysokość zaangażowania i klasyfikowane są do portfela z utratą wartości (cross-default).

W wewnętrznych regulacjach określono zasady odwracania strat z tytułu utraty wartości. W przypadku klienta w analizie indywidualnej po stwierdzeniu ustania skutków wystąpienia przesłanek, z zastrzeżeniem prawidłowej obsługi ekspozycji w zdefiniowanym okresie (innym dla klientów korporacyjnych i detalicznych), Bank może podjąć decyzję dotyczącą ustania istnienia/utrzymywania przesłanki i odwrócenia straty.

Analiza kolektywna portfela kredytowego

Analizie kolektywnej podlegają następujące grupy ekspozycji kredytowych:

- Ekspozycje nieistotne indywidualnie;
- Ekspozycje istotne indywidualnie, w przypadku których nie została rozpoznana utrata wartości w wyniku analizy indywidualnej.

Do grupy pierwszej zaliczane są ekspozycje, dla których w wyniku analizy kolektywnej zidentyfikowano przesłanki utraty wartości oraz utworzono odpis aktualizujący/ rezerwę (tzw. collective impairment), jak również ekspozycje, dla których nie zidentyfikowano przesłanek utraty wartości w odniesieniu do pojedynczej ekspozycji, ale utworzono odpis grupowy z tytułu strat zaistniałych, lecz niezareportowanych (tzw. IBNR - incurred but not reported loss). Do grupy drugiej należą ekspozycje, wobec których nie zidentyfikowano przesłanek utraty wartości w wyniku analizy indywidualnej oraz ekspozycje, wobec których zidentyfikowano przesłanki utraty wartości, ale nie został utworzony indywidualny odpis aktualizujący/ rezerwa z uwagi na pełne pokrycie ekspozycji zdyskontowaną wartością przepływów oczekiwanych z zabezpieczeń lub innych udokumentowanych źródeł. Dla tej grupy tworzony jest odpis IBNR.

Grupa zdefiniowała m. in. następujący katalog przesłanek utraty wartości stosowany w analizie kolektywnej wobec ekspozycji indywidualnie nieistotnych:

- Opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 90 dni,
- Restrukturyzacja ekspozycji,
- Włączenie należności do procesu windykacji,
- Posiadanie przez klienta produktu wcześniej spisanego.

Grupa w procesie szacowania utraty wartości od wielu lat stosuje regułę cross-default, polegającą na przeniesieniu do portfela z utratą wartości wszystkich ekspozycji wobec klienta (niezależnie od segmentu), u którego stwierdzono występowanie przynajmniej jednej z przesłanek utraty wartości w stosunku do przynajmniej jednej należności.

Dla celów analizy kolektywnej Grupa zdefiniowała portfele homogeniczne, składające się z ekspozycji o podobnym profilu ryzyka kredytowego. Portfele te zostały utworzone na podstawie segmentacji na linie biznesowe, typy produktów kredytowych, liczbę dni opóźnienia, typy zabezpieczenia (leasing) itp. Podział na portfele homogeniczne jest okresowo weryfikowany z punktu widzenia ich jednorodności.

Kalkulacja odpisów aktualizujących i rezerw metodą kolektywną odbywa się przy zastosowaniu parametrów modelowych, wyznaczonych w oparciu o historyczne obserwacje strat kredytowych dla poszczególnych portfeli homogenicznych. Grupa stosuje następujące parametry:

- PI (ang. probability of being impaired) - prawdopodobieństwo wystąpienia utraty wartości,
- LIP (ang. loss identification period) - okres identyfikacji straty,
- LGI (ang. loss given impaired) - strata w przypadku wystąpienia utraty wartości,
- PU (ang. probability of utilization) - współczynnik/prawdopodobieństwo realizacji zobowiązania pozabilansowego.
- PW - prawdopodobieństwo wystąpienia beneficjenta o realizację gwarancji.

Wykorzystywane w analizie kolektywnej parametry, wyznaczone są cyklicznie, w oparciu o historyczne dane statystyczne oraz - w przypadku parametru PI - prognozowane wartości stóp impaired („impaired rate”). Okres obserwacji danych historycznych został zdefiniowany w regulacjach wewnętrznych Grupy, przy uwzględnieniu dążenia do dostosowania poziomu odpisów aktualizujących do aktualnej sytuacji rynkowej i wewnętrznej Grupy, przy jednoczesnym zachowaniu poprawności statystycznej wyliczanych parametrów.

Parametr PI obliczany jest jako średnia ważona z historycznych oraz prognozowanych stóp impaired, przy czym do wyznaczania wartości prognoz impaired rate, wykorzystywana jest zależność pomiędzy danymi historycznymi, a wybraną zmienną makroekonomiczną.

Okres identyfikacji straty (LIP) jest obliczany statystycznie dla każdego z portfeli homogenicznych, na podstawie danych historycznych, uwzględniających odstęp czasowy pomiędzy momentem zaistnienia przyczyny niewykonania zobowiązania, a rozpoznaniem przez Grupę utraty wartości.

Okres identyfikacji straty (LIP) w segmencie detalicznym oraz korporacyjnym, jest weryfikowany co najmniej raz w roku, w oparciu o dane pozyskane od klientów mających problem z terminową obsługą.

Od października 2014 roku Bank wykorzystuje model LGI dla ekspozycji hipotecznych, będący adaptacją modelu LGD, utworzonego na potrzeby liczenia wymogu kapitałowego w ramach metod IRB. Analogiczny model został zaadaptowany dla pozostałych ekspozycji detalicznych (w tym Mikrobiznesu) we wrześniu 2015 roku.

Modele te oparte są na analizie zdyskontowanych przepływów pieniężnych. W przypadku ekspozycji korporacyjnych, wykorzystywany jest uproszczony model LGI oparty na metodzie porównania sald.

Modele LGI opierają się na dogłębnej, statystycznie wyznaczonej segmentacji, która w zależności od modelu bazuje m.in. na: typie produktu, kwocie ekspozycji, wartości LTV, walucie, fladze restrukturyzacji, itp. Ponadto wszystkie modele różnicują wielkość LGI w zależności od liczby miesięcy od daty impaired.

Parametr PU oznaczający współczynnik wykorzystania ekspozycji pozabilansowej na LIP miesięcy przed wejściem w status impaired, wyliczany jest dla kart kredytowych, rewolwingów i limitów w rachunku bieżącym (osobno dla osób fizycznych oraz podmiotów gospodarczych). Dla gwarancji parametr PU określa prawdopodobieństwo wypłaty gwarancji w przypadku wystąpienia beneficjenta o jej realizację.

Parametr PW przedstawia prawdopodobieństwo wystąpienia beneficjenta o realizację gwarancji.

Okres obserwacji danych historycznych do wyznaczenia PU oraz PW obejmuje ostatnie 36 miesięcy od dnia bilansowego. Próbkom danych nadawane są wagi, tak aby obserwacje pochodzące z najbardziej aktualnego okresu miały najwyższą wagę, a najmniej aktualne - najniższą.

Regulacje wewnętrzne definiują szczegółowo zasady odwracania strat z tytułu utraty wartości wyznaczonej metodą kolektywną. Co do zasady odwrócenie straty i rozwiązanie odpisu aktualizującego/ rezerwy jest możliwe w przypadku ustania przestanek utraty wartości, w tym spłaty zaległości lub wyłączenia z portfela windykacyjnego (reklasyfikacja do kategorii bez utraty wartości) bądź w przypadku sprzedaży wierzytelności. Reklasyfikacja do kategorii bez utraty wartości w przypadku ekspozycji podlegających restrukturyzacji jest możliwa tylko wówczas, jeśli klient przejdzie pomyślnie zdefiniowany okres „kwarantanny”, w którym nie wykaze opóźnień w spłacie kapitału lub odsetek powyżej 30 dni. Okres kwarantanny może rozpocząć się jedynie po upływie okresu zawieszenia/obniżenia spłat (tzw. Grace period) - jeśli takie udogodnienie zostało przyznane na skutek restrukturyzacji.

Powyższe nie dotyczy portfela restrukturyzacyjno-windykacyjnego korporacji, dla którego zdefiniowano odrębne warunki przeniesienia do kategorii bez utraty wartości.

Dla transakcji leasingowych okres kwarantanny równa się okresowi przebywania w portfelu restrukturyzacyjnym, plus dodatkowo zdefiniowany okres. W czasie jego trwania, opóźnienia w spłatach również nie mogą przekraczać 30 dni.

Wyniki modeli wykorzystywanych w analizie kolektywnej poddawane są okresowej weryfikacji historycznej. Parametry oraz modele objęte są również procesem zarządzania modelami, uregulowanym w dokumencie „Zasady zarządzania modelami ryzyka kredytowego”, w ramach którego określone są, między innymi, zasady tworzenia, zatwierdzania, monitoringu i walidacji, oraz weryfikacji historycznej modeli. Walidacja modeli i parametrów oraz weryfikacja historyczna odpisów aktualizujących/ rezerw wyznaczonych metodą kolektywną jest przeprowadzana nie rzadziej niż raz w roku.

Jeśli w wyniku walidacji i analizy cykliczności modeli kredytowych oraz weryfikacji historycznej odpisów aktualizujących i rezerw Bank dochodzi do wniosku, że stosowane na dany dzień bilansowy parametry odbiegają od rzeczywistego trendu kształtowania się danych będących podstawą ich wyznaczenia wówczas Bank może dostosować okres obserwacji danych historycznych do bieżących warunków ekonomicznych.

W trzecim kwartale 2016 roku Grupa przeprowadziła monitoring kolektywnego modelu impairmentowego (z uwzględnieniem testowania wstecznego odpisów IBNR). W konsekwencji w 4 kwartale 2016 roku zostały podjęte działania w celu udoskonalenia modelu, skutkujące wzrostem szacowanych odpisów (w portfelach, w których zidentyfikowano niedoszacowanie odpisów) lub spadkiem szacowanych odpisów (w portfelach, w których zidentyfikowano przeszacowanie odpisów). W następstwie przeprowadzonych ulepszeń, ogólny poziom odpisów IBNR stał się bardziej adekwatny w stosunku do wykorzystania.

W 2016 r. w Banku miała miejsce sprzedaż portfela bilansowych ekspozycji kredytowych, klasyfikowanych jako z utratą wartości i cechujących się wyższym od przeciętnego poziomem pokrycia, w łącznej kwocie 315 mln PLN oraz portfela pozabilansowego (wierzytelności spisanych w ciężar rezerw) w kwocie 110 mln PLN. Sprzedaż bilansowa dotyczyła portfela korporacyjnego (187 mln PLN) oraz detalicznego (128 mln PLN).

(3d) Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe

tys. PLN	Maksymalna ekspozycja	
	31.12.2016	31.12.2015
Ekspozycje narażone na ryzyko kredytowe związane z aktywami bilansowymi:	66 239 148	63 331 938
Kredyty i pożyczki dla banków	1 267 811	2 348 754
Kredyty i pożyczki dla klientów:	47 020 043	46 369 381
Kredyty dla klientów indywidualnych:	33 241 628	32 905 953
- Karty kredytowe	670 429	645 325
- Kredyty gotówkowe i inne kredyty dla klientów indywidualnych	5 079 163	4 577 232
- Kredyty hipoteczne	27 492 036	27 683 396
Kredyty udzielone podmiotom korporacyjnym	13 459 310	13 043 835
Kredyty udzielone podmiotom publicznym	319 105	419 593
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	314 476	408 572
Finansowe instrumenty pochodne oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	267 922	429 229
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej	0	0
Inwestycyjne papiery dłużne	17 092 257	13 647 734
Należności z tytułu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	90 520	0
Pozostałe aktywa finansowe	186 119	128 268
Ryzyko kredytowe związane z pozycjami pozabilansowymi:	8 097 700	7 823 370
Gwarancje finansowe	1 083 691	1 110 450
Zobowiązania kredytowe i pozostałe zobowiązania związane z kredytami	7 014 009	6 712 920

Powyższa tabela przedstawia strukturę ekspozycji na ryzyko kredytowe Grupy na dzień 31 grudnia 2016 r. oraz 31 grudnia 2015 r., bez uwzględnienia instrumentów ograniczających ryzyko. Dla aktywów bilansowych ekspozycje prezentowane powyżej oparte są na kwotach netto przedstawionych w bilansie.

Jakość kredytowa aktywów finansowych - nieprzeterminowane*, bez utraty wartości

tys. PLN	31.12.2016	31.12.2015
Ekspozycje bilansowe narażone na ryzyko nie przeterminowane i bez utraty wartości	63 812 106	61 023 664
Kredyty i pożyczki dla banków (rating zewnętrzny Fitch: od BBB do AAA; Moody's: od B3 do Aaa; S&P: od B+ do AAA)	1 267 811	2 348 763
Kredyty i pożyczki dla klientów (wg. Master Skali):	44 779 120	44 189 366
· 1-3 najwyższa jakość	19 331 657	18 020 387
· 4-6 dobra jakość	6 938 616	7 081 114
· 7-9 średnia jakość	11 229 815	10 583 330
· 10-12 niska jakość	2 925 337	4 057 034
· 13-14 pod obserwacją	241 993	219 268
· 15 niewykonanie zobowiązania**	195 650	103 013
· Bez ratingu***	3 916 052	4 125 220
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (obligacje Skarbu Państwa****, inne)	314 476	408 572
Finansowe instrumenty pochodne oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej (wg Master Skali)	267 922	429 229
· 1-3 najwyższa jakość	99 804	139 764
· 4-6 dobra jakość	83 648	138 610
· 7-9 średnia jakość	26 169	14 719
· 10-12 niska jakość	25 463	9 515
· 13-14 pod obserwacją	32	0
· 15 niewykonanie zobowiązania	28	0
· Bez ratingu	2 953	33 622
· Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	11 889	22 152
· Wycena przyszłych płatności walutowych	2	14
· Instrumenty pochodne zabezpieczające	17 934	70 833
Inwestycyjne papiery dłużne (Skarb Państwa****, Bank Centralny****, obligacje samorządowe, Europejski Bank Inwestycyjny)	17 092 257	13 647 734
Należności z tytułu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	90 520	0

(*) - należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako opóźnienia techniczne i są wykazywane w tej kategorii;

(**) - należności bez utraty wartości ze względu na fakt, że zdyskontowana wartość zabezpieczeń pokrywa w pełni ekspozycję oraz należności, które kiedyś były identyfikowane z utratą wartości i przeszły do portfela bez utraty wartości, ale zgodnie z przyjętą definicją default-u w procesie IRB wciąż posiadają rating 15;

(***) - grupa klientów bez ratingu wewnętrznego zawiera między innymi ekspozycje związane z kredytami dla jednostek samorządu terytorialnego oraz projektami inwestycyjnymi i niektórymi klientami leasingowymi;

(****) - rating dla Polski w 2016r. BBB+ (S&P), A2 (Moody's), A- (Fitch)

Jakość kredytów i pożyczek dla klientów (wg Master Skali), nieprzeterminowane(*) i bez utraty wartości w podziale na segmenty klientów:

Zaangażowanie brutto, w tys. PLN		31.12.2016			Suma
		Kredyty i pożyczki udzielone klientom			
		Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne	
1-3	najwyższa jakość	80 527	18 808 749	442 381	19 331 657
4-6	dobra jakość	1 151 642	4 516 697	1 270 277	6 938 616
7-9	średnia jakość	6 450 917	2 120 467	2 658 431	11 229 815
10-12	niska jakość	1 311 432	748 118	865 787	2 925 337
13-14	pod obserwacją	18 550	173 837	49 606	241 993
15	niewykonanie zobowiązania (**)	94 430	80 703	20 517	195 650
Bez ratingu (***)		3 915 379	617	56	3 916 052
Suma		13 022 877	26 449 188	5 307 055	44 779 120

(*) - należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako opóźnienia techniczne i są wykazywane w tej kategorii;

(**) - należności bez utraty wartości ze względu na fakt, że zdyskontowana wartość zabezpieczeń pokrywa w pełni ekspozycję oraz należności, które kiedyś były identyfikowane z utratą wartości i przeszły do portfela bez utraty wartości, ale zgodnie z przyjętą definicją default-u w procesie IRB wciąż posiadają rating 15;

(***) - grupa klientów bez ratingu wewnętrznego zawiera między innymi ekspozycje związane z kredytami dla jednostek samorządu terytorialnego oraz projektami inwestycyjnymi i niektórymi klientami leasingowymi;

Zaangażowanie brutto, w tys. PLN		31.12.2015			Suma
		Kredyty i pożyczki udzielone klientom			
		Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne	
1-3	najwyższa jakość	62 810	17 618 958	338 619	18 020 387
4-6	dobra jakość	713 062	5 212 406	1 155 646	7 081 114
7-9	średnia jakość	5 274 037	2 986 769	2 322 524	10 583 330
10-12	niska jakość	2 355 737	770 355	930 942	4 057 034
13-14	pod obserwacją	17 102	161 433	40 733	219 268
15	niewykonanie zobowiązania (**)	24 275	60 297	18 441	103 013
Bez ratingu (***)		4 121 082	1 898	2 240	4 125 220
Suma		12 568 105	26 812 116	4 809 145	44 189 366

(*) - należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako opóźnienia techniczne i są wykazywane w tej kategorii;

(**) - należności bez utraty wartości ze względu na fakt, że zdyskontowana wartość zabezpieczeń pokrywa w pełni ekspozycję oraz należności, które kiedyś były identyfikowane z utratą wartości i przeszły do portfela bez utraty wartości, ale zgodnie z przyjętą definicją default-u w procesie IRB wciąż posiadają rating 15;

(***) - grupa klientów bez ratingu wewnętrznego zawiera między innymi ekspozycje związane z kredytami dla jednostek samorządu terytorialnego oraz projektami inwestycyjnymi i niektórymi klientami leasingowymi;

(3e) Kredyty i pożyczki

Struktura kredytów i pożyczek udzielonych klientom i bankom oraz podstawowe wskaźniki portfela kredytowego przedstawiają się następująco:

Zaangażowanie brutto w tys. PLN	31.12.2016		31.12.2015	
	Kredyty i pożyczki dla klientów	Kredyty i pożyczki dla banków	Kredyty i pożyczki dla klientów	Kredyty i pożyczki dla banków
Nie przeterminowane i bez rozpoznanej utraty wartości	44 779 120	1 267 811	44 189 366	2 348 763
Przeterminowane*, ale bez rozpoznanej utraty wartości	1 426 379	0	1 436 747	0
Łącznie bez rozpoznanej utraty wartości (IBNR)	46 205 499	1 267 811	45 626 113	2 348 763
Z rozpoznaną utratą wartości	2 179 457	0	2 204 196	0
Kredyty i pożyczki, brutto	48 384 956	1 267 811	47 830 309	2 348 763
Odpisy z tytułu utraty wartości łącznie z IBNR	(1 364 913)	0	(1 460 928)	(9)
Kredyty i pożyczki, netto	47 020 043	1 267 811	46 369 381	2 348 754
Kredyty z rozpoznaną utratą wartości / kredyty ogółem	4,50%	0,00%	4,61%	0,00%

(*) - należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako opóźnienia techniczne i nie są wykazywane w tej kategorii;

Kredyty i pożyczki bez rozpoznanej utraty wartości w tys. PLN

	31.12.2016		31.12.2015	
	Kredyty i pożyczki dla klientów	Kredyty i pożyczki dla banków	Kredyty i pożyczki dla klientów	Kredyty i pożyczki dla banków
Bez zidentyfikowanych przesłanek utraty wartości	46 115 322	1 267 811	45 590 082	2 348 763
Ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości, w tym:	90 177	0	36 031	0
- oczekiwane przepływy uwzględniają przepływy z zabezpieczeń, w tym:	90 177	0	36 031	0
- przeterminowane*	14 442	0	12 116	0
Kredyty i pożyczki bez rozpoznanej utraty wartości, brutto	46 205 499	1 267 811	45 626 113	2 348 763
Odpisy na poniesione, niezareportowane straty (IBNR)	(185 740)	0	(155 601)	(9)
Kredyty i pożyczki bez rozpoznanej utraty wartości, netto	46 019 759	1 267 811	45 470 512	2 348 754

(*) - należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako opóźnienia techniczne i nie są wykazywane w tej kategorii;

Kredyty i pożyczki przeterminowane, ale bez rozpoznanej utraty wartości

Kredyty i pożyczki przeterminowane poniżej 90 dni nie są uważane za ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości, chyba, że zostaną zidentyfikowane inne przesłanki impairmentu. Kwota brutto kredytów i pożyczek z podziałem na segmenty klientów, przeterminowanych, ale bez rozpoznanej utraty wartości, przedstawia się następująco:

Zaangażowanie brutto, w tys. PLN	31.12.2016				Suma
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom			Kredyty i pożyczki dla banków	
	Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne		
Opóźnienia 5 - 30 dni(*)	400 559	519 228	192 467	0	1 112 254
Opóźnienia 31 - 60 dni	60 149	115 019	53 822	0	228 990
Opóźnienia 61 - 90 dni	10 022	38 841	21 300	0	70 163
Opóźnienia pow. 90 dni(**)	6 281	7 049	1 642	0	14 972
Suma	477 011	680 137	269 231	0	1 426 379

Zaangażowanie brutto, w tys. PLN	31.12.2015				Suma
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom			Kredyty i pożyczki dla banków	
	Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne		
Opóźnienia 5 - 30 dni(*)	538 451	434 325	179 875	0	1 152 651
Opóźnienia 31 - 60 dni	75 705	86 599	50 196	0	212 500
Opóźnienia 61 - 90 dni	13 227	25 686	21 632	0	60 545
Opóźnienia pow. 90 dni(**)	8 094	1 389	1 568	0	11 051
Suma	635 477	547 999	253 271	0	1 436 747

(*) - należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako opóźnienia techniczne i nie są wykazywane w tej kategorii;

(**) - należności opóźnione powyżej 90 dni i jednocześnie nie będące w portfelu z utratą wartości, posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne lub poniżej progu kwotowego.

Kredyty i pożyczki z rozpoznaną utratą wartości

Kwota brutto kredytów i pożyczek z rozpoznaną utratą wartości w podziale na segmenty klientów przedstawia się następująco:

Zaangażowanie brutto, w tys. PLN	31.12.2016				Suma
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom			Kredyty i pożyczki dla banków	
	Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne		
Wg rodzaju analizy					
Analiza indywidualna	588 896	245 632	4 032	0	838 560
Analiza kolektywna	211 955	440 755	688 187	0	1 340 897
Suma	800 851	686 387	692 219	0	2 179 457

Zaangażowanie brutto, w tys. PLN	31.12.2015				Suma
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom			Kredyty i pożyczki dla banków	
	Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne		
Wg rodzaju analizy					
Analiza indywidualna	769 882	168 096	2 612	0	940 590
Analiza kolektywna	241 669	426 418	595 519	0	1 263 606
Suma	1 011 551	594 514	598 131	0	2 204 196

Kredyty i pożyczki objęte analizą indywidualną

Kwantyfikacja wartości portfela objętego analizą indywidualną oraz wartości utworzonych odpisów w podziale na należności (i odpowiednio odpisy) z rozpoznaną utratą wartości i portfel IBNR została przedstawiona w notach finansowych. Tabele poniżej prezentują strukturę portfela objętego analizą indywidualną z rozpoznaną utratą wartości.

Tabele poniżej prezentują strukturę portfela objętego analizą indywidualną z rozpoznaną utratą wartości.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom - wg walut, zaangażowanie brutto

	31.12.2016			31.12.2015		
	Kwota w tys. PLN	udział %	Pokrycie odpisami aktualizującymi	Kwota w tys. PLN	udział %	Pokrycie odpisami aktualizującymi
PLN	610 098	72,8%	54,3%	781 531	83,1%	67,1%
CHF	179 254	21,4%	19,2%	117 209	12,5%	23,4%
EUR	48 927	5,8%	33,9%	41 579	4,4%	23,4%
USD	281	0,0%	44,1%	271	0,0%	49,8%
RAZEM (Indywidualna utrata wartości)	838 560	100,0%	45,6%	940 590	100,0%	59,7%

Kredyty i pożyczki udzielone klientom - wg stopnia pokrycia odpisami aktualizacyjnymi, zaangażowanie brutto

	31.12.2016		31.12.2015	
	kwota w tys. PLN	udział %	kwota w tys. PLN	udział %
do 20%	286 243	34,1%	217 469	23,1%
Powyżej 20% do 40%	162 813	19,4%	113 816	12,1%
Powyżej 40% do 60%	95 344	11,4%	98 851	10,5%
Powyżej 60% do 80%	94 493	11,3%	156 429	16,6%
Powyżej 80%	199 667	23,8%	354 025	37,7%
RAZEM (Indywidualna utrata wartości)	838 560	100,0%	940 590	100,0%

Na koniec 2016 roku finansowy efekt ustanowionych zabezpieczeń wykorzystanych dla należności z rozpoznaną utratą wartości Grupy w analizie indywidualnej (Case by Case) wyniósł 323² mln zł (na koniec 2015 r. - 236 mln zł). Jest to kwota, o którą poziom wymaganych rezerw przypisanych do tego portfela byłby wyższy, gdyby przy szacowaniu odpisu w analizie indywidualnej nie zostały uwzględnione przepływy z zabezpieczeń.

² W kwocie tej dla leasingu w porównaniu do roku 2015 zostały uwzględnione dodatkowo zabezpieczenia, które pomniejszają wartość odpisów nie tylko dla klientów z prawdopodobieństwem przepływu 0%, ale i wyższym (wartość ta na koniec 2016 r. wyniosła 47 mln zł). Bez uwzględniania tej wartości dla celów porównawczych z 2015 r. efekt ustanowionych zabezpieczeń na koniec 2016 r. wynosi 276 mln zł.

Kredyty i pożyczki restrukturyzowane

Restrukturyzacja należności jest prowadzona przez specjalnie do tego celu powołane jednostki (oddzielnie dla należności gospodarczych i detalicznych).

Restrukturyzacja zarówno należności gospodarczych, jak i detalicznych ma na celu wykonanie efektywnych działań wobec klientów mających doprowadzić do minimalizacji strat i możliwie szybkiego ograniczenia ryzyk ponoszonych przez Grupę w związku z zawartymi z klientem transakcjami, z których wynikają należności lub zobowiązania pozabilansowe Grupy.

Restrukturyzacja prowadzona jest wobec należności włączonych na podstawie ustalonych w Grupie zasad do portfeli restrukturyzacyjno-windykacyjnych i obejmuje ustalenie nowych, akceptowalnych przez Grupę warunków transakcji (w tym w szczególności zasad ich spłaty i zabezpieczenia oraz ewentualnego uzyskania dodatkowych zabezpieczeń).

Dochodzenie należności detalicznych jest procesem w pełni scentralizowanym, realizowanym w dwóch etapach:

- 1) postępowanie monitorujące - realizowany przez Departament Bankowości Bezpośredniej,
- 2) postępowanie restrukturyzacyjno-egzekucyjne - realizowany przez Departament Dochodzenia Należności Detalicznych.

Proces wykonywany przez Departament Bankowości Bezpośredniej dotyczy działań polegających na bezpośrednim, telefonicznym kontakcie z klientem i uzyskaniem spłaty wymagalnych należności względem Banku. W sytuacji braku spłaty zadłużenia lub zgłoszenia przez klienta chęci restrukturyzacji zadłużenia dalsze prowadzenie sprawy odbywa się przez Departament Dochodzenia Należności Detalicznych i obejmuje wszelkie działania restrukturyzacyjne oraz windykacyjne.

Dochodzenie należności jest wspierane przez wyspecjalizowany system informatyczny działający na pełnym portfelu klienta, w pełni zautomatyzowany w fazie monitorowania portfela, jak i wspomagający czynności w późniejszej fazie restrukturyzacji i windykacji. Integralną częścią systemu jest behawioralny model scoringowy, wykorzystywany na etapie postępowania monitorującego. System ten jest wykorzystywany w zarządzaniu procesem dochodzenia należności detalicznych w stosunku do wszystkich segmentów klienta.

Model scoringowy bazuje w swoich wewnętrznych obliczeniach między innymi na: segmencie biznesowym klienta, rodzaju produktu obciążonego ryzykiem kredytowym (szczególnie dotyczy to produktów hipotecznych) oraz historii współpracy z klientem w ramach poprzednich działań restrukturyzacyjno-windykacyjnych. Opóźnione należności klientów detalicznych trafiają do systemu informatycznego automatycznie 4 dnia od daty powstania należności wymagalnej.

Proces restrukturyzacji i windykacji należności gospodarczych (tj. należności lub zobowiązań pozabilansowych związanych z zawartymi transakcjami z klientami korporacyjnymi i SME) jest scentralizowany i realizowany przez Departament Zagrożonych Należności Gospodarczych. Dochodzenie należności gospodarczych ma na celu maksymalizację odzysku i ograniczenie ryzyka ponoszonego przez Grupę w jak najkrótszym czasie poprzez realizację przyjętej strategii działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych w stosunku do:

- klienta,
- należności gospodarczych,
- zabezpieczeń ich spłaty.

Działania realizowane w ramach ww. strategii obejmują m.in.: ustalanie warunków finansowania Klientów, warunków restrukturyzacji należności gospodarczych (w tym w ramach postępowań restrukturyzacyjnych), w tym zasad ich spłaty oraz zabezpieczeń, uzyskiwanie nowych, wartościowych i płynnych zabezpieczeń, doprowadzania do spłaty polubownej, realizację windykacji (w tym komorniczej) należności wymagalnych, w tym z posiadanych zabezpieczeń, działania w procesach upadłościowych dłużników, prowadzenie wymaganych działań sądowych.

Dla zarządzania procesem restrukturyzacji i windykacji należności gospodarczych Departament Zagrożonych Należności Gospodarczych stosuje aplikacje wspierające proces zarządzania i decyzyjny oraz monitorowania, które szybko dostarczają podstawowych informacji na temat należności, zabezpieczenia, zastosowanego podejścia oraz podstawowych działań i terminów.

Poniższa tabela pokazuje portfel kredytów z rozpoznaną utratą wartości zarządzany przez jednostki organizacyjne Grupy zajmujące się restrukturyzacją należności.

Zaangażowanie brutto w tys. PLN	31.12.2016	31.12.2015
Kredyty i pożyczki udzielone klientom indywidualnym	657 806	601 521
Kredyty i pożyczki udzielone klientom korporacyjnym	258 899	339 437
Razem	916 705	940 958

(3f) Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe

Poniższa tabela przedstawia strukturę papierów wartościowych znajdujących się w portfelu Grupy na dzień 31 grudnia 2016 r. (zaangażowanie brutto w tys. PLN):

Emitowane przez	Papiery dłużne przeznaczone do obrotu	Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe	Akcje	Razem
Skarb Państwa	314 466	14 289 633	12	14 604 111
Bank Centralny	0	2 669 700	0	2 669 700
Pozostałe	10	139 900	43 353	183 263
- notowane	10	79 236	390	79 636
- nienotowane	0	60 664	42 963	103 627
Razem	314 476	17 099 233	43 365	17 457 074

Poniższa tabela przedstawia strukturę papierów wartościowych znajdujących się w portfelu Grupy na dzień 31 grudnia 2015 r. (zaangażowanie brutto w tys. PLN):

Emitowane przez	Papiery dłużne przeznaczone do obrotu	Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe	Akcje	Razem
Skarb Państwa	408 572	9 375 707	0	9 784 279
Bank Centralny	0	4 198 776	0	4 198 776
Pozostałe	0	73 283	229 656	302 939
- notowane	0	0	1 934	1 934
- nienotowane	0	73 283	227 722	301 005
Razem	408 572	13 647 766	229 656	14 285 994

(3g) Przewłaszczone zabezpieczenia

W 2016 r. nie dokonywano istotnych bezpośrednich przejęć przez Bank i sprzedaży środków trwałych stanowiących zabezpieczenie kredytu. Powyższa sytuacja powodowana jest realizacją innych, bardziej efektywnych ścieżek zaspokajania z zastawów lub przewłaszczeń (czasowo i kwotowo przy ograniczeniu kosztów), tj. doprowadzania do sprzedaży przedmiotu zastawu lub przewłaszczenia bezpośrednio przez dawcę zabezpieczenia pod nadzorem Banku i z przeznaczeniem całości tak uzyskanych środków na spłatę. Odmianą takiego działania jest zawieranie porozumień z syndykami w upadłości na podstawie, których syndyk za uzgodnioną opłatą zabezpiecza i przechowuje przedmioty zastawione lub przewłaszczone oraz w porozumieniu z Bankiem dokonuje ich oferowania i sprzedaży (w tym w ramach sprzedaży zorganizowanych części lub całego przedsiębiorstwa dłużnika) - i tak uzyskane środki przekazywane są bezpośrednio na spłatę należności Banku (zaspokojenie z zabezpieczenia w ww. sposób realizowane jest bez etapu przejęcia przewłaszczonych rzeczy do bilansu Banku na „Aktywa trwałe do zbycia”).

Jednocześnie spółka zależna od Banku - Millennium Leasing, dokonuje przejęcia środków trwałych będących przedmiotem leasingu i prowadzi aktywne działania w celu ich zbycia. Dane o wartości tych aktywów i ich zmianach w okresie sprawozdawczym przedstawione są w **nocie (23) „Aktywa trwałe do zbycia”** skonsolidowanego bilansu Grupy.

(3h) Polityka w zakresie spisywania należności

Ekspozycje kredytowe, dla których Grupa nie oczekuje wystąpienia żadnych przepływów pieniężnych do odzyskania i dla których utworzony został odpis z tytułu utraty wartości lub korekta wartości dla wierzytelności pochodzących z terminowych operacji finansowych, które łącznie pokrywają w całości należność pozostałą do spłaty, są spisywane z bilansu w ciężar odpisu aktualizującego i przenoszone do ewidencji pozabilansowej. Przedmiotowa operacja nie powoduje umorzenia należności, tj. nie powoduje zwolnienia dłużnika z długu ani zaprzestania wymaganych prawem i uzasadnionych ekonomicznie działań prawnych i windykacyjnych celem dochodzenia spłaty.

Najczęściej Grupa spisuje należności w ciężar rezerw na utratę wartości w przypadku stwierdzenia nieściągalności należności, tj. między innymi:

- uzyskania postanowienia o bezskuteczności postępowania egzekucyjnego;
- śmierci dłużnika;
- uzyskania potwierdzenia braku szans na zaspokojenie ze środków masy upadłościowej;
- wyczerpania możliwości prowadzenia egzekucji wobec braku majątku dłużnika głównego i innych osób zobowiązanych (np. dawców zabezpieczeń).

(3i) Koncentracja ryzyk aktywów finansowych z ekspozycją na ryzyko kredytowe

Sektory gospodarki

Poniższa tabela przedstawia podział głównych kategorii ekspozycji kredytowych Grupy z rozbiciem na czynniki składowe, według kategorii klientów.

wg stanu na 31.12.2016	Pośrednictwo finansowe	Przemysł i Budownictwo	Handel hurtowy i detaliczny	Transport i komunikacja	Sektor publiczny	Kredyty hipoteczne	Kredyty konsumpcyjne (*)	Pozostałe branże	Razem
Kredyty i pożyczki dla banków	1 267 811	0	0	0	0	0	0	0	1 267 811
Kredyty i pożyczki dla klientów	144 745	4 881 381	3 706 759	2 293 059	308 447	27 815 712	6 268 505	2 966 348	48 384 956
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	8	85	10	0	314 466	0	0	17	314 586
Finansowe instrumenty pochodne oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	225 598	4 744	183	188	0	0	0	37 209	267 922
Inwestycyjne papiery wartościowe	122 131	7 140	0	151	17 013 033	0	0	33	17 142 488
Należności z tyt. papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	90 520	0	0	0	0	0	0	0	90 520
RAZEM	1 850 813	4 893 350	3 706 952	2 293 398	17 635 946	27 815 712	6 268 505	3 003 607	67 468 283

(*) - w tym: karty kredytowe, kredyty gotówkowe, kredyty w rachunku bieżącym

wg stanu na 31.12.2015	Pośrednictwo finansowe	Przemysł i Budownictwo	Handel hurtowy i detaliczny	Transport i komunikacja	Sektor publiczny	Kredyty hipoteczne	Kredyty konsumpcyjne (*)	Pozostałe branże	Razem
Kredyty i pożyczki dla banków	2 348 763	0	0	0	0	0	0	0	2 348 763
Kredyty i pożyczki dla klientów	73 583	4 857 564	3 900 771	2 137 820	394 854	27 954 629	5 660 547	2 850 541	47 830 309
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	14	77	1 474	0	408 572	0	0	117	410 254
Finansowe instrumenty pochodne oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	395 565	19 791	2 725	0	0	0	0	11 148	429 229
Inwestycyjne papiery wartościowe	226 397	0	0	145	13 647 788	0	0	1 410	13 875 740
Należności z tyt. papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	3 044 322	4 877 432	3 904 970	2 137 965	14 451 214	27 954 629	5 660 547	2 863 216	64 894 295

(*) - w tym: karty kredytowe, kredyty gotówkowe, kredyty w rachunku bieżącym

4) RYZYKO RYNKOWE

Ryzyko rynkowe obejmuje obecne i przyszłe oddziaływania na zyski lub kapitał ze strony zmiany wartości portfela Grupy wywołanej niekorzystnymi ruchami stóp procentowych, kursów wymiany walut lub cen obligacji, akcji lub towarów.

Miary oceny ryzyka rynkowego

Pomiar ryzyka rynkowego w Grupie pozwala na monitorowanie wszystkich możliwych typów ryzyka, to jest ryzyka ogólnego (w tym ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe, ryzyko cen akcji), ryzyka nieliniowego, ryzyka szczególnego, jak i ryzyka cen towarów. W 2016 roku ryzyko nieliniowe oraz ryzyko cen towarów nie występowało w Grupie. Ryzyko cen akcji uznano za nieistotne jako że zaangażowanie Grupy w instrumenty kapitałowe jest znikome.

Pomiar każdego z typów ryzyka odbywa się indywidualnie przy pomocy odpowiednich modeli, a następnie wyniki integrowane są w całkowite ryzyko rynkowe bez uwzględnienia jakiegokolwiek efektu dywersyfikacji między czterema typami ryzyka (najgorszy scenariusz).

Główną miarą, stosowaną przez Grupę w celu oceny ryzyka rynkowego (ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe, ryzyko cen akcji) jest parametryczny model VaR (wartość narażona na ryzyko) - spodziewana strata, która może powstać w portfelu w określonym czasie (okres utrzymania) oraz z określonym prawdopodobieństwem (poziom ufności) z tytułu niekorzystnego ruchu na rynku.

Wartość narażona na ryzyko w Grupie (VaR) jest obliczana z założeniem 10-dniowego okresu utrzymania oraz 99% poziomu ufności (przedział jednostronny). W celu dostosowania do wymogów regulacyjnych CRDIV / CRR, od kwietnia 2014 zmienność związaną z każdym czynnikiem ryzyka rynkowego uwzględnionym w modelu VaR (jak i korelacje występującymi między nimi) estymuje się za pomocą równo ważonych zmian parametrów rynkowych wykorzystując efektywny okres obserwacji danych historycznych z ostatniego roku. Stosowana wcześniej metoda EWMA (ang. exponentially weighted moving average) z efektywnie krótszym okresem obserwacji jest teraz uzasadniona jedynie w przypadku istotnego skoku zmienności cenowej.

W celu monitorowania i limitowania pozycji w instrumentach, dla których nie jest możliwa należyta ocena ryzyk rynkowych z zastosowaniem modelu VaR (ryzyko nieliniowe, cen towarów i ryzyko szczególne) wprowadzono odpowiednie zasady pomiaru tych ryzyk. Ryzyko nieliniowe mierzone jest według wewnętrznej metodologii, która jest zgodna z metodologią VaR - przyjmuję się ten sam okres utrzymania jak i poziom ufności. Ryzyko szczególne i ryzyko cen towarów mierzone jest według metody standardowej, zgodnie z regulacjami nadzorczymi uwzględniając zmianę okresu utrzymania pozycji.

Pomiar ryzyka rynkowego odbywa się codziennie, zarówno indywidualnie dla każdego z obszarów odpowiedzialnych za podejmowanie ryzyka i zarządzanie nim, jak i na bazie skonsolidowanej, z uwzględnieniem efektu dywersyfikacji istniejącej pomiędzy poszczególnymi portfelami.

W celu zapewnienia adekwatności modelu VaR dla oceny ryzyk występujących na otwartych pozycjach, ustanowiono i przeprowadza się codziennie proces testowania wstecznego.

Wszystkie zgłoszone przekroczenia są udokumentowane, łącznie z wyjaśnieniem przyczyn ich powstania oraz zaliczeniem do jednej z trzech klas wyjaśnienia przekroczeń: adekwatność modelu, niewystarczająca dokładność modelu lub nieprzewidziane ruchy rynkowe.

Równoległe do metody VaR portfele są poddawane szeregowi scenariuszy warunków skrajnych w celu:

- Oszacowania potencjalnej straty ekonomicznej, wynikającej ze skrajnych wahań czynników ryzyka rynkowego,
- Identyfikacji ruchów ryzyka rynkowego, ewentualnie nie ujętych w VaR, na które portfele są bardziej wrażliwe,
- Identyfikacji czynności, które mogą zostać podjęte w celu redukcji wpływu skrajnych zmian czynników ryzyka.

Stosuje się następujące rodzaje scenariuszy rynkowych:

- Równoległe przesunięcia krzywych dochodowości,
- Bardziej stromy lub spłaszczony przebieg krzywych dochodowości,
- Wahania kursów wymiany,
- Niekorzystne scenariusze historyczne.

Proces kalkulacji VaR jest prowadzony z zastosowaniem oprogramowania opracowanego na bazie technologii sieci internetowej. Zapewnia to dostęp w trybie bieżącym do wartości zagrożonej ryzykiem w każdym obszarze zarządzania ryzykiem rynkowym (w ciągu dnia i na koniec dnia).

VaR stosuje się jako miarę w ocenie ryzyk poniesionych na pozycjach w ujęciu skonsolidowanych jak i osobno dla Księgi Handlowej oraz Bankowej. Dodatkowo każda Księga podzielona jest na obszary zarządzania ryzykiem. Limit całkowity wyrażony jest jako ułamek skonsolidowanych funduszy własnych, a następnie dzielony jest na Księgi, poszczególne obszary zarządzania ryzykiem i na różne typy ryzyka, co pozwala Grupie w pełni na pomiar, monitorowanie i kontrolowanie ryzyka rynkowego. Ekspozycja na ryzyko rynkowe (VaR) na tle obowiązujących limitów jest raportowana codziennie do wszystkich obszarów odpowiedzialnych za zarządzanie i nadzorowanie ryzyka rynkowego w Grupie.

Limity ograniczające ryzyko rynkowe podlegają aktualizacji przynajmniej raz w roku biorąc pod uwagę m.in. zmianę wielkość skonsolidowanych funduszy własnych, bieżącą i przewidywaną strukturę bilansu, a także sytuację rynkową. Obecnie stosowane limity obowiązują od 1 października 2016.

Wskaźniki VaR dla Grupy pozostawały w 2016 roku na średnim poziomie 44,0 mln zł. (15% limitu) oraz 38,7 mln zł. (12% limitu) na koniec grudnia 2016. Wskaźniki VaR ukazane w poniższej tabeli odzwierciedlają łączną ekspozycję na ryzyko rynkowe w Grupie, to jest łącznie dla Księgi Handlowej i Księgi Bankowej. Efekt dywersyfikacji dotyczy ryzyka ogólnego i odzwierciedla korelację między jego składnikami. Niski poziom efektu dywersyfikacji wynika z faktu, że ryzyko rynkowe w Banku stanowi przede wszystkim ryzyko stopy procentowej. Liczby w Tabeli zawierają także ekspozycje na ryzyko rynkowe generowane w podmiotach zależnych, jako że Bank zarządza ryzykiem rynkowym na poziomie centralnym.

Miary VaR w Grupie dla ryzyka rynkowego (tys. zł) :

Miary VaR dla ryzyka rynkowego w tys. PLN	VaR (2016)				
	31.12.2015	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2016
Ryzyko całkowite	35 818	43 997	60 779	24 223	38 738
Ryzyko ogólne	33 864	41 865	58 556	22 186	36 702
VaR stopy procentowej	33 861	41 873	58 510	22 109	36 692
Ryzyko kursowe	41	149	3 844	7	32
Efekt dywersyfikacji	0,1%				0,1%
Ryzyko szczególne	1 954	2 132	3 334	1 921	2 036

Ekspozycje w 2015 roku wynosiły odpowiednio (tys. zł):

Miary VaR dla ryzyka rynkowego w tys. PLN	VaR (2015)				
	31.12. 2014	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2015
Ryzyko całkowite	61 005	42 071	68 401	18 377	35 818
Ryzyko ogólne	58 499	39 690	65 916	16 155	33 864
VaR stopy procentowej	58 492	39 698	65 788	16 144	33 861
Ryzyko kursowe	107	249	3 090	8	41
Efekt dywersyfikacji	0,2%				0,1%
Ryzyko szczególne	2 497	2 381	2 498	1 954	1 954

Ekspozycje na ryzyko rynkowe w podziale na Księgę Handlową i Bankową oraz na typy ryzyka przedstawione są w tabelach poniżej (tys. zł.):

Księga Bankowa:

Miary VaR dla ryzyka rynkowego w tys. PLN	VaR (2016)				
	31.12.2015	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2016
Ryzyko całkowite	33 957	43 920	61 222	24 660	38 638
Ryzyko ogólne	32 010	41 836	59 008	22 627	36 607
VaR stopy procentowej	32 010	41 835	59 002	22 626	36 606
Ryzyko kursowe	0	2	8	0	3
Efekt dywersyfikacji	0,0%				0,0%
Ryzyko szczególne	1 947	2 085	2 339	1 913	2 031

Miary VaR dla ryzyka rynkowego w tys. PLN	VaR (2015)				
	31.12.2014	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2015
Ryzyko całkowite	58 442	40 179	65 235	17 128	33 957
Ryzyko ogólne	55 962	37 806	62 755	14 912	32 010
VaR stopy procentowej	55 962	37 806	62 755	14 912	32 010
Ryzyko kursowe	0	0	0	0	0
Efekt dywersyfikacji	0,0%				0,0%
Ryzyko szczególne	2 480				1 947

Księga Handlowa:

Miary VaR dla ryzyka rynkowego w tys. PLN	VaR (2016)				
	31.12.2015	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2016
Ryzyko całkowite	3 245	1 759	8 361	194	741
Ryzyko ogólne	3 238	1 711	8 245	189	736
VaR stopy procentowej	3 236	1 673	8 267	190	729
Ryzyko kursowe	41	148	3 848	7	32
Efekt dywersyfikacji	1,2%				3,4%
Ryzyko szczególne	7	47	995	4	4

Miary VaR dla ryzyka rynkowego w tys. PLN	VaR (2015)				
	31.12.2014	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2015
Ryzyko całkowite	5 350	5 321	12 358	1 747	3 245
Ryzyko ogólne	5 323	5 314	12 353	1 740	3 238
VaR stopy procentowej	5 316	5 299	12 398	1 721	3 236
Ryzyko kursowe	107	251	3 090	8	41
Efekt dywersyfikacji	1,9%				1,2%
Ryzyko szczególne	18				7

W 2016 roku limity na wartość zagrożoną nie były przekraczane - zarówno dla całej Grupy, jak i dla Księgi Handlowej i Bankowej z osobna.

Wszystkie ewentualne przekroczenia limitów na ryzyko rynkowe są zawsze raportowane i udokumentowane oraz ratyfikowane na odpowiednim poziomie kompetencji.

Otwarte pozycje obejmowały głównie instrumenty ryzyka stopy procentowej oraz ryzyka walutowego. Ryzyko walutowe uwzględnia wszystkie pozycje wymiany walutowej Grupy. Zgodnie ze Strategią Ryzyka przyjętą w Grupie, otwarte pozycje walutowe są dozwolone, ale powinny być utrzymywane na niskim poziomie. W tym celu wprowadzono w Grupie system konserwatywnych limitów na otwartą pozycję walutową (zarówno limity w ciągu dnia jak i na zamknięcie), a otwarte pozycje walutowe dozwolone są głównie w Księdze Handlowej. W czerwcu 2016 roku, ze względu na niestandardową płatności gotówką w euro, w której Bank był beneficjentem transakcji pomiędzy Visa Inc. oraz Visa Europe Ltd, Zarząd Banku zaakceptował tymczasowo otwartą pozycję walutową powyżej ustalonych limitów. Otwarta pozycja walutowa tymczasowo osiągnęła poziom 111,2 mln zł i została zamknięta do poziomów znacznie poniżej obowiązujących maksymalnych limitów, w ciągu czterech dni roboczych po otrzymaniu płatności w dniu 21 czerwca 2016 roku.

Kształtowanie się całkowitej pozycji walutowej (na koniec dnia) w Portfelu Handlowym przedstawia poniższa tabela (w tys. zł.):

Pozycja całkowita	Średnia w okresie	Minimum w okresie	Maksimum w okresie	Koniec okresu
2016	7 151	1 501	111 170	25 199
2015	7 945	1 685	40 100	4 421

Oprócz wyżej wspomnianych ograniczeń ryzyka rynkowego, w Grupie obowiązują również limity maksymalnej straty dla portfeli rynków finansowych. Celem jest ograniczenie maksymalnej straty dla działalności handlowej Grupy. W przypadku osiągnięcia limitu dokonuje się przeglądu strategii zarządzania oraz zasadności przyjmowanej pozycji.

W procesie testowania wstecznego modelu VaR zostały wykryte cztery przekroczenia w okresie ostatnich 12 miesięcy (zgodnie z poniższą tabelą, w tys. PLN).

Data sprawozdawcza	VaR (ryzyko ogólne)	Teoretyczna zmiana wartości portfela (wartości bezwzględne)	Liczba przekroczeń w ciągu ostatnich 12 miesięcy *
2016-12-31	36 702	35 150	4
2015-12-31	33 864	2 593	3

* - uznaje się, że przekroczenie miało miejsce, gdy różnica pomiędzy bezwzględną wartością zmiany portfela a poziomem miary VaR jest dodatnia;

Przekroczenia w procesie testowania wstecznego modelu VaR spowodowane były nieoczekiwanymi zmianami na rynku, tzn. głównie rentowności polskich obligacji rządowych w styczniu, czerwcu oraz grudniu 2016. Liczba przekroczeń dowodzi adekwatności modelu (strefa zielona: 1 - 8 dopuszczalnych przekroczeń).

Ocenę VaR uzupełnia monitorowanie wrażliwości portfeli obciążonych ryzykiem rynkowym na ww. scenariusze warunków skrajnych. Wyniki testów warunków skrajnych w obszarze ryzyka rynkowego były raportowane do komitetu Kapitału, Aktywów i Pasywów. Zgodnie z zasadami przyjętymi przez Grupę limity dla wyników testów warunków skrajnych biorących pod uwagę prawdopodobieństwo materializacji scenariusza są trzy razy wyższe od limitów dla dziennego zarządzania ryzykiem rynkowym. W 2016 roku limity dla ekspozycji na ryzyko rynkowe w warunkach skrajnych nie były przekraczane.

Ryzyko stopy procentowej w Księdze Bankowej

W przypadku Księgi Bankowej, głównym składnikiem ryzyka rynkowego jest ryzyko stóp procentowych. Co do zasady, pozycja walutowa generowana w Księdze Bankowej jest w całości przekazywana do Księgi Handlowej, gdzie zarządza się nią na bazie dziennej. Przyjęte restrykcyjne limity na pozycję walutową gwarantują, że ryzyko rynkowe generowane przez otwarte pozycje walutowe ma charakter rezydualny w Grupie (patrz Tabela powyżej).

Ekspozycja na ryzyko stopy procentowej w Księdze Bankowej wynika przede wszystkim z niedopasowania aktywów i pasywów (włączając Kapitał) o stałym oprocentowaniu (lub o stopie zerowej), a także, choć w mniejszym stopniu, z różnic w terminach przeszacowania aktywów oraz pasywów jak i w ich stopach referencyjnych, o ile takie są kontraktowo określone. Dodatkowo, ze względu na specyfikę polskiego systemu prawnego, oprocentowanie kredytów konsumpcyjnych jest ograniczone (od stycznia 2016 roku nie może przekraczać dwukrotności stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego powiększonej o 7 punktów procentowych). W sytuacjach spadku stóp procentowych wpływ na wynik odsetkowy jest negatywny i uzależniony jest od procentowego udziału portfela kredytowego podlegającego nowej maksymalnej stawce oprocentowania.

W zakresie ryzyka stopy procentowej w Księdze Bankowej, stosuje się następujące zasady:

- Ryzyko rynkowe wynikające z działalności bankowej jest zabezpieczane lub podlega comiesięcznemu transferowi do obszarów, które aktywnie zarządzają ryzykiem rynkowym i podlegają pomiarowi w kategoriach ekspozycji na ryzyko oraz rachunku wyników,
- W zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej Bank stosuje naturalne zabezpieczenie między kredytami i depozytami, a także obligacje o stałym oprocentowaniu i instrumenty pochodne, przy czym głównym celem jest ochrona wyniku z tytułu odsetek.

Wahania rynkowych stóp procentowych mają wpływ na zysk Grupy netto, zarówno w krótkim jak i w średnim horyzoncie czasu, wpływając również na jego wartość ekonomiczną w perspektywie długoterminowej. Pomiar obu wielkości jest komplementarny w rozumieniu pełnego zakresu występowania ryzyka stopy procentowej w Księdze Bankowej.

Z tego względu, obok codziennego pomiaru ryzyka rynkowego metodą wartości zagrożonej, pomiar ryzyka stopy procentowej obejmuje dodatkowo, zarówno miary dochodowe jak i miary oparte na wartości ekonomicznej, to jest kwartalnie:

- wartość ekonomiczną kapitału, która mierzy teoretyczną zmianę wartości bieżącej netto wszystkich pozycji Grupy na skutek szokowych zmian w równoległym przesunięciu rynkowej krzywej dochodowości w dół/górę (zakłada się, że w otoczeniu niskich stóp procentowych dolna granica wynosi 0%³). Tym samym, wyniki wskazują na wrażliwość wartości ekonomicznej Grupy na skutek zmian stóp procentowych,

³ Zgodnie z Wytycznymi ws. zarządzania ryzykiem stopy procentowej wynikającym z działalności zaliczanej do portfela niehandlowego (IRRBB) (EBA/GL/2015/08).

oraz miesięcznie:

- analizę wrażliwości wartości pozycji na zmiany stóp procentowych mierzoną za pomocą BPVx100, czyli pomnożoną przez 100 zmianę wartości portfela przy równoległym przesunięciu krzywej rentowności o 1 punkt bazowy,
- wpływ na wynik z tytułu odsetek w horyzoncie następnych 12 miesięcy w wyniku jednorazowej zmiany stóp procentowych o 100 punktów bazowych.

Pomiaru dokonuje się dla wszystkich obszarów zarządzania ryzykiem w Banku, ze szczególnym naciskiem na Księgę Bankową. Dla potrzeb powyżej opisanych analiz dla aktywów i pasywów, które nie mają dokładnie określonego terminu zapadalności/wymagalności lub instrumentów z wbudowaną opcją Klienta, Grupa przyjmuje szczególne założenia, w tym:

- termin wymagalności dla depozytów bez ustalonego terminu został określony na podstawie danych historycznych odnośnie zachowania Klientów, biorąc pod uwagę stabilność wolumenu pozycji z założeniem maksymalnego terminu wymagalności nieprzekraczającego 3 lat,
- w procesie pomiaru ryzyka stopy procentowej uwzględnia się tendencje do szybszej spłaty należności, niż wynika to z pierwotnego (umownego) harmonogramu. Na podstawie obserwacji danych historycznych wyznaczany jest współczynnik wcześniejszej spłaty dla wszystkich istotnych portfeli kredytowych Banku. Należy jednak zauważyć, że kredyty hipoteczne, które stanowią w Grupie produkt kredytowy o dominującym udziale, są indeksowane do zmiennej stopy procentowej. Powoduje to, że tendencje do wcześniejszej spłaty mają mniejsze znaczenie dla ryzyka stóp procentowych,
- dla kapitału, aktywów trwałych i innych aktywów zakłada się termin przeszacowania równy 1 rok.

Wyniki powyższych analiz wg. stanu na koniec 2016 r. i 2015 r. nie przekroczyły wewnętrznie ustalonych limitów. Wyniki wrażliwości na zmiany stóp procentowych mierzoną za pomocą BPVx100 prezentuje tabela poniżej (w tys. PLN). Ustanowione limity wewnętrzne nie zostały przekroczone.

Wrażliwość Księgi Bankowej na zmiany stóp procentowych kształtowała się następująco (w tys. PLN):

	31.12.2016 BPVx100	31.12.2015 BPVx100
PLN	(42 537)	(70 893)
CHF	20 468	17 151
EUR	21 075	16 340
USD	7 354	7 806
Inne	2 758	2 128
RAZEM	9 118	(27 468)
Kapitał, aktywa trwałe, inne aktywa	60 085	53 622
RAZEM	69 203	26 154

Dodatkowo, dla pozycji w Polskich Złotych, w Księdze Bankowej, w przypadku scenariusza nagłego, równoległego przesunięcia krzywej dochodowości w dół o 100 punktów bazowych, wpływ na wynik z tytułu odsetek w horyzoncie następnych 12 miesięcy od 31 grudnia 2016 roku jest negatywny i wynosi -5,9% wyniku odsetkowego netto za 4 kw. 2016 w ujęciu rocznym (+4,4% dla przesunięcia w górę o 100 punktów bazowych). Asymetryczny wpływ związany jest głównie ze specyfiką polskiego systemu prawnego, o którym wspomniano powyżej (uwzględniono formułę do wyznaczania maksymalnego oprocentowania obowiązującą na rok 2016). Stopa referencyjna NBP jest obecnie na poziomie 1,5%, a w przypadku obniżenia jej o 100 punktów bazowych maksymalne oprocentowanie portfela kredytowego nie mogłoby przekroczyć 8% w skali roku w stosunku do obecnie obowiązujących 10%.

5) RYZYKO PŁYNNOŚCI

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest zapewnienie i utrzymywanie zdolności Grupy do wywiązywania się zarówno z bieżących jak i przyszłych zobowiązań, z uwzględnieniem kosztów pozyskania płynności.

Ryzyko płynności odzwierciedla możliwość poniesienia znacznych strat w wyniku pogorszenia warunków finansowania (ryzyko finansowania) i/lub sprzedaży aktywów poniżej ich wartości rynkowej (ryzyko płynności rynku) w celu zaspokojenia zapotrzebowania na środki, wynikającego z zobowiązań Grupy.

W podmiotach zależnych ekspozycje na ryzyko płynności nie występowały, ponieważ Bank zarządza ryzykiem płynności na poziomie centralnym. Zarówno wymogi finansowania jak i nadwyżki płynności spółek zależnych są zarządzane poprzez transakcje z zawierane z Bankiem, chyba że wcześniej w tym celu zostały zawarte transakcje rynkowe. Departament Skarbu jest odpowiedzialny za zarządzanie z częstotliwością dzienną sytuacją płynnościową Grupy, zgodnie z przyjętymi zasadami i procedurami, biorąc pod uwagę cele określone przez Zarząd Banku oraz Komitet Kapitałów, Aktywów i Pasywów.

Konsekwentnie głównym źródłem finansowania Grupy pozostaje duża, zdywersyfikowana oraz stabilna baza depozytów pochodzących od Klientów detalicznych, korporacyjnych oraz Klientów z sektora publicznego. Na koniec 2016 roku depozyty Klientów osiągnęły łączny poziom 55,9 mld zł. Wzrost depozytów był głównie spowodowany wzrostem środków Klientów indywidualnych, których udział w łącznym saldzie zobowiązań wobec Klientów wzrósł do ok. 71,0% na koniec grudnia 2016 z 67,4% na koniec grudnia 2015 roku. Wzrost udziału środków od Klientów indywidualnych miał pozytywny wpływ na płynność w Grupie oraz umożliwił przestrzeganie nadzorczych miar.

Koncentracja bazy depozytowej, mierzona udziałem 5 i 20 największych deponentów, na koniec 2016 roku wyniosła odpowiednio 4,1% oraz 7,2% (w grudniu 2015 roku odpowiednio 3,7% oraz 7,4%). Poziom koncentracji depozytów jest regularnie monitorowany i nie miał negatywnego wpływu na stabilność bazy depozytowej w 2016 roku. W przypadku znacznego wzrostu udziału największych deponentów w bazie depozytowej, dodatkowe środki pozyskane od tych deponentów nie są traktowane jako stabilne. Co więcej, w celu zabezpieczenia przed fluktuacjami bazy depozytowej, Grupa utrzymuje rezerwę płynnych aktywów w postaci portfela papierów wartościowych.

Baza depozytowa uzupełniona jest o depozyty instytucji finansowych oraz inne operacje rynku pieniężnego. Źródłem finansowania średnioterminowego pozostają również pożyczki średnioterminowe, dług podporządkowanym oraz emisja obligacji własnych.

W 2016 roku, Bank kontynuował działania związane z pozyskaniem dodatkowego finansowania poprzez zaciągnięcie pożyczek od instytucji finansowych, emisje obligacji oraz bankowych papierów wartościowych w celu zdywersyfikowania źródeł finansowania. W lutym 2016 Bank otrzymał 5-letnią pożyczkę z EBOiR w kwocie 50,0 mln EUR (pożyczka podpisana w grudniu 2015). Całkowita wartość bilansowa średnioterminowych pożyczek od instytucji finansowych wyniosła na koniec grudnia 2016 roku 898 mln zł. (w grudniu 2015 roku wyniosła 830 mln zł.). W 2016 roku Bank wyemitował 3-letnie bankowe papiery wartościowe o wartości nominalnej 118 mln zł., a Millennium Leasing wyemitował pięć serii 2-letnich obligacji o łącznej wartości nominalnej 124 mln zł. Na koniec grudnia 2016 roku wartość zobowiązań z tytułu wyemitowanych przez Grupę obligacji oraz bankowych papierów wartościowych (nabytych zarówno przez inwestorów instytucjonalnych jak i indywidualnych) wyniosła 1 316 mln zł. według wartości nominalnej (1 139 mln zł według wartości nominalnej na koniec grudnia 2015 roku).

W 2016, szybszy wzrost depozytów od Klientów niż kredytów, pozwolił Grupie utrzymać wskaźnik kredyty/depozyty znacznie poniżej 100%. Wskaźnik ten, z uwzględnieniem emisji własnych dla Klientów detalicznych oraz transakcji z przyrzeczeniem odkupu z Klientami, spadł na koniec grudnia 2016 roku i wyniósł 84% (w porównaniu do 88% na koniec grudnia 2015). Grupa kontynuowała politykę inwestowania nadwyżki płynności głównie w portfel aktywów płynnych, w szczególności w polskie papiery wartościowe o niskim ryzyku szczególnie w (Polskie, skarbowe papiery wartościowe, bony skarbowe i pieniężne NBP), których udział w portfelu papierów wartościowych ogółem wyniósł na koniec grudnia 2016 roku ok. 99%. W ciągu 2016 roku, portfel ten wzrósł o 23% z 14,0 miliarda zł. na koniec grudnia 2015 roku (21% aktywów ogółem) do 17,3 miliarda na koniec grudnia 2016 roku (25% aktywów ogółem). Aktywa te charakteryzują się wysokim poziomem płynności oraz mogą być w łatwy sposób wykorzystane jako zabezpieczenie bądź sprzedane bez znacznej utraty ich wartości. Portfel ten, uzupełniony gotówką oraz ekspozycjami wobec Narodowego Banku Polskiego, traktowany jako zapas płynności Grupy, który pozwoli przetrwać ewentualne sytuacje kryzysowe.

Płynność w walutach obcych Grupa zapewnia dzięki denominowanym w walucie pożyczkom bilateralnym, jak również długowi podporządkowanemu oraz transakcjom swapów walutowych jak i procentowo-walutowych. Portfel swapów jest zdywersyfikowany w zakresie kontrahentów oraz terminów zapadalności. Z większością kontrahentów, Grupa ma podpisane aneksy do umów ramowych, regulujące kwestie zabezpieczeń (ang. Credit Support Annex, CSA). W związku z tym, w przypadku niekorzystnych zmian kursów (deprecjacja zł.), Bank zobligowany jest do złożenia depozytu w celu zabezpieczenia rozliczenia instrumentów pochodnych w przyszłości, a w przypadku korzystnych zmian kursów (aprecjacja zł.) Grupa otrzymuje depozyt zabezpieczający od kontrahentów. W żadnej z zawartych umów ramowych (zarówno międzynarodowych jak i krajowych) nie są zawarte zapisy ustanawiające związek pomiędzy ratingiem Banku a wysokością depozytów zabezpieczających. Potencjalne pogorszenie ratingu nie będzie zatem miało wpływu na sposób wyliczenia i wymianę depozytów zabezpieczających.

Grupa uwzględniła możliwość niekorzystnej zmiany kursu walut obcych, w szczególności CHF i EUR powodującej zwiększenie potrzeb płynnościowych w różnych analizowanych wariantach ryzyka płynności i uwzględniła to ryzyko w swoich planach płynnościowych.

Miary oceny ryzyka płynności

Ocena ryzyka płynności Grupy jest realizowana z zastosowaniem zarówno wewnętrznych jak i nadzorczych miar, dla których zdefiniowano limity ekspozycji.

Kształtowanie się sytuacji płynnościowej Grupy w krótkich horyzontach czasowych (do 3 miesięcy) jest sprawdzane codziennie na podstawie dwóch wskaźników zdefiniowanych wewnętrznie: płynność natychmiastowa oraz płynność kwartalna. Mierzą one maksymalne zapotrzebowanie na środki, które mogłyby powstać jednego dnia, z uwzględnieniem projekcji przepływów środków pieniężnych odpowiednio na datę spot lub okres 3-miesięczny. Dodatkowo, portfel aktywów płynnych wyznacza się na bazie dziennej.

Wskaźniki te są porównywane z obowiązującymi limitami ekspozycji oraz raportowane codziennie do obszarów odpowiedzialnych za zarządzanie i kontrolę ryzyka płynności dla Grupy. W trakcie roku 2016 wszystkie wewnętrzne wskaźniki płynności pozostały znacznie powyżej minimalnych limitów. W trzecim kwartale 2016 roku, wewnętrzne limity zostały zrewidowane. Aktualizacja limitów brała pod uwagę wielkość skonsolidowanych funduszy własnych, bieżącą i przewidywaną strukturę bilansu, historyczną konsumpcję limitów, a także obecną sytuację rynkową. Nowe limity obowiązują od 1 października 2016.

Bieżące wskaźniki płynności

mln PLN

31.12.2016			
	Wskaźnik płynności natychmiastowej*	Wskaźnik płynności kwartalnej*	Aktywa płynne na pokrycie zmienności źródeł finansowania**
Ekspozycja	14 131	14 113	16 950
Limit minimalny	900	(2 249)	8 000

31.12.2015			
	Wskaźnik płynności natychmiastowej*	Wskaźnik płynności kwartalnej*	Aktywa płynne na pokrycie zmienności źródeł finansowania**
Ekspozycja	10 369	9 093	12 900
Limit minimalny	(790)	(3 160)	2 000

* Wskaźniki płynności natychmiastowej i kwartalnej: łączna wartość przepływów pieniężnych odpowiednio w dacie 'spot' lub w ciągu kolejnych 3-ech miesięcy, saldo rachunków NOSTRO (suma rachunków we wszystkich walutach pomniejszona o saldo rezerwy obowiązkowej) i aktywów o wysokiej płynności.

** Aktywa płynne: łączna wartość dłużnych papierów wartościowych Skarbu Państwa, bony NBP, należności od banków o terminie wymagalności do 1 miesiąca. Portfel dłużnych papierów wartościowych pomniejsza się o papiery zablokowane na cele inne niż płynnościowe.

Grupa monitoruje płynność na bazie wewnętrznych miar płynności, uwzględniając również wpływ kursów walutowych na sytuację płynnościową.

Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (CRR), Grupa wyznacza wymóg pokrycia płynności (LCR). Minimalny, nadzorczy poziom wskaźnika LCR w wysokości 70%, który obowiązywał w 2016 roku, został spełniony przez Grupę (na koniec grudnia 2016 roku wskaźnik LCR wynosił 124%). Wskaźnik ten jest wyznaczany co dziennie i raportowany w okresach miesięcznych do NBP od marca 2014 roku. Wewnętrznie wskaźnik LCR szacowany jest codziennie i raportowany do obszarów odpowiedzialnych za zarządzanie i kontrolę ryzyka płynności w Grupie na bazie dziennej.

Ponadto Grupa stosuje analizę wewnętrznej płynności strukturalnej na bazie skumulowanych urealnionych luk płynności (tj. z założeniem prawdopodobieństwa powstania przepływu środków pieniężnych). Bezpieczny poziom, przyjęty w Grupie w zakresie relacji niedoboru płynności został określony dla każdego przedziału czasowego poniżej 5-ciu lat.

W 2016 r. wszystkie luki płynności były utrzymywane na poziomach wyraźnie przewyższających limity.

Grupa opracowała narzędzie do zarządzania ryzykiem płynności, określające scenariusze warunków skrajnych, w których luki płynności są urealniane przy założeniu konserwatywnego podejścia do oceny prawdopodobieństwa wystąpienia przepływów środków pieniężnych (m.in. biorące pod uwagę wycofanie lokat, opóźnienia w spłatach kredytów, gorszą płynność rynku wtórnego papierów wartościowych, najwyższe koszty finansowania - założenie najgorszych zaobserwowanych w Banku marż na depozytach, równoległe przesunięcia krzywej dochodowości czy deprecjację złotego).

31.12.2016						
Urealniona luka płynności (mIn PLN)	do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 3 lata	3 - 5 lat	Powyżej 5-ciu lat
Urealnione aktywa bilansowe	24 096	4 745	6 501	6 224	7 840	27 032
Urealnione pasywa bilansowe	9 719	3 299	4 997	3 742	6 407	44 551
Luka bilansowa	14 378	1 446	1 504	2 482	1 433	(17 519)
Skumulowana luka bilansowa	14 378	15 823	17 327	19 809	21 242	3 723
Urealnione aktywa pozabilansowe	133	71	115	88	542	15
Urealnione pasywa pozabilansowe	(1 040)	(83)	(121)	(107)	(113)	(35)
Luka pozabilansowa	(907)	(12)	(6)	(19)	429	(20)
Luka ogółem	13 471	1 434	1 498	2 463	1 862	(17 539)
Skumulowana luka ogółem	13 471	14 905	16 403	18 866	20 728	3 189

31.12.2015						
Urealniona luka płynności (mIn PLN)	do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 3 lata	3 - 5 lat	Powyżej 5-ciu lat
Urealnione aktywa bilansowe	26 811	4 830	6 343	5 683	7 323	27 177
Urealnione pasywa bilansowe	10 092	3 505	6 217	4 845	6 769	42 767
Luka bilansowa	16 719	1 325	127	838	555	(15 590)
Skumulowana luka bilansowa	16 719	18 045	18 171	19 010	19 564	3 974
Urealnione aktywa pozabilansowe	146	113	165	123	433	53
Urealnione pasywa pozabilansowe	(920)	(92)	(120)	(93)	(139)	(50)
Luka pozabilansowa	(774)	21	45	30	294	3
Luka ogółem	15 945	1 346	172	868	848	(15 588)
Skumulowana luka ogółem	15 945	17 291	17 463	18 331	19 180	3 592

Testy warunków skrajnych płynności są przeprowadzane co najmniej kwartalnie, aby ustalić profil ryzyka płynności Grupy oraz zapewnić zdolność Grupy do wywiązania się ze zobowiązań w przypadku kryzysu płynności i aby przyczynić się do opracowania awaryjnego planu płynności oraz decyzji zarządczych.

Wyniki testów warunków skrajnych pokazują, że nawet w sytuacji zrealizowania niekorzystnych scenariuszy wskaźniki płynności pozostaną powyżej ustalonych limitów.

Informacje odnośnie zarządzania ryzykiem płynności w tym informacje na temat wykorzystania limitów wewnętrznych i zewnętrznych są przekazywane w cyklu miesięcznym do Komitetu Kapitałów, Aktywów i Pasywów, a kwartalnie raportowane do Zarządu i Rady Nadzorczej Banku.

Proces planowania i budżetowania realizowany przez Grupę obejmuje przygotowanie Planu Płynności co ma na celu zapewnienie że wzrost biznesu będzie wspierany przez adekwatną strukturę finansowania płynności oraz przestrzeganie nadzorczych miar płynności.

Grupa dysponuje również procedurami awaryjnymi dla sytuacji zwiększonego ryzyka płynności - Plan Awaryjny Płynności (plan awaryjny w przypadku pogorszenia się płynności finansowej Banku). Plan Awaryjny Płynności ustala koncepcje, priorytety, obowiązki i konkretne środki do podjęcia na wypadek kryzysu płynności. Awaryjny Plan Płynności jest aktualizowany co najmniej raz do roku. W 2016 roku, Awaryjny Plan Płynności zachowania był testowany i zaktualizowany w celu zagwarantowania, że jest on operacyjnie stabilny jak i zgodny z postanowieniami znowelizowanej Rekomendacji P. Zaktualizowany Plan został zatwierdzony przez Radę Nadzorczą w grudniu 2016 r.

6) RYZYKO OPERACYJNE

Ryzyko operacyjne jest zdefiniowane jako ryzyko straty wynikające z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, działań ludzi lub systemów bądź też ze zdarzeń zewnętrznych. W tej definicji mieści się ryzyko prawne, natomiast ryzyko strategiczne oraz ryzyko utraty reputacji traktowane są jako oddzielne kategorie ryzyka. Ryzyko operacyjne objawia się w każdym aspekcie działalności organizacji i jest jej nieodłączną częścią.

Rok 2016 był kolejnym rokiem funkcjonowania rozwiązań, wdrożonych w zakresie sprawnego zarządzania ryzykiem operacyjnym, zgodnych z najlepszymi praktykami przyjętymi w tym zakresie przez krajowe i międzynarodowe instytucje finansowe. Przyjęta struktura zarządzania ryzykiem określa poszczególne szczeble zarządzania, zakresy ich obowiązków i odpowiedzialności.

Kluczową rolę w codziennej działalności Grupy odgrywają właściciele zdefiniowanych procesów biznesowych i wspomagających. Na podstawie dogłębnej wiedzy o procesie właściciel procesu najtrafniej identyfikuje i ogranicza występujące zagrożenia, stanowiąc pierwszą linię obrony. Drugą linią obrony jest poziom wyspecjalizowanych jednostek zajmujących się organizacją procesów zarządzania i kontrolą akceptowalnego poziomu ryzyka ze szczególnym uwzględnieniem takich obszarów jak: zgodność z przepisami, nadużycia, bezpieczeństwo i zapewnienie ciągłości działania oraz ubezpieczenia i powierzanie czynności podmiotom zewnętrznym. Trzecią linią obrony jest jednostka niezależnego audytu wewnętrznego.

Każdą decyzję, dotyczącą kroków mających na celu optymalizację ryzyka operacyjnego, poprzedza analiza związanych z tym kosztów i korzyści.

Wyższym szczeblem zarządzania ryzykiem jest Komitet Procesów i Ryzyka Operacyjnego, którego obszar działania dotyczy zagrożeń zidentyfikowanych w więcej niż jednym procesie. Wszelkie działania dotyczące zarządzania ryzykiem operacyjnym są koordynowane i nadzorowane przez Komitet Ryzyka, Zarząd i Radę Nadzorczą.

Zgodnie z przyjętym modelem zarządzania ryzykiem jest procesem ciągłego doskonalenia w zakresie identyfikacji, oceny, monitorowania, ograniczania i raportowania poprzez:

- gromadzenie zdarzeń ryzyka operacyjnego,
- samoocenę ryzyka operacyjnego w poszczególnych procesach,
- analizę i monitorowanie wskaźników ryzyka.

Zdarzenia ryzyka operacyjnego Grupa gromadzi w narzędziu informatycznym, wspomagającym zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Zdarzenia te poddawane są analizie odnośnie przyczyn powstania i możliwości zmniejszenia skutków, oraz zastosowania działania prewencyjnego. W systemie informatycznym zdarzenia przypisywane są do konkretnej kategorii ryzyka i konkretnego procesu, co następnie jest m.in. elementem raportowania oraz walidacji samooceny ryzyka. Wewnętrzna baza zdarzeń ryzyka spełnia również wymogi jakościowe i ilościowe stosowania metod zaawansowanych wyliczenia wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka operacyjnego.

Badanie samooceny ryzyka operacyjnego zostało przeprowadzone łącznie z przeglądem procesów, polegającym na ocenie skuteczności przyjętych rozwiązań do spełniania wymogów Klientów i partnerów biznesowych w zakresie jakości obsługi oraz optymalizacji kosztowej. Przyjęta metodologia odnośnie samooceny ryzyka i kontroli pozwoliła ocenić poziom ryzyka w danym procesie, przy uwzględnieniu istniejących kontroli, w oparciu o przyjęte scenariusze. Dla oceny poziomów ryzyka powyżej przyjętego progu tolerancji zostały zaproponowane, wdrożone i są monitorowane działania zapobiegawcze.

W trakcie badania samooceny ryzyka i kontroli poddane zostały analizie również wskaźniki wydajności, a w tym również wskaźniki ryzyka zdefiniowane dla każdego procesu. Kluczowe osoby odpowiedzialne za kształtowanie i realizację zadań w poszczególnych procesach tak zdefiniowały i dostosowały wskaźniki, aby były one najlepszymi predyktorami zbliżających się zagrożeń. Bieżące monitorowanie wskaźników służy zwiększeniu efektywności i wydajności przebiegu procesów oraz skutecznej kontroli ryzyka na poziomie poszczególnych działań w procesach.

Informacja na temat ryzyka operacyjnego jest włączona w sprawozdawczość zarządczą wysokiego szczebla konsolidującą informacje o działaniu poszczególnych procesów.

Biorąc pod uwagę stopień rozwoju zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz skalę i profil swojej działalności, Grupa wylicza wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne przy zastosowaniu Metody Standardowej.

9. SEGMENTY OPERACYJNE

Informacja o segmentach operacyjnych została sporządzona w oparciu o strukturę raportowania na bazie której Zarząd Banku dokonuje oceny wyników i zarządza zasobami segmentów. Grupa nie stosuje dodatkowego podziału działalności na obszary geograficzne z uwagi na nieistotną skalę działalności prowadzonej poza Polską, w efekcie taki uzupełniający podział nie jest prezentowany.

Działalność Grupy prowadzona jest w oparciu o zróżnicowane linie biznesowe, oferujące określone produkty i usługi skierowane do poniższych segmentów rynku:

Segment Klientów Detalicznych

Segment Klientów Detalicznych obejmuje działalność skierowaną na Klientów masowych, Klientów zamożnych, małe przedsiębiorstwa i przedsiębiorców indywidualnych.

Działalność powyższych linii biznesowych rozwijana jest przy wykorzystaniu pełnej oferty produktów i usług bankowych oraz sprzedaży wyspecjalizowanych produktów oferowanych przez jednostki zależne Grupy. W obszarze produktów kredytowych głównymi produktami są kredyty hipoteczne, kredyty konsumenckie, kredyty rewolwingowe w kartach kredytowych i produkty leasingowe dla małych przedsiębiorstw. Do głównych funduszy klientów zaliczają się natomiast: rachunki bieżące, depozyty terminowe, fundusze inwestycyjne i produkty strukturyzowane. Dodatkowo oferta obejmuje produkty ubezpieczeniowe, głównie w powiązaniu z kredytami i kartami kredytowymi, jak i wyspecjalizowane produkty oszczędnościowe. Oferta produktowa dla klientów zamożnych została wzbogacona o wyselekcjonowane fundusze inwestycyjne innych pośredników finansowych, fundusze zagraniczne oraz obligacje strukturyzowane wyemitowane przez Bank.

Segment Klientów Korporacyjnych

Segment Klientów Korporacyjnych opiera się na działalności skierowanej do Średnich i Dużych Przedsiębiorstw. Oferta skierowana jest odpowiednio również do Klientów z sektora budżetowego oraz Podmiotów Publicznych.

Działania biznesowe w segmencie Klientów Korporacyjnych prowadzone są przy wykorzystaniu wysokiej jakości oferty typowych produktów bankowych (kredyty na działalność bieżącą, kredyty inwestycyjne, rachunki bieżące, depozyty terminowe) uzupełnionych o ofertę produktów w zakresie zarządzania gotówką, produktów Departamentu Skarbu, w tym instrumentów pochodnych oraz usług leasingowych i faktoringowych.

Bankowość Skarbcowa, ALM (zarządzanie aktywami i pasywami) i Inne

Segment ten obejmuje aktywność Grupy zaangażowaną w inwestycje przeprowadzane na rachunek Banku, działalność maklerską, operacje na rynku międzybankowym, zaangażowanie w dłużne papiery wartościowe, które nie są przypisane innym segmentom.

W segmencie tym znajdują się pozostałe aktywa i pozostałe pasywa, aktywa i pasywa związane z instrumentami pochodnymi zabezpieczającymi, zobowiązania z tytułu zewnętrznego finansowania Grupy oraz aktywa z tytułu podatku odroczonego nieprzypisane do żadnego segmentu.

Obciążenie z tytułu podatku dochodowego oraz podatku bankowego zostało zaprezentowane tylko na poziomie Grupy.

Dla każdego segmentu określany jest wynik przed opodatkowaniem, który obejmuje:

- wynik z tytułu odsetek obliczany na bazie odsetek zewnętrznych aktywów pracujących i pasywów segmentu oraz alokowanych aktywów i pasywów, generujących wewnętrzny przychód lub koszt z tytułu odsetek. Przychody i koszty wewnętrzne wyliczone są w oparciu o rynkowe stopy procentowe z zastosowaniem wewnętrznych metod wyceny;
- wynik z tytułu prowizji;
- pozostałe przychody z operacji finansowych oraz pozycji wymiany jak: przychody z tytułu dywidend, wynik na działalności inwestycyjnej i handlowej, wynik z pozycji wymiany oraz wynik z pozostałych instrumentów finansowych;
- pozostałe przychody i koszty operacyjne;
- koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych i niefinansowych;
- udział segmentu w kosztach operacyjnych w tym kosztach osobowych i administracyjnych;
- udział segmentu w kosztach amortyzacji.

Aktywami i pasywami segmentów komercyjnych są operacyjne aktywa i pasywa wykorzystywane przez segment w jego działalności operacyjnej, zaalokowane w oparciu o przesłanki biznesowe. Różnica między aktywami i pasywami operacyjnymi pokryta jest przez aktywa/pasywa rynku pieniężnego oraz dłużne papiery wartościowe. Aktywami i pasywami segmentu Skarb, ALM i Inne są aktywa/pasywa rynku pieniężnego i dłużne papiery wartościowe pozostałe po zalokowaniu do segmentów komercyjnych.

Zgodnie z Zaleceniem P, Grupa od stycznia 2016 r. alokuje premię za płynność do poszczególnych segmentów operacyjnych. W następstwie powyższego dane o segmentach operacyjnych za rok 2016 nie są w pełni porównywalne z danymi za rok 2015, które nie zawierają informacji o premii za płynność.

Rachunek zysków i strat za okres 1.01.2016 - 31.12.2016

w tysiącach zł	Bankowość Detaliczna	Bankowość Korporacyjna	Skarb, ALM i Inne	Razem Grupa
Wynik z tytułu odsetek	1 058 188	265 729	181 921	1 505 838
Wynik z tytułu odsetek - bez uwzględnienia premii za płynność	1 184 066	270 949	50 823	1 505 838
Wpływ premii za płynność	(125 878)	(5 220)	131 098	0
Wynik z tytułu prowizji	429 224	147 066	4 734	581 024
Dywidendy, pozostałe przychody z operacji finansowych oraz pozycji wymiany	66 555	66 369	357 648	490 572
Pozostałe przychody i koszty operacyjne	(24 778)	(12 121)	(68 320)	(105 219)
Przychody operacyjne razem	1 529 189	467 043	475 983	2 472 215
Koszty osobowe	(403 290)	(129 170)	(26 298)	(558 758)
Koszty administracyjne	(386 738)	(85 508)	(26 462)	(498 708)
Amortyzacja	(45 415)	(8 435)	(1 004)	(54 854)
Koszty operacyjne razem	(835 443)	(223 113)	(53 764)	(1 112 320)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów	(228 519)	675	(3 350)	(231 194)
Wynik operacyjny razem	465 227	244 605	418 869	1 128 701
Udział w zyskach jednostek podporządkowanych	0	0	(1 376)	(1 376)
Podatek bankowy				(174 069)
Wynik finansowy przed opodatkowaniem				953 256
Podatek dochodowy				(252 004)
Wynik finansowy po opodatkowaniu				701 252

Pozycje bilansowe wg stanu na 31.12.2016

w tysiącach zł	Bankowość Detaliczna	Bankowość Korporacyjna	Skarb, ALM i Inne	Razem Grupa
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	34 432 196	12 587 847	0	47 020 043
Zobowiązania wobec klientów	41 858 722	13 899 932	116 955	55 875 609

Rachunek zysków i strat za okres 1.01.2015 - 31.12.2015

w tysiącach zł	Bankowość Detaliczna	Bankowość Korporacyjna	Skarb, ALM i Inne	Razem Grupa
Wynik z tytułu odsetek	1 069 760	261 357	34 130	1 365 247
Wynik z tytułu prowizji	448 547	139 435	8 191	596 173
Dywidendy, pozostałe przychody z operacji finansowych oraz pozycji wymiany	64 145	63 394	91 968	219 507
Pozostałe przychody i koszty operacyjne	(16 820)	(21 907)	(125 026)	(163 753)
Przychody operacyjne razem	1 565 632	442 279	9 263	2 017 174
Koszty osobowe	(398 749)	(121 690)	(26 466)	(546 905)
Koszty administracyjne	(383 291)	(80 620)	(25 798)	(489 709)
Amortyzacja	(41 135)	(7 993)	(1 307)	(50 435)
Koszty operacyjne razem	(823 175)	(210 303)	(53 571)	(1 087 049)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów	(197 982)	(41 845)	(1 406)	(241 233)
Wynik operacyjny razem	544 475	190 131	(45 714)	688 892
Udział w zyskach jednostek podporządkowanych	0	0	(1 385)	(1 385)
Wynik finansowy przed opodatkowaniem	544 475	190 131	(47 099)	687 507
Podatek dochodowy				(140 982)
Wynik finansowy po opodatkowaniu				546 525

Pozycje bilansowe wg stanu na 31.12.2015

w tysiącach zł	Bankowość Detaliczna	Bankowość Korporacyjna	Skarb, ALM i Inne	Razem Grupa
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	34 069 756	12 299 625	0	46 369 381
Zobowiązania wobec klientów	37 804 872	14 907 750	97 767	52 810 389

10. TRANSAKCJE Z PODMIOTAMI POWIĄZANYMI

Wszelkie transakcje dokonane z podmiotami powiązanymi w latach 2016 oraz 2015 wynikały z bieżącej działalności.

Poza transakcjami opisanymi w niniejszym rozdziale, we wskazanym okresie ani Bank Millennium S.A., ani jednostki zależne Banku Millennium S.A. nie dokonały innych transakcji z podmiotami powiązanymi, które pojedynczo lub łącznie były istotne i zostały zawarte na innych warunkach niż warunki rynkowe.

1) TRANSAKCJE Z GRUPĄ PODMIOTU DOMINUJĄCEGO

Poniżej przedstawiono kwoty transakcji z grupą podmiotu dominującego w stosunku do Banku - Banco Comercial Portugues (jednostka dominująca najwyższego szczebla), transakcje te wynikają w głównej mierze z działalności o charakterze bankowym (w tys. PLN):

	Z podmiotem dominującym		Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
AKTYWA				
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom - rachunki i depozyty	625	2 615	0	0
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	0	0	0	0
Instrumenty pochodne zabezpieczające	0	0	0	0
Pozostałe aktywa	0	0	0	0
ZOBOWIĄZANIA				
Zobowiązania wobec banków	913	73 227	123 466	118 130
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	0	0
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	109	0	0	0
Instrumenty pochodne zabezpieczające	0	0	0	0
Pozostałe zobowiązania	0	0	0	0

	Z podmiotem dominującym		Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego	
	2016	2015	2016	2015
PRZYCHODY Z TYTUŁU:				
Odsetek	(7)	18	0	0
Prowizji	129	1 444	0	0
Pozostałe operacyjne netto	0	0	0	95
KOSZTY Z TYTUŁU:				
Odsetek	628	827	(314)	(201)
Prowizji	0	0	0	0
Instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej	110	125	0	0
Pozostałe operacyjne netto	44	0	0	0
Działania	161	154	1 436	1 638

	Z podmiotem dominującym		Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego	
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
Zobowiązania warunkowe	102 183	102 175	0	0
- udzielone	100 345	100 345	0	0
- otrzymane	1 838	1 830	0	0
Instrumenty pochodne (wartość nominalna)	99 891	0	0	0

2) TRANSAKCJE Z OSOBAMI ZARZĄDZAJĄCYMI I NADZORUJĄCYMI BANK

Dane o zaangażowaniu wykazywanym w stosunku do Osób Zarządzających i Nadzorujących Bank, wg stanu na dzień 31.12.2016 r. (w tys. PLN):

	Osoby Zarządzające	Osoby Nadzorujące
Limity zadłużenia ogółem,	196,0	208,0
- w tym limit niewykorzystany	162,2	196,5

Grupa świadczy na rzecz członków Zarządu i członków Rady Nadzorczej oraz ich osób bliskich standardowe usługi finansowe obejmujące, m.in., prowadzenie rachunków bankowych, przyjmowanie depozytów czy sprzedaż instrumentów finansowych. Zdaniem Grupy, transakcje te są zawierane na warunkach rynkowych. Zgodnie z przyjętymi w Banku zasadami polityki kredytowej, transakcje mające charakter kredytu terminowego opisane w niniejszym punkcie posiadają stosowne zabezpieczenia służące ograniczeniu ryzyka kredytowego.

Dane o zaangażowaniu w podmioty powiązane personalnie, wg stanu na 31.12.2016 r. (w tys. PLN):

Podmiot	Udzielone kredyty	Udzielone gwarancje	Otwarte linie kredytowe	Powiązanie
Klient nr 1	35	2 000	132	Personalne z Osobą Nadzorującą

Dane o zaangażowaniu wykazywanym w stosunku do Osób Zarządzających i Nadzorujących Bank, wg stanu na dzień 31.12.2015 r. (w tys. PLN):

	Osoby Zarządzające	Osoby Nadzorujące
Limity zadłużenia ogółem,	181,0	188,0
- w tym limit niewykorzystany	128,0	160,1

Dane o zaangażowaniu w podmioty powiązane personalnie, wg stanu na 31.12.2015 r. (w tys. PLN):

Podmiot	Udzielone kredyty	Udzielone gwarancje	Otwarte linie kredytowe	Powiązanie
Klient nr 1	27	2 000	110	Personalne z Osobą Nadzorującą

3) INFORMACJE O WYNAGRODZENIACH I KORZYŚCIACH OSÓB NADZORUJĄCYCH I ZARZĄDZAJĄCYCH BANKIEM

Rachunek Zysków i Strat Grupy został obciążony kosztami z tytułu wynagrodzeń (z uwzględnieniem salda utworzonych i rozwiązanych rezerw na wypłatę premii) i korzyści na rzecz osób zarządzających wg poniższego zestawienia (w tys. zł):

Rok	Wynagrodzenia i nagrody	Korzyści	RAZEM
2016	14 679,4	1 602,8	16 282,2
2015	11 565,4	1 857,2	13 422,6

Korzyści stanowią głównie koszty akomodacji zagranicznych Członków Zarządu. Wartości zaprezentowane w powyższej tabeli zawierają pozycje zaliczane do kategorii świadczeń krótkoterminowych oraz rezerwy na zmienne składniki wynagrodzeń.

W 2016 r. Członkowie Zarządu nie otrzymali wynagrodzenia ani żadnych świadczeń dodatkowych od Spółek Zależnych.

Wynagrodzenie Członków Rady Nadzorczej Banku (dane w tys. zł):

Rok	Krótkoterminowe wynagrodzenia i korzyści
2016	2 041,6
2015	2 048,9

W 2016 r. członkowie Rady Nadzorczej nie otrzymali wynagrodzenia ani żadnych świadczeń dodatkowych od Spółek Zależnych.

11. WARTOŚĆ GODZIWA

Najlepszym odzwierciedleniem wartości godziwej instrumentów finansowych jest ich wartość rynkowa, która jest możliwa do otrzymania w przypadku sprzedaży aktywa lub do zapłaty w przypadku transferu zobowiązania w korzystnej dla obu stron transakcji rynkowej (cena wyjścia). W przypadku wielu produktów i transakcji, dla których wartość rynkowa wzięta bezpośrednio z kwotowań aktywnego rynku (marking-to-market) nie jest dostępna, wartość godziwa musi być szacowana za pomocą wewnętrznych modeli opartych na dyskontowaniu przepływów finansowych (marking-to-model). Przepływy finansowe dla różnych instrumentów są wyznaczone zgodnie z ich indywidualną charakterystyką, a czynniki dyskontujące uwzględniają zmiany w czasie zarówno rynkowych stóp procentowych, jak i marż.

Zgodnie z MSSF 13 „Wycena wartości godziwej” Grupa stosuje techniki wyceny, które są odpowiednie do okoliczności i w przypadku których są dostępne dostateczne dane do wyceny wartości godziwej, przy maksymalnym wykorzystaniu odpowiednich obserwowalnych danych wejściowych i minimalnym wykorzystaniu nieobserwowalnych danych wejściowych, a mianowicie:

- 1 - wycena oparta o dane w pełni obserwowalne (kwotowania aktywnego rynku);
- 2 - modele wyceny wykorzystujące informacje niestanowiące danych z poziomu 1, ale obserwowalne bezpośrednio lub pośrednio;
- 3 - modele wyceny wykorzystujące dane nieobserwowalne (niepochodzące z aktywnego rynku).

Techniki wyceny przyjęte do ustalenia wartości godziwej są stosowane w sposób ciągły. Zmiana techniki wyceny skutkująca przeniesieniem pomiędzy powyższymi metodami następuje, gdy:

- transfer z metody 1 do 2 ma miejsce, gdy dla instrumentów finansowych wycenianych według metody 1 na dany dzień bilansowy nie są dostępne kwotowania aktywnego rynku (a uprzednio były);
- transfer z metody 2 do 3 ma miejsce, gdy dla instrumentów finansowych wycenianych według metody 2 na dany dzień bilansowy uwzględniany w wycenie udział parametrów niepochodzących z rynku stał się istotny (a uprzednio był nieistotny).

Instrumenty finansowe nie ujmowane w bilansie według wartości godziwej

Wszystkie modelowe oszacowania zawierają pewną dozę arbitralności i dlatego odzwierciedlają wyłącznie wartość instrumentów, dla których zostały stworzone. W tych warunkach prezentowane wartości różnic między wartościami godziwymi i bilansowymi nie mogą być rozumiane jako korekty wartości ekonomicznej Grupy. Wartość godziwa tych instrumentów jest wyznaczana wyłącznie w celu wypełnienia wymogów prezentacyjnych określonych przez MSSF 13 i MSSF 7.

Główne założenia i metody zastosowane do oszacowania wartości godziwej aktywów i pasywów Grupy są następujące:

Należności i zobowiązania wobec banków

Wartość godziwa tych instrumentów finansowych została wyznaczona poprzez zdyskontowanie bieżącymi stopami przyszłych przepływów kapitałowych i odsetkowych przy założeniu ich wystąpienia w terminach kontraktowych.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Wartość godziwa instrumentów tego rodzaju bez określonego harmonogramu spłat, ze względu na ich krótkoterminowy charakter oraz stabilną w czasie politykę Grupy w odniesieniu do tego portfela, jest zbliżona do wartości bilansowej.

Dla zmienneo-procentowych produktów leasingowych wartość godziwą oszacowano poprzez skorygowanie wartości bilansowej o zdyskontowane przepływy wynikające z różnicy marż.

Wartość godziwa instrumentów o określonym terminie zapadalności została oszacowana poprzez zdyskontowanie związanych z nimi przepływów finansowych w terminach i na warunkach wynikających z umów przy zastosowaniu bieżących stóp zero kuponowych oraz marż na ryzyko kredytowe.

W przypadku kredytów mieszkaniowych, ze względu na ich długoterminowy charakter, do oszacowania przyszłych przepływów finansowych dodatkowo zostały uwzględnione: efekt wcześniejszej spłaty oraz ryzyko płynności w walutach obcych.

Zobowiązania wobec klientów

Wartość godziwa tego rodzaju instrumentów bez terminu wymagalności lub o terminie wymagalności do 30 dni została uznana przez Grupę za zbliżoną do wartości bilansowej.

Wartość godziwa instrumentów o terminie wymagalności ponad 30 dni została wyznaczona poprzez zdyskontowanie bieżącymi stopami (włączając bieżące średnie marże wg głównych walut i przedziałów czasowych) przyszłych przepływów kapitałowych i odsetkowych (włączając pierwotne średnie marże wg głównych walut i przedziałów czasowych) w terminach kontraktowych.

Zobowiązania z tytułu emisji strukturyzowanych dłużnych papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji strukturyzowanych dłużnych papierów wartościowych - bankowe papiery wartościowe (BPW), wyceniane są do wartości godziwej zgodnie z opracowanym przez Bank modelem. W modelu tym obliczana jest cena obligacji zerokuponowej, która następnie powiększana jest o cenę opcji stanowiącej podstawę strategii wbudowanej w daną obligację strukturyzowaną.

Wartość godziwą dla pozostałych zobowiązań z tytułu emisji papierów dłużnych wyemitowanych przez Bank (obligacje (BKMO)) oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych uwzględniając wysokość marży na ryzyko kredytowe. Bieżący poziom marż został wyznaczony na podstawie ostatnio zawartych transakcji o podobnym ryzyku kredytowym.

Zobowiązania podporządkowane i pożyczki średnioterminowe

Wartość godziwa tego rodzaju instrumentów finansowych została oszacowana na podstawie modelu stosowanego do wyznaczania wartości rynkowej obligacji o zmiennym oprocentowaniu przy bieżącym poziomie stóp rynkowych i historycznej marży na ryzyko kredytowe. Podobnie jak w przypadku portfela kredytowego Bank uwzględni poziom marży pierwotnej jako składnika kosztu finansowania średnioterminowego pozyskanego w przeszłości w relacji do bieżącego poziomu marż dla podobnych instrumentów, o ile można je wiarygodnie określić. Ze względu na brak płynnego rynku pożyczek średnioterminowych jako punktu odniesienia dla ustalenia obecnego poziomu marż, przyjęto marż historyczną.

Poniższa tabela przedstawia wyniki opisanych wyżej analiz na dzień 31 grudnia 2016 roku (tys. zł):

AKTYWA

	Nota	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	15	1 267 811	1 267 563
Kredyty i pożyczki udzielone klientom *	18	47 020 043	45 238 237

ZOBOWIĄZANIA

	Nota	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
Zobowiązania wobec banków	26	1 270 745	1 271 762
Zobowiązania wobec klientów	28	55 875 609	55 876 129
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	30	1 313 836	1 319 294
Zobowiązania podporządkowane	34	664 004	657 787

* - Negatywny efekt wyceny portfela kredytowego do wartości godziwej jest w głównej mierze spowodowany wzrostem marż kredytowych. Stosowana przez Bank metodologia wyceny portfela kredytowego zakłada, że bieżące marże w najlepszy sposób odzwierciedlają istniejące warunki rynkowe i sytuację ekonomiczną. Analogiczna zasada jest szeroko stosowana do wyceny nie notowanych na aktywnych rynkach papierów dłużnych. W efekcie, paradoksalnie zawsze, kiedy marże na nowych kredytach rosną, spada wartość godziwa „starego” portfela kredytowego.

Modele zastosowane do wyznaczenia wartości godziwej instrumentów finansowych wymienionych w powyższej tabeli nieuwjmowanych według wartości godziwej w bilansie Grupy, wykorzystują techniki wyceny oparte na parametrach nie pochodzących z rynku. W związku z tym, zaliczane są do trzeciej kategorii wyceny.

Poniższa tabela przedstawia dane wg stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku (tys. zł):

AKTYWA

	Nota	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	15	2 348 754	2 349 004
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	18	46 369 381	44 424 947

ZOBOWIĄZANIA

	Nota	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
Zobowiązania wobec banków	26	1 443 921	1 445 700
Zobowiązania wobec klientów	28	52 810 389	52 811 390
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	30	1 134 250	1 142 718
Zobowiązania podporządkowane	34	639 631	633 781

Instrumenty finansowe ujmowane w bilansie według wartości godziwej

Poniższa tabela przedstawia wartości bilansowe instrumentów wycenianych do wartości godziwej usystematyzowane według zastosowanej techniki określania wartości godziwej:

Dane w tys. zł., stan na 31.12.2016

	nota	Kwotowania aktywnego rynku	Techniki wyceny w oparciu o parametry pochodzące z rynku	Techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z rynku
AKTYWA				
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	16			
- instrumenty pochodne			210 466	27 633
- papiery dłużne		314 476		
- akcje i udziały		110		
Instrumenty pochodne zabezpieczające	17		17 934	
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	19			
- papiery dłużne		14 368 869	2 669 700	53 688
- akcje i udziały		280	200	24 445
PASYWA				
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	27			
- instrumenty pochodne oraz zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych		106 853	193 716	27 550
Instrumenty pochodne zabezpieczające	17		1 149 653	

Dane w tys. zł., stan na 31.12.2015

	nota	Kwotowania aktywnego rynku	Techniki wyceny w oparciu o parametry pochodzące z rynku	Techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z rynku
AKTYWA				
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	16			
- instrumenty pochodne			293 955	42 289
- papiery dłużne		408 572		
- akcje i udziały		1 682		
Instrumenty pochodne zabezpieczające	17		70 833	
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	19			
- papiery dłużne		9 375 707	4 198 776	73 251
- akcje i udziały		252		213 075
PASYWA				
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	27			
- instrumenty pochodne oraz zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych			283 618	42 658
Instrumenty pochodne zabezpieczające	17		2 132 053	

Stosując kryterium techniki wyceny Grupa zaklasyfikowała do kategorii 3 następujące instrumenty finansowe:

- opcje na indeksy oraz opcje walutowe; transakcje opcyjne są wyceniane według wartości godziwej z zastosowaniem modeli do wyceny opcji, wycena modelowa uzupełniana jest o wpływ na wartość godziwą szacunkowego parametru ryzyka kredytowego;
- obligacje komunalne; wartość godziwą wylicza się na podstawie zdyskontowanych przepływów pieniężnych z uwzględnieniem parametru ryzyka kredytowego;
- akcje uprzywilejowane VISA Incorporation w ilości 21 493 szt., sposób oszacowania wartości godziwej tych akcji został opisany w **Rozdziale 13, nota 19**).

W okresie sprawozdawczym Grupa nie dokonywała transferów instrumentów finansowych pomiędzy technikami wyceny do wartości godziwej.

Zmiany stanu wartości godziwych instrumentów wycenianych w oparciu o techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z rynku w roku 2016 przedstawia poniższa tabela (dane w tys. zł.):

	Opcje na indeksy	Opcje wbudowane w emitowane papiery dłużne i depozyty	Opcje walutowe	Obligacje komunalne	Akcje i udziały
Stan na 1 stycznia 2016	38 273	(38 642)	0	73 251	213 075
Rozliczenie/sprzedaż/zakup	(4 088)	4 373	0	(19 720)	(190 233)
Zmiana wyceny ujęta w kapitale własnym	0	0	0	0	1 603
Zmiana wyceny ujęta w Rachunku zysków i strat (w tym: naliczenie odsetek)	(7 986)	8 153	0	157	0
Stan na 31 grudnia 2016	26 199	(26 116)	0	53 688	24 445

Dla opcji na indeksy zawieranych na nieaktywnym rynku oraz opcji walutowych Grupa zawiera jednocześnie transakcje zamykające back-to-back na rynku międzybankowym, w rezultacie element szacowanego ryzyka kredytowego nie ma wpływu na wynik finansowy.

Oszacowany przez Grupę wpływ korekt z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta nie był znaczący z punktu widzenia poszczególnych transakcji pochodnych zawartych przez Bank. W konsekwencji, Bank nie uznaje wpływu nieobserwowalnych danych wejściowych użytych do wyceny transakcji pochodnych za znaczący i zgodnie z postanowieniami MSSF 13.73 nie klasyfikuje takich transakcji do 3 poziomu hierarchii wartości godziwej.

12. ZOBOWIĄZANIA I AKTYWA WARUNKOWE

Poniżej zaprezentowano dane na temat spraw sądowych toczących się z powództwa oraz przeciwko jednostkom Grupy. Odrębną kategorię stanowią postępowania związane z działaniami Urzędu Kontroli Skarbowej, które zostały opisane Rozdziale 13. punkt 12) „Podatek dochodowy”.

Sprawy sądowe z powództwa Grupy

Wartość przedmiotu sporu spraw sądowych, wg stanu na 31.12.2016, w których spółki Grupy występowały w roli powoda wynosiła 247,9 mln zł.

Sprawy sądowe przeciwko Grupie

Na dzień 31.12.2016 r. najistotniejszymi postępowaniami w grupie spraw sądowych, w których spółki Grupy występowały w roli pozwanego, były dwie sprawy z powództwa PCZ S.A. oraz Europejskiej Fundacji Współpracy Polsko - Belgijskiej (EFWP-B) przeciwko Bankowi Millennium S.A., o wartości sporu odpowiednio 150,0 mln PLN wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 29.12.2015 r. do dnia zapłaty oraz 521,9 mln PLN wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 05.04.2016 r. do dnia zapłaty.

Pozew w pierwszej sprawie, z dnia 09.07.2015 r., skierowany został do Sądu Okręgowego we Wrocławiu i doręczony Bankowi 28.12.2015 r. W drugiej sprawie pozew z dnia 23.10.2015 r. powód skierował do Sądu Okręgowego w Warszawie, pozew doręczono Bankowi w dniu 04.04.2016 r. Podstawą obu dochodzonych roszczeń jest według powodów powstanie szkody w ich majątku, wskutek czynności podejmowanych przez Bank, polegających na błędnej interpretacji Umowy kredytu obrotowego, co spowodowało postawienie kredytu w stan wymagalności. W sprawie z powództwa EFWP-B, powód wniósł o zabezpieczenie powództwa w kwocie 250,0 mln PLN. Przedmiotowy wniosek został przez Sąd Apelacyjny prawomocnie oddalony 5.09.2016 r. Trwa wymiana pism procesowych, sprawa przed pierwszą rozprawą. W sprawie z powództwa PCZ - sprawa na końcowym etapie dowodowym w pierwszej instancji.

W obu sprawach Bank wnosi o oddalenie powództwa w całości, nie zgadzając się z zawartymi w pozwach zarzutami. Pozytywne dla Banku rokowania na oddalenie obydwu powództw potwierdza reprezentująca Bank w obydwu postępowaniach renomowana kancelaria prawna.

Łączna wartość przedmiotu sporu dla pozostałych spraw, w których spółki Grupy występowały w roli pozwanego, wg stanu na 31.12.2016 r., wynosiła 213,4 mln PLN (z wyłączeniem opisanych niżej pozwów grupowych). W grupie tej najistotniejszą kategorię stanowią sprawy dotyczące terminowych operacji finansowych (sprawy opcyjne) o łącznej wartości przedmiotu sporu 197,5 mln PLN.

Grupa ocenia, iż ryzyko wystąpienia negatywnych skutków finansowych w przypadku przegrania sporu jest w pełni pokryte wartością utworzonych rezerw na sprawy sporne.

Spory grupowe

W dniu 21 października 2014 r. Bankowi został doręczony pozew grupowy, w którym grupa kredytobiorców Banku reprezentowana przez Miejskiego Rzecznika Konsumentów w Olsztynie dochodzi ustalenia, że Bank ponosi wobec nich odpowiedzialność z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia w związku z umowami o kredyt hipoteczny indeksowany do CHF. Zdaniem członków grupy, Bank miał nienależnie pobierać od nich zawyżone kwoty tytułem spłaty kredytów. Zgodnie z pozwem, zawyżenie tych kwot miało wynikać ze stosowania niedozwolonych postanowień umownych dotyczących indeksacji kredytów do CHF. Według pozwu liczba członków grupy wynosi ok. 2.300, a wartość przedmiotu sporu została określona na ok. 45,2 mln PLN. Bank nie uznaje roszczeń członków grupy. W dniu 31 grudnia 2014 r. Bank złożył odpowiedź na pozew. W dniu 4 marca 2015 r. nowi członkowie przystąpili do pozwu grupowego, a powód rozszerzył powództwo. Zgodnie z twierdzeniami powoda, po rozszerzeniu liczba członków grupy wynosi ok. 3.400 (łącznie z członkami grupy zgłoszonymi w pozwie), a wartość przedmiotu sporu została określona na ok. 81,5 mln PLN (uwzględniając wartość zgłoszoną w pozwie). W dniu 14 maja 2015 r. przed Sądem Okręgowym w Warszawie odbyła się rozprawa w przedmiocie dopuszczalności postępowania grupowego. Postanowieniem z dnia 28 maja 2015 roku Sąd Okręgowy w Warszawie odrzucił pozew grupowy stwierdzając, że sprawa nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu grupowym. W dniu 3 lipca 2015 roku powód złożył zażalenie na to postanowienie, a Sąd Apelacyjny uwzględnił je odmawiając odrzucenia pozwu. Postanowieniem z dnia 31 marca 2016 roku Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił wniosek Banku o ustanowienie kaucji na zabezpieczenie kosztów procesu. W dniu 6 kwietnia 2016 roku Bank złożył zażalenie na to postanowienie; w dniu 13 lipca 2016 zażalenie Banku w tym przedmiocie zostało oddalone przez Sąd Apelacyjny. W dniu 17 lutego 2016 roku Powód złożył do Sądu Okręgowego pismo z kolejnym rozszerzeniem powództwa o dalszych 1.041 członków grupy.

Nowa wartość przedmiotu sporu została określona na ok. 109,8 mln PLN (uwzględniając wartości wskazane w pozwie oraz w piśmie z dnia 4 marca 2015 roku). Pismo z dnia 17 lutego 2016 roku z rozszerzeniem powództwa nie zostało jak dotąd doręczone pełnomocnikom Banku. W dniu 2 sierpnia 2016 roku Sąd Okręgowy w Warszawie zarządził ogłoszenie w prasie o wszczęciu postępowania grupowego. W związku z wnioskiem Banku o uchylenie tego postanowienia, Sąd zawiesił jego wykonanie, zaś w dniu 8 sierpnia 2016 roku wydał postanowienie o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym. Postanowienie to zostało zaskarżone przez Bank w dniu 31 sierpnia 2016 roku. W dniu 16 grudnia 2016 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie uchylił postanowienie Sądu Okręgowego o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym i przekazał wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

W dniu 3 grudnia 2015 r. wpłynął do Banku pozew grupowy, wniesiony przez grupę 454 kredytobiorców reprezentowanych przez Miejskiego Rzecznika Konsumentów w Olsztynie, dotyczący ubezpieczenia niskiego wkładu własnego (dalej: UNWW) przy kredytach hipotecznych indeksowanych do CHF. Powodowie żądają zapłaty kwoty 3,5 mln PLN twierdząc że postanowienia umów dotyczące UNWW są niedozwolone a tym samym nieważne. Bank złożył w dniu 3 marca 2016 odpowiedź na pozew, w którym zażądał m.in. odrzucenia pozwu. W dniu 13 września 2016 r. odbyła się pierwsza rozprawa, podczas której sąd wydał postanowienie o przyjęciu sprawy do rozpoznania w postępowaniu grupowym. W dniu 16 lutego 2017 Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił zażalenie Banku. Postanowienie o przyjęciu sprawy do rozpoznania w postępowaniu grupowym jest więc prawomocne.

SKONSOLIDOWANE POZYCJE POZABILANSOWE

	31.12.2016	31.12.2015
Pozabilansowe zobowiązania warunkowe udzielone i otrzymane	8 202 308	7 883 958
Zobowiązania udzielone:	8 097 700	7 823 370
a) finansowe	7 014 009	6 712 920
b) gwarancyjne	1 083 691	1 110 450
Zobowiązania otrzymane:	104 608	60 588
a) finansowe	0	3 963
b) gwarancyjne	104 608	56 625

Na udzielone zobowiązania warunkowe ujęte w powyższej tabeli składają się zobowiązania do udzielenia kredytów (takie jak: niewykorzystane limity na kartach kredytowych, niewykorzystane limity zadłużenia w rachunku bieżącym, niewykorzystane transze kredytów inwestycyjnych) oraz wystawione gwarancje i akredytywy (stanowiące zabezpieczenie wywiązania się klientów Grupy z zobowiązań wobec podmiotów trzecich). Wartość zobowiązań gwarancyjnych prezentowanych powyżej przedstawia maksymalną wartość możliwej do poniesienia przez Grupę straty w przypadku gdyby klienci nie wywiązali się ze swoich zobowiązań. Grupa tworzy rezerwy na obarczone ryzykiem utraty wartości nieodwołalne zobowiązania warunkowe ujmowane w pozycji „rezerwy” w pasywach bilansu. Wartość rezerwy wyznacza się jako różnicę pomiędzy oszacowaną kwotą wykorzystanego zaangażowania warunkowego a wartością bieżącą spodziewanych przyszłych przepływów pieniężnych z tej ekspozycji kredytowej. W związku z tym, Grupa uznaje, że wartości ujęte w powyższej tabeli są jednocześnie zbliżone do wartości godziwej prezentowanych zobowiązań warunkowych.

Strukturę podmiotową wszystkich zobowiązań gwarancyjnych netto, wykazanych w pozycjach pozabilansowych przedstawia poniższa tabela:

Klient - sektor, kwoty w mln PLN	31.12.2016	31.12.2015
sektor finansowy	80,0	59,7
sektor niefinansowy (firmy)	996,2	1 042,4
sektor budżetowy	7,5	7,4
osoby fizyczne	0,0	1,0
Razem	1 083,7	1 110,5

Gwarancje i poręczenia udzielone Klientom

Zobowiązania udzielone - gwarancyjne, w mln PLN	31.12.2016	31.12.2015
Czynne gwarancje i poręczenia	672,4	668,9
Poręczenia kredytów udzielonych ze środków EFRWP*	0,7	1,2
Linie na gwarancje i poręczenia	415,6	445,7
Razem	1 088,7	1 115,8
Rezerwy utworzone	(5,0)	(5,3)
Zobowiązania udzielone - gwarancyjne po uwzględnieniu rezerw	1 083,7	1 110,5

* - Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej

Strukturę zobowiązań udzielonych z tytułu gwarancji i poręczeń wg poszczególnych kryteriów przedstawiają poniższe zestawienia (w tys. zł.):

Według walut	31.12.2016	31.12.2015
PLN	526 012	530 144
Waluty obce	146 389	138 772
RAZEM	672 401	668 916

Według rodzaju zobowiązania	31.12.2016		31.12.2015	
	Ilość sztuk	Wartość	Ilość sztuk	Wartość
Gwarancja	2 829	651 521	2 869	652 800
Poręczenie	0	0	0	0
Regwarancja	26	20 880	28	16 116
RAZEM	2 855	672 401	2 897	668 916

Według przedmiotu zobowiązania	31.12.2016			31.12.2015		
	Ilość sztuk	Udział procentowy	Wartość	Ilość sztuk	Udział procentowy	Wartość
dobrego wykonania kontraktu	2 125	55,67%	374 356	2 137	56,83%	380 221
zapłaty czynszu	288	7,14%	47 988	287	7,20%	48 135
terminowej zapłaty za towar lub usługę	251	22,51%	151 339	251	22,78%	152 415
przetargowa	116	2,18%	14 679	126	2,44%	16 302
inne	16	3,72%	25 011	30	0,59%	3 935
zwrotu zaliczki	25	3,32%	22 333	24	5,50%	36 768
celna	20	2,55%	17 140	32	3,10%	20 707
splaty kredytu bankowego lub pożyczki	14	2,91%	19 555	10	1,56%	10 433
RAZEM	2 855	100,00%	672 401	2 897	100,00%	668 916

13. NOTY DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Wartości prezentowane w notach do skonsolidowanego sprawozdania finansowego wyrażone są w tysiącach zł.

1) PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Środki w banku centralnym	25 970	25 188
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	611	1 017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 633 572	1 637 246
Transakcje z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	10 170	22 976
Instrumenty pochodne zabezpieczające	333 914	343 332
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu (dłużne papiery wartościowe)	5 675	32 810
Inwestycyjne papiery wartościowe	267 442	250 636
Razem:	2 277 354	2 313 205

W linii „Instrumenty pochodne zabezpieczające” Grupa prezentuje wynik odsetkowy z tytułu pochodnych instrumentów wyznaczonych i będących efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi w zakresie zabezpieczenia przepływów pieniężnych oraz wartości godziwej. Szczegółowy opis stosowanych przez Grupę relacji zabezpieczających został zamieszczony w **nocie (17)**.

Przychody odsetkowe za rok 2016 zawierają odsetki naliczone od kredytów z rozpoznaną utratą wartości w kwocie 73 501 tys. zł (odpowiednio dla danych porównywalnych za rok 2015 kwota tych odsetek wynosiła 77 362 tys. zł).

2) KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Depozyty bankowe	(12 910)	(20 884)
Kredyty i pożyczki od banków	(10 536)	(50 401)
Transakcje z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	(10 815)	(46 985)
Zobowiązania wobec klientów	(690 045)	(771 730)
Zobowiązania podporządkowane	(12 844)	(13 668)
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	(33 831)	(43 558)
Inne	(535)	(732)
Razem:	(771 516)	(947 958)

3) PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU OPŁAT I PROWIZJI

3a. Przychody z tytułu opłat i prowizji

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Prowizje za prowadzenie rachunków	81 351	86 103
Prowizje za realizację przelewów, wpłat i wypłat gotówkowych oraz inne transakcje płatnicze	53 855	49 650
Prowizje z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	140 449	118 365
Prowizje z tytułu udzielonych gwarancji i poręczeń	12 261	12 517
Prowizje za obsługę kart płatniczych i kredytowych	147 816	135 059
Prowizje z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych	67 452	83 397
Prowizje z tytułu dystrybucji jednostek uczestnictwa i innych produktów oszczędnościowych	73 615	87 383
Prowizje z tytułu działalności maklerskiej i powierniczej	20 314	20 465
Prowizje z tytułu funduszy inwestycyjnych zarządzanych przez Grupę	79 727	86 955
Pozostałe prowizje	21 167	16 386
Razem:	698 007	696 280

3b. Koszty z tytułu opłat i prowizji

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Prowizje za prowadzenie rachunków	(1 500)	(1 322)
Prowizje za realizację przelewów, wpłat i wypłat gotówkowych oraz inne transakcje płatnicze	(2 324)	(1 951)
Prowizje z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	(19 328)	(18 485)
Prowizje za obsługę kart płatniczych i kredytowych	(69 186)	(60 350)
Prowizje z tytułu działalności maklerskiej i powierniczej	(3 597)	(3 386)
Prowizje z tytułu funduszy inwestycyjnych zarządzanych przez Grupę	(8 667)	(7 599)
Pozostałe prowizje	(12 381)	(7 014)
Razem:	(116 983)	(100 107)

4) PRZYCHODY Z TYTUŁU DYWIDEND

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Papiery wartościowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	3	4
Inwestycyjne papiery wartościowe	1 906	2 267
Razem:	1 909	2 271

5) WYNIK Z INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH I POZYCJI WYMIANY

5a. Wynik z inwestycyjnych aktywów finansowych

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Operacje instrumentami dłużnymi	9 048	41 852
Operacje instrumentami kapitałowymi i jednostkami uczestnictwa	305 641	0
Razem:	314 689	41 852

Jak wcześniej informowano, jako członek Visa Europe Ltd., Bank jest jednym z beneficjentów transakcji zawartej w dniu 2 listopada 2015 pomiędzy Visa Inc. oraz Visa Europe Ltd. Bank w wyniku konwersji otrzymał 59,2 miliona Euro w gotówce, 21 493 akcji uprzywilejowanych i jest uprawniony do otrzymania płatności odroczonej w kwocie około 5 milionów Euro pomniejszonej o ewentualne korekty.

Rozliczenie transakcji VISA odbyło się w dniu 21 czerwca 2016 roku i miało znaczący, pozytywny wpływ na wyniki Banku w I połowie 2016: przychody brutto z tego tytułu wyniosły 283 mln złotych. W celu oszacowania wartości godziwej odroczonej płatności i akcji uprzywilejowanych, uwzględniono wartość pieniądza w czasie, okres konwersji akcji uprzywilejowanych na akcje zwykłe VISA oraz korekty wynikające ze sporów (bieżących lub potencjalnych) których stroną byłaby VISA lub Bank.

W czwartym kwartale 2016 roku, biorąc pod uwagę praktykę przyjętą przez sektor bankowy, jak również prawdopodobieństwo ewentualnych sporów, Bank dokonał ponownej oceny wartości godziwej rozliczenia transakcji VISA. W efekcie wartość komponentu odroczonej płatności została skorygowana o 22,6 mln zł. W związku z powyższym, Bank ujął przychody z tytułu zmiany wartości godziwej składnika odroczonej płatności co zwiększyło przychody brutto z tytułu rozliczenia VISA rozpoznane w pierwszej połowie roku o dodatkową kwotę 22,6 mln zł.

5b. Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Operacje papierami wartościowymi	(623)	(7 269)
Operacje instrumentami pochodnymi	43 887	78 816
Wynik z rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej, w tym:	72	7
- wynik z instrumentów zabezpieczających	866	330
- wynik z pozycji zabezpieczanej	(794)	(323)
Wynik z pozycji wymiany	132 453	106 072
Koszty operacji finansowych	(1 815)	(2 242)
Razem:	173 974	175 384

Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaliczonych do aktywów/zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu oraz efekt ich wyceny do wartości godziwej.

Kategoria ta obejmuje instrumenty kwalifikowane jako przeznaczone do obrotu, w chwili obecnej Grupa nie korzysta z możliwości wyznaczenia innych instrumentów finansowych jako wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat przy początkowym ujęciu (tzw. fair value option).

6) POZOSTAŁE PRZYCHODY OPERACYJNE

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Zysk ze sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych	24 262	10 008
Zysk ze sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych do zbycia	0	35
Odszkodowania, kary i grzywny - otrzymane	3 326	8 343
Przychody z tytułu weryfikacji rozliczenia podatku od towarów i usług	0	4 542
Przychody ze sprzedaży pozostałych usług	755	451
Przychody związane z działalnością windykacyjną	2 230	2 562
Przychody leasingu	5 427	4 203
Pozostałe	14 556	28 130
Razem:	50 556	58 274

7) KOSZTY DZIAŁANIA

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Koszty pracownicze:	(558 758)	(546 905)
Wynagrodzenia (w tym premie)	(462 834)	(452 317)
Narzuty na wynagrodzenia	(74 756)	(73 833)
Świadczenia na rzecz pracowników, w tym:	(21 168)	(20 755)
- rezerwy na odprawy emerytalne	(3 161)	(2 982)
- rezerwy na niewykorzystane urlopy	(509)	(564)
- pozostałe	(17 498)	(17 209)
Koszty ogólnie - administracyjne:	(498 708)	(489 709)
Koszty reklamy, promocji i reprezentacji	(44 262)	(44 416)
Koszty informatyki i łączności	(75 113)	(69 760)
Koszty wynajmu	(174 889)	(174 425)
Koszty utrzymania budynków, wyposażenia, materiałów	(25 673)	(26 914)
Koszty bankomatów i obsługi gotówki	(16 511)	(16 501)
Koszty usług doradczych, audytowych, prawniczych, tłumaczeń	(21 991)	(11 921)
Podatki i opłaty różne	(17 043)	(15 856)
Koszty KIR	(4 595)	(4 092)
Koszty PFRON	(4 830)	(5 008)
Koszty BFG	(60 921)	(65 459)
Koszty Nadzoru Finansowego	(4 682)	(4 578)
Pozostałe	(48 198)	(50 779)
Razem:	(1 057 466)	(1 036 614)

8) KOSZTY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Z tytułu odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(217 389)	(253 272)
- Utworzenie odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(613 932)	(724 891)
- Odwrócenie odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	358 680	440 082
- Kwoty odzyskane z tytułu kredytów uprzednio spisanych w ciężar rezerw	13 322	2 193
- Wynik ze sprzedaży wierzytelności	24 541	29 344
Z tytułu odpisów dla inwestycyjnych papierów wartościowych	60	(15)
- Utworzenie odpisów dla inwestycyjnych papierów wartościowych	0	(33)
- Odwrócenie odpisów dla inwestycyjnych papierów wartościowych	60	18
Z tytułu odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	(10 475)	13 454
- Utworzenie odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	(15 279)	(5 052)
- Odwrócenie odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	4 804	18 506
Razem:	(227 804)	(239 833)

9) KOSZTY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW NIEFINANSOWYCH

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Majątku trwałego	0	6
Pozostałe aktywa	(3 390)	(1 406)
Razem:	(3 390)	(1 400)

10) AMORTYZACJA

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Rzeczowych aktywów trwałych	(39 975)	(37 570)
Wartości niematerialnych i prawnych	(14 879)	(12 865)
Razem:	(54 854)	(50 435)

11) POZOSTAŁE KOSZTY OPERACYJNE

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Strata ze sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych	(10 704)	(6 692)
Rozwiązanie odpisów na utratę wartości rzeczowych aktywów trwałych	8 300	0
Obowiązkowa wpłata dla BFG na wypłatę środków gwarantowanych deponentom BS Nadarzyn / SBRiR Wołomin	(7 065)	(102 540)
Odszkodowania, kary i grzywny - zapłacone	(27 223)	(28 299)
Koszty rezerw na roszczenia sporne	(37 287)	(28 748)
Koszty rezerw na wpłatę na rzecz Funduszu Wsparcia Kredytobiorców	0	(15 622)
Koszty związane z działalnością leasingową	(3 939)	(2 468)
Przekazane darowizny	(2 589)	(281)
Koszty związane z windykacją	(15 833)	(13 969)
Opłata ostrożnościowa BFG	(28 819)	(17 317)
Odpis na sporną należność z tytułu rozliczeń podatkowych	(26 933)	0
Pozostałe	(3 683)	(6 091)
Razem:	(155 775)	(222 027)

12) PODATEK DOCHODOWY

12a. Podatek dochodowy ujęty w rachunku zysków i strat

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Bieżący podatek	(253 384)	(216 307)
Bieżący rok	(253 384)	(217 740)
Korekta lat ubiegłych	0	1 433
Podatek odroczony	1 380	76 699
Powstanie i odwrócenie różnic przejściowych	4 168	76 510
Powstanie / (Wykorzystanie) straty podatkowej	(2 788)	189
Należność / (Zobowiązanie) wynikające z art. 38a CIT	0	(1 374)
Razem obciążenie podatkowe w rachunku zysków i strat	(252 004)	(140 982)

12b. Efektywna stawka podatkowa

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Wynik finansowy brutto	953 256	687 507
Ustawowa stawka podatkowa	19%	19%
Podatek dochodowy wg obowiązującej stawki podatkowej 19%	(181 119)	(130 626)
Wpływ różnic trwałych na obciążenia podatkowe:	(70 509)	(15 802)
- Przychody niepodlegające opodatkowaniu	1 392	1 194
Przychody z tytułu dywidend	331	430
Rozwiązanie pozostałych rezerw	1 061	477
Pozostałe	0	287
- Koszty nie stanowiące kosztów podatkowych	(71 901)	(16 996)
Strata na zbyciu wierzytelności	(12 459)	(1 625)
Składka PFRON	(913)	(951)
Opłata ostrożnościowa BFG	(5 476)	(3 290)
Podatek bankowy	(33 073)	0
Wierzytelności spisane w ciężar rezerw	(3 885)	(877)
Koszty postępowań sądowych	(6 641)	(4 085)
Koszty odpisu na sporną należność z tytułu rozliczeń podatkowych	(5 117)	0
Koszty amortyzacji i ubezpieczeń samochodów osobowych w części przekraczającej 20.000 Euro	(1 307)	(1 334)
Koszty rezerw na należności faktoringowe	(2 616)	(2 121)
Pozostałe	(414)	(2 713)
Korekta zeznań CIT-8 za lata ubiegłe	0	1 433
Należność / (Zobowiązanie) wynikające z art. 38a CIT	(376)	(1 374)
Kwota ujemnych różnic przejściowych, w związku z którymi nie ujęto w bilansie składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0	5 387
Razem obciążenie podatkowe w Rachunku zysków i strat	(252 004)	(140 982)

12c. Podatek odroczony ujęty w kapitale własnym

	31.12.2016	31.12.2015
Wycena papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	8 985	(47 370)
Wycena instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	34 319	42 732
Zyski / (straty) aktuarialne	81	356
Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach	43 385	(4 282)

Zmiany podatku odroczonego ujętego bezpośrednio w kapitale własnym zostały zaprezentowane w **nocie (35b)**.

Począwszy od 1 stycznia 2011 r. Bank utworzył łącznie z jednostką zależną - spółką Millennium Services Sp. z o.o., Podatkową Grupę Kapitałową (PGK). PGK jest instytucją prawa podatkowego przewidzianą przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Jej istotą jest skupienie dwóch lub więcej podmiotów powiązanych kapitałowo pod postacią jednego podatnika podatku dochodowego od osób prawnych. Utworzenie PGK nie prowadzi do powstania nowego podmiotu, a konsolidacja dokonuje się wyłącznie na poziomie rozliczeń w podatku dochodowym od osób prawnych. Zawiązanie PGK ma na celu zwiększenie efektywności zarządzania w obszarze podatkowym w ramach Grupy Kapitałowej Banku oraz ograniczenie ryzyk wynikających z obowiązków w zakresie rozliczeń w podatku dochodowym od osób prawnych, poprzez centralizację kompetencji wynikającą z przeniesienia na jeden podmiot obowiązków w zakresie obliczania i wpłacania podatku.

Postępowania kontrolne Urzędu Kontroli Skarbowej w Banku Millennium S.A.

W następstwie kontroli skarbowej przeprowadzonej w Banku w roku 2011 Urząd Kontroli Skarbowej zakwestionował prawidłowość rozliczenia podatku dochodowego za rok 2005, mającego swe konsekwencje dla kolejnych lat podatkowych. Bank stojąc na stanowisku uznającym prawidłowość dokonanego przez siebie rozliczenia podatku, uznał jednak za celowe podjęcie kroków proceduralnych polegających na: (i) korekcie rozliczeń za lata 2005-2010, (ii) uiszczeniu (w listopadzie 2011 r.) kwestionowanej należności 69 mln zł (celem uniknięcia ryzyka obciążenia odsetkowego) i (iii) wystąpieniu o zwrot ww. kwoty do organu skarbowego.

W dniu 26 stycznia 2016 roku Naczelny Sąd Administracyjny wydał sześć wyroków w sprawie skarg kasacyjnych złożonych przez Bank, dotyczących określenia wysokości straty lub podatku dochodowego w podatku dochodowym od osób prawnych. W pięciu z nich oddalił skargi Banku. W sprawie za rok podatkowy 2006 uchylił wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (WSA) i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania przez WSA. W dniu 10 maja 2016 roku WSA wydał wyrok, w którym uchylił decyzję Izby Skarbowej oraz poprzedzającą ją decyzję II Mazowieckiego Urzędu Skarbowego i umorzył postępowanie w sprawie wymiaru podatku CIT za rok podatkowy 2006. Pisemne uzasadnienie wyroku, o którym mowa powyżej, Bank otrzymał w dniu 19 lipca 2016 r.

13) ZYSK NA JEDNĄ AKCJĘ

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Zysk po opodatkowaniu	701 252	546 525
Średnia ważona liczba akcji własnych w okresie	1 213 116 777	1 213 116 777
Zysk na jedną akcję	0,58	0,45

Zysk na jedną akcję został wyliczony poprzez podzielenie zysku netto za okres przez średnią ważoną liczbę akcji. Jednocześnie nie zaistniała konieczność dokonania odrębnej kalkulacji rozwodnionego zysku na akcję (metodologia liczenia w przypadku braku instrumentów rozwadniających jest analogiczna jak w przypadku zysku na akcję; w następstwie czego rozwodniony zysk na jedną akcję jest równy podstawowemu zyskowi na jedną akcję).

14) KASA, ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM**14a. Kasa, środki w Banku Centralnym**

	31.12.2016	31.12.2015
Gotówka	612 349	532 467
Środki pieniężne na rachunkach w Banku Centralnym	1 166 419	1 413 877
Inne środki pieniężne	0	40
Razem:	1 778 768	1 946 384

Bank był zobowiązany do utrzymywania w okresie od 30 listopada 2016 r. do 1 stycznia 2017 r. w NBP na rachunku bieżącym Banku średniego salda o wartości 1 951 198 tys. zł (średnia arytmetyczna stanów środków na rachunku bieżącym w NBP ze wszystkich dni okresu rezerwowego).

14b. Kasa, środki w Banku Centralnym - wg struktury walutowej

	31.12.2016	31.12.2015
W walucie polskiej	1 444 527	1 780 085
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	334 241	166 299
- waluta: USD	41 925	33 450
- waluta: EUR	256 109	95 713
- waluta: CHF	16 289	13 665
- waluta: GBP	15 447	18 064
- pozostałe waluty	4 471	5 407
Razem:	1 778 768	1 946 384

15) LOKATY ORAZ KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE BANKOM I INNYM INSTYTUCJOM MONETARNYM

15a. Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym

	31.12.2016	31.12.2015
Rachunki bieżące	194 464	284 706
Lokaty udzielone	1 071 206	2 061 664
Odsetki	2 141	2 393
Razem należności brutto	1 267 811	2 348 763
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	0	(9)
Razem należności netto	1 267 811	2 348 754

15b. Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym wg terminów zapadalności

	31.12.2016	31.12.2015
rachunki bieżące	194 464	284 706
do 1 miesiąca	1 032 128	2 051 664
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	0	0
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	39 078	10 000
powyżej 1 roku do 5 lat	0	0
powyżej 5 lat	0	0
dla których termin zapadalności upłynął	0	0
Odsetki	2 141	2 393
Razem należności brutto	1 267 811	2 348 763

15c. Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym wg struktury walutowej

	31.12.2016	31.12.2015
W walucie polskiej	73 974	91 457
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	1 193 837	2 257 306
- waluta: USD	35 586	176 164
- waluta: EUR	1 058 581	1 948 890
- waluta: CHF	34 877	14 344
- waluta: JPY	7 109	12 261
- waluta: GBP	30 518	55 821
- pozostałe waluty	27 166	49 826
Razem należności brutto	1 267 811	2 348 763

15d. Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości należności od banków i innych instytucji monetarnych

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	9	10
Odpisy dokonane w okresie	0	19
Odwrócenie odpisów w okresie	(9)	(20)
Stan na koniec okresu	0	9

16) AKTYWA FINANSOWE WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT (PRZEZNACZONE DO OBROTU) ORAZ KOREKTA Z TYTUŁU RACHUNKOWOŚCI ZABEZPIECZEŃ WARTOŚCI GODZIWEJ

16a. Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu) oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej

	31.12.2016	31.12.2015
Dłużne papiery wartościowe	314 476	408 572
Papiery wartościowe Skarbu Państwa	314 466	408 572
a) bony	0	0
b) obligacje	314 466	408 572
Pozostałe papiery wartościowe	10	0
a) notowane	10	0
b) nienotowane	0	0
Instrumenty kapitałowe	110	1 682
Kwotowane na aktywnym rynku	110	1 682
a) podmiotów finansowych	0	0
b) podmiotów niefinansowych	110	1 682
Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	11 889	22 152
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	238 099	336 244
Razem	564 574	768 650

16b. Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)

	31.12.2016	31.12.2015
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	552 685	746 498
Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	11 889	22 152
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu	0	0
Razem	564 574	768 650

Informacja na temat aktywów finansowych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań została przedstawiona w **Rozdziale 14. pkt. 2).**

16c. Dłużne papiery wartościowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat wg wartości bilansowej

	31.12.2016	31.12.2015
o stałej stopie procentowej	310 095	348 262
o zmiennej stopie procentowej	4 381	60 310
Razem	314 476	408 572

16d. Dłużne papiery wartościowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu) według terminów zapadalności

	31.12.2016	31.12.2015
do 1 miesiąca	1 209	0
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	0	0
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	120 261	57 912
powyżej 1 roku do 5 lat	110 666	299 092
powyżej 5 lat	82 340	51 568
Razem	314 476	408 572

16e. Zmiana stanu dłużnych papierów wartościowych i instrumentów kapitałowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	410 254	934 234
Zwiększenia (zakup i naliczenie odsetek i dyskonta)	43 059 887	46 381 367
Zmniejszenia (sprzedaż i umorzenie)	(43 154 764)	(46 906 460)
Różnice z wyceny do wartości godziwej	(792)	1 113
Stan na koniec okresu	314 585	410 254

Nota 16f. Wycena pochodnych instrumentów finansowych i korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej oraz Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych wg stanu na 31.12.2016

	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Wartości godziwe		
	poniżej 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne na stopę procentową	1 351 240	2 149 931	6 119 325	359 232	(5 481)	134 128	139 609
Kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	0	0	0	0	0	0	0
Swapy na stopę procentową (IRS)	1 331 240	2 087 921	5 895 471	359 232	(5 481)	134 128	139 609
Pozostałe kontrakty na stopę procentową: opcje	20 000	62 010	223 854	0	0	0	0
2. Walutowe instrumenty pochodne*	10 162 663	3 746 721	833 573	0	22 231	76 503	54 272
Kontrakty walutowe	1 621 367	1 110 527	204 180	0	(4 542)	12 502	17 044
Swapy walutowe	8 108 396	1 528 591	33 921	0	53 113	58 023	4 910
Pozostałe kontrakty walutowe (CIRS)	432 900	1 091 360	595 472	0	(26 340)	5 813	32 153
Opcje walutowe	0	16 243	0	0	0	165	165
3. Instrumenty wbudowane	431 398	851 227	975 897	0	(26 116)	237	26 353
Opcje wbudowane w depozyty	404 327	821 702	828 129	0	(22 128)	0	22 128
Opcje wbudowane w emitowane papiery wartościowe	27 071	29 525	147 768	0	(3 988)	237	4 225
4. Opcje na indeksy	487 246	893 226	950 131	0	26 199	27 231	1 032
Wycena pochodnych instrumentów finansowych, RAZEM	12 432 547	7 641 105	8 878 926	359 232	16 833	238 099	221 266
Wycena pozycji bilansowych z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej						11 889	10 896
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych							106 853

* Wartość nominalna dla instrumentów pochodnych dwuwalutowych prezentowana jest w kwocie stanowiącej sumę obydwu stron transakcji wyrażonych w PLN.

Nota 16g. Wycena pochodnych instrumentów finansowych i korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej oraz Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych wg stanu na 31.12.2015

	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Wartości godziwe		
	poniżej 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne na stopę procentową	5 793 902	3 843 867	8 053 556	505 959	17 828	254 288	236 460
Kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	2 500 000	750 000	0	0	417	452	35
Swapy na stopę procentową (IRS)	3 293 902	3 093 867	7 968 054	505 959	17 411	253 835	236 424
Pozostałe kontrakty na stopę procentową: opcje	0	0	85 502	0	0	1	1
2. Walutowe instrumenty pochodne*	12 091 708	2 261 527	855 008	0	(7 491)	39 667	47 158
Kontrakty walutowe	2 021 293	999 949	250 256	0	(5 358)	6 628	11 986
Swapy walutowe	7 517 015	410 928	20 480	0	8 442	30 997	22 555
Pozostałe kontrakty walutowe (CIRS)	2 553 400	850 650	584 272	0	(10 575)	2 042	12 617
Opcje walutowe	0	0	0	0	0	0	0
3. Instrumenty wbudowane	281 321	1 499 753	906 470	0	(38 642)	0	38 642
Opcje wbudowane w depozyty	258 949	1 409 228	752 722	0	(31 623)	0	31 623
Opcje wbudowane w emitowane papiery wartościowe	22 372	90 525	153 748	0	(7 019)	0	7 019
4. Opcje na indeksy	463 854	1 581 024	900 776	0	38 273	42 289	4 016
Wycena pochodnych instrumentów finansowych, RAZEM	18 630 785	9 186 171	10 715 810	505 959	9 968	336 244	326 276
Wycena pozycji bilansowych z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej						22 152	18 413
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych							0

* Wartość nominalna dla instrumentów pochodnych dwuwalutowych prezentowana jest w kwocie stanowiącej sumę obydwu stron transakcji wyrażonych w PLN.

17) INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIEZAJĄCE

Grupa, wg stanu na 31.12.2016 r., stosuje następujące rodzaje rachunkowości zabezpieczeń:

1. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel zmiennoprocentowych walutowych kredytów hipotecznych;
2. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel złotych kredytów hipotecznych;
3. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel walutowych kredytów hipotecznych oraz finansujących je zobowiązań złotych.

Począwszy od 1 stycznia 2006 Grupa ustanowiła pierwsze formalne powiązanie zabezpieczające przed zagrożeniem zmiennością przepływów pieniężnych. Należy zaznaczyć, iż od momentu wdrożenia MSSF, zgodnie z MSR 39, efekt wyceny wszelkich instrumentów pochodnych nie zaklasyfikowanych i nie będących efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi, prezentowany jest w wyniku z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat. Stosowanie takiej metodologii skutkowało brakiem spójności w sposobie prezentacji instrumentów finansowych w Rachunku zysków i strat. Wynik odsetkowy na transakcjach instrumentami pochodnymi zawieranymi w celu zabezpieczenia płynności w walutach obcych z ekonomicznego punktu widzenia stanowi składnik marży odsetkowej (pozwala dopasować przychód odsetkowy z tytułu udzielenia kredytów walutowych z kosztem finansowania wynikającym z portfela depozytów złotych). Wdrożenie formalnej rachunkowości zabezpieczeń umożliwiło prezentację części przedmiotowych transakcji w Rachunku zysków i strat zgodnie z ich ekonomicznym sensem.

Grupa na koniec każdego miesiąca dokonuje oceny efektywności stosowanego zabezpieczenia analizując zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego i instrumentu zabezpieczającego.

W ciągu 2016 roku miały miejsce następujące zmiany w stosowanych relacjach zabezpieczających:

- wygasły transakcje zabezpieczające zawarte w celu zabezpieczenia wartości godziwej portfela stałoprocentowych zobowiązań walutowych i portfela zmiennoprocentowych należności walutowych;
- ustanowiono nowe zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel zmiennoprocentowych walutowych kredytów hipotecznych;
- w pierwszym kwartale 2016 ustanowiona została nowa relacja zabezpieczająca zmienność przepływów pieniężnych z tytułu przyszłych wpływów denominowanych w walutach obcych, zakończona w czerwcu br. w związku z otrzymaniem przepływów z transakcji zabezpieczanej.

Ostatecznie na dzień 31.12.2016 Grupa stosowała rachunkowość zabezpieczeń do poniższych relacji:

	Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel zmiennoprocentowych walutowych kredytów hipotecznych	Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel złotych kredytów hipotecznych
Opis relacji zabezpieczającej	Grupa zabezpiecza ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej przepływów pieniężnych dla części okresu - w horyzoncie czasowym trwania transakcji zabezpieczających - z tytułu zmiennoprocentowych kredytów w walucie obcej poprzez zamianę przepływów odsetkowych w walucie obcej na przepływy złotowe.	Grupa zabezpiecza ryzyko zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez złotowe kredyty hipoteczne. Zmienność przepływów pieniężnych wynika z ryzyka stopy procentowej.
Pozycje zabezpieczane	Przepływy pieniężne wynikające z portfela walutowych kredytów hipotecznych.	Przepływy pieniężne wynikające z portfela złotych kredytów hipotecznych.
Instrumenty zabezpieczające	Transakcje FX Swap	Transakcje IRS
Prezentacja wyniku na transakcjach zabezpieczanych i zabezpieczających	Efektywna część wyceny instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny; odsetki od instrumentów zabezpieczających (rozliczone punkty swapowe) prezentowane są w marży odsetkowej.	Efektywna część wyceny instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny; odsetki zarówno od instrumentów zabezpieczających jaki i od instrumentów zabezpieczanych ujmowane są w wyniku odsetkowym.

Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel walutowych kredytów hipotecznych oraz finansujących je zobowiązań złotych

Opis relacji zabezpieczającej	Grupa zabezpiecza ryzyko zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez walutowe kredyty hipoteczne oraz przez zobowiązania złote stanowiące bazę finansową dla tych kredytów. Zmienność przepływów pieniężnych wynika z ryzyka walutowego oraz ryzyka stopy procentowej.
Pozycje zabezpieczane	Przepływy pieniężne wynikające z portfela walutowych kredytów hipotecznych oraz finansujących je depozytów złotych i wyemitowanych złotych dłużnych papierów wartościowych.
Instrumenty zabezpieczające	Transakcje CIRS
Prezentacja wyniku na transakcjach zabezpieczanych i zabezpieczających	Efektywna część wyceny instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny; odsetki zarówno od instrumentów zabezpieczających jak i od instrumentów zabezpieczanych ujmowane są w wyniku odsetkowym; wycena instrumentów zabezpieczających oraz zabezpieczanych z tytułu różnic kursowych ujmowana jest jako Wynik na instrumentach wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany.

17a. Rachunkowość zabezpieczeń

Wg stanu na 31.12.2016	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Wartości godziwe		
	poniżej 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie przepływów pieniężnych związane ze stopą procentową i/lub kursem walutowym							
Kontrakty CIRS	7 041 681	7 961 146	18 450 775	950 158	(1 139 740)	391	1 140 131
Kontrakty IRS	340 000	700 000	782 000	0	6 063	7 070	1 007
Kontrakty FXS	816 390	1 241 180	0	0	1 957	10 473	8 516
2. Razem instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie	8 198 071	9 902 326	19 232 775	950 158	(1 131 720)	17 934	1 149 654

Wg stanu na 31.12.2015	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Wartości godziwe		
	poniżej 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie wartości godziwej z tytułu ryzyka stopy procentowej							
Kontrakty CIRS	0	0	992 439	0	(140 909)	0	140 909
2. Instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie przepływów pieniężnych związane ze stopą procentową i/lub kursem walutowym							
Kontrakty CIRS	6 837 099	11 547 021	11 761 589	3 537 254	(1 930 002)	60 538	1 990 540
Kontrakty IRS	200 000	1 275 000	650 000	0	9 691	10 295	604
Kontrakty Forward	0	0	0	0	0	0	0
3. Razem instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie	7 037 099	12 822 021	13 404 028	3 537 254	(2 061 220)	70 833	2 132 053

Korekta do wartości godziwej zabezpieczanych pozycji z tytułu zabezpieczanego ryzyka dla czynnych relacji zabezpieczających, za rok 2015, wyniosła 794 tys. PLN, z czego 5 782 tys. PLN dotyczyło zabezpieczanych aktywów, a 4 988 tys. PLN zabezpieczanych pasywów.

17b. Rachunkowość zabezpieczeń z tytułu zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych

Relacja zabezpieczająca	Maksymalny termin wystąpienia przepływów pieniężnych, których wartość jest zabezpieczana
Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel złotych kredytów hipotecznych	04.10.2018
Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel walutowych kredytów hipotecznych oraz finansujących je depozytów złotych	07.01.2025
Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel zmiennoprocentowych walutowych kredytów hipotecznych	20.12.2017

Nieefektywna część zmian wyceny instrumentów zabezpieczających ujęta w Rachunku zysków i strat w 2016 roku wyniosła -18 402 tys. zł (w 2015 roku było to odpowiednio -4 343 tys. zł).

18) KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM

18a. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

	31.12.2016	31.12.2015
Kredyty i pożyczki udzielone	41 972 241	41 852 945
- podmiotom gospodarczym	8 494 801	8 705 526
- klientom indywidualnym	33 159 579	32 729 850
- jednostkom budżetowym	317 861	417 569
Należności z tytułu kart płatniczych	712 001	684 841
- od podmiotów gospodarczych	22 803	27 481
- od klientów indywidualnych	689 198	657 360
Skupione wierzytelności	141 563	212 369
- podmiotów gospodarczych	141 563	212 369
- jednostek budżetowych	0	0
Zrealizowane gwarancje i poręczenia	11 506	12 551
Dłużne papiery wartościowe uprawnione do redyskonta w Banku Centralnym	4 424	5 217
Należności z tytułu leasingu finansowego	5 261 332	4 777 112
Inne	5 150	4 509
Odsetki	276 739	280 765
Razem brutto	48 384 956	47 830 309
Odpisy aktualizujące wartość należności	(1 364 913)	(1 460 928)
Razem netto	47 020 043	46 369 381

18b. Jakość portfela kredytów i pożyczek udzielonych klientom

	31.12.2016	31.12.2015
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (brutto)	48 384 956	47 830 309
- z rozpoznaną utratą wartości	2 179 456	2 204 196
- bez utraty wartości	46 205 500	45 626 113
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	(1 364 913)	(1 460 928)
- na ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	(1 179 173)	(1 305 327)
- na poniesione, ale jeszcze niezareportowane straty (IBNR)	(185 740)	(155 601)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (netto)	47 020 043	46 369 381

18c. Podział portfela kredytów i pożyczek udzielonych klientom według metody szacunku utraty wartości

	31.12.2016	31.12.2015
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (brutto)	48 384 956	47 830 309
- wyceniane indywidualnie	838 560	940 590
- wyceniane portfelowo	47 546 396	46 889 719
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	(1 364 913)	(1 460 928)
- utworzony na bazie analizy indywidualnej	(382 036)	(561 994)
- utworzony na bazie analizy kolektywnej	(982 877)	(898 934)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (netto)	47 020 043	46 369 381

18d. Podział portfela kredytów i pożyczek udzielonych klientom według rodzaju klientów

	31.12.2016	31.12.2015
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (brutto)	48 384 956	47 830 309
- korporacyjnym	14 300 739	14 215 133
- indywidualnym	34 084 217	33 615 176
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	(1 364 913)	(1 460 928)
- utworzony na należności od klientów korporacyjnych	(522 324)	(751 705)
- utworzony na należności od klientów indywidualnych	(842 589)	(709 223)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (netto)	47 020 043	46 369 381

18e. Kredyty i pożyczki udzielone klientom wg terminów zapadalności

	31.12.2016	31.12.2015
rachunki bieżące	3 619 866	3 545 751
do 1 miesiąca	936 460	903 158
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	1 668 413	1 840 100
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	4 453 263	4 265 324
powyżej 1 roku do 5 lat	14 293 770	13 360 948
powyżej 5 lat	22 166 560	22 630 875
dla których termin zapadalności upłynął	969 885	1 003 388
Odsetki	276 739	280 765
Razem brutto	48 384 956	47 830 309

18f. Kredyty i pożyczki udzielone klientom wg struktury walutowej

	31.12.2016	31.12.2015
W walucie polskiej	26 909 662	26 345 721
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	21 475 294	21 484 588
- waluta: USD	80 387	69 546
- waluta: EUR	3 124 448	2 770 764
- waluta: CHF	18 261 339	18 630 638
- waluta: JPY	2 457	8 520
pozostałe waluty	6 663	5 120
Razem brutto	48 384 956	47 830 309

18g. Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	1 460 928	1 358 255
Zmiana w wartości rezerw:	(96 015)	102 673
Odpisy dokonane w okresie	613 932	724 872
Wartości spisane w ciężar odpisów	(63 989)	(73 430)
Odwrocenie odpisów w okresie	(358 671)	(440 062)
Sprzedż wierzytelności	(283 375)	(118 773)
Zmiana z tytułu różnic kursowych	5 994	10 466
Inne	(9 906)	(400)
Stan na koniec okresu	1 364 913	1 460 928

18h. Należności z tytułu leasingu finansowego

	31.12.2016	31.12.2015
Należności (brutto) z tytułu leasingu finansowego	5 650 293	5 139 729
Niezrealizowane przychody finansowe	(388 961)	(362 617)
Należności (netto) z tytułu leasingu finansowego	5 261 332	4 777 112
Należności (brutto) z tytułu leasingu finansowego wg terminów zapadalności		
Poniżej 1 roku	2 008 958	1 873 276
Od 1 roku do 5 lat	3 347 977	2 937 151
Powyżej 5 lat	293 358	329 302
Razem	5 650 293	5 139 729
Należności (netto) z tytułu leasingu finansowego wg terminów zapadalności		
Poniżej 1 roku	1 850 719	1 731 487
Od 1 roku do 5 lat	3 136 002	2 740 614
Powyżej 5 lat	274 611	305 011
Razem	5 261 332	4 777 112

Głównymi grupami przedmiotów finansowanych w formie leasingu są środki transportu (ciągniki siodłowe, naczepy, przyczepy, samochody ciężarowe, dostawcze, osobowe, inne), maszyny i urządzenia przemysłowe, komputery jak również nieruchomości przemysłowe i komercyjne. W portfelu leasingowym Grupy znajdują się umowy, w których opłaty ustalone są w PLN lub powiązane są z kursem EUR (umowy dewizowe lub denominowane w EUR) jak również powiązane z rynkowymi stopami procentowymi (produkty zmiennoprocentowe) lub od nich niezależne (produkty stałoprocentowe). Umowy z Klientami zawierane są na okresy od 1 roku do 10 lat. Umowy leasingowe przewidują zróżnicowany udział własny Klienta oraz wartość końcową przedmiotu, jak również zróżnicowaną wysokość rat leasingowych np. w zależności od sezonowości. Po zakończeniu umowy leasingu, Klient zobowiązany jest wykupić przedmiot za określoną w momencie jej zawierania cenę końcową. Przedmiot ten przez cały okres leasingu pozostaje własnością Grupy i stanowi główne zabezpieczenie spłat należności leasingowych.

19) INWESTYCYJNE AKTYWA FINANSOWE

19a. Inwestycyjne aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

	31.12.2016	31.12.2015
Dłużne papiery wartościowe	17 092 257	13 647 734
Papiery wartościowe Skarbu Państwa	14 289 633	9 375 707
a) bony	0	0
b) obligacje	14 289 633	9 375 707
Papiery wartościowe banku centralnego	2 669 700	4 198 776
a) bony	2 669 700	4 198 776
b) obligacje	0	0
Pozostałe papiery wartościowe:	132 924	73 251
a) notowane	79 236	0
b) nienotowane	53 688	73 251
Udziały i akcje w innych jednostkach	42 890	226 586
Inne instrumenty finansowe	200	0
Razem aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	17 135 347	13 874 320
Instrumenty dostępne do sprzedaży notowane na aktywnym rynku	14 369 148	9 375 959
Instrumenty dostępne do sprzedaży nienotowane na aktywnym rynku	2 766 199	4 498 361

Udziały i akcje w innych jednostkach zawierają inwestycje w instrumenty kapitałowe nieposiadające kwotowań cen rynkowych z aktywnego rynku, i których wartość godziwa nie może być wiarygodnie zmierzona, a których wartość na 31.12.2016 oraz 31.12.2015 wynosi odpowiednio 18 166 tys. oraz 13 259 tys. PLN. Charakterystyka tych instrumentów powoduje, że zmienność przedziału rozsądnych wycen w wartości godziwej dla tego instrumentu jest znacząca, a prawdopodobieństwo różnych szacunków w przedziale nie może być w rozsądny sposób ocenione i użyte przy ustalaniu wartości godziwej. Obecnie Grupa nie zamierza zbyć tych instrumentów.

19b. Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży

	31.12.2016	31.12.2015
o stałej stopie procentowej	10 943 139	10 107 323
o zmiennej stopie procentowej	6 149 118	3 540 411
Razem	17 092 257	13 647 734

19c. Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży według terminów zapadalności

	31.12.2016	31.12.2015
do 1 miesiąca	3 442 191	4 544 850
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	1 008	0
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	2 627 700	1 560 316
powyżej 1 roku do 5 lat	10 890 037	6 843 247
powyżej 5 lat	131 321	699 321
Razem	17 092 257	13 647 734

19d. Zmiana stanu inwestycyjnych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	13 874 320	9 249 537
Zwiększenia (zakup i naliczenie odsetek i dyskonta)	105 520 580	221 526 337
Zmniejszenia (sprzedaż i umorzenie)	(101 963 022)	(217 082 909)
Różnice z wyceny do wartości godziwej	(296 608)	181 370
Odpisy z tytułu utraty wartości	70	(15)
Inne	7	0
Stan na koniec okresu	17 135 347	13 874 320

19e. Inwestycje w jednostki podporządkowane

	31.12.2016	31.12.2015
Inwestycje w jednostki podporządkowane	0	1 378

19f. Zmiana stanu inwestycji w jednostki podporządkowane

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	1 378	2 762
- sprzedaż udziałów	0	0
- efekt wyceny metodą praw własności	(1 378)	(1 385)
Stan na koniec okresu	0	1 378

20) NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU ZAKUPIONYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH Z PRZYRZECZENIEM ODKUPU

Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu

	31.12.2016	31.12.2015
a) od banków	6 545	0
b) od klientów	83 968	0
c) odsetki	7	0
Razem	90 520	0

21) RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

21a. Rzeczowe aktywa trwałe

	31.12.2016	31.12.2015
Grunty	1 275	1 275
Budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	69 589	67 344
Urządzenia techniczne i maszyny	53 048	43 569
Środki transportu	19 889	23 082
Inne środki trwałe	6 225	5 183
Środki trwałe w budowie	14 044	15 888
Razem	164 070	156 341

21b. Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych (wg grup rodzajowych) za okres 01.01.2016 - 31.12.2016

	grunty	budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	urządzenia techniczne i maszyny	środki transportu	inne środki trwałe	środki trwałe w budowie i zaliczki	RAZEM
a) wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na początek okresu	1 275	336 696	207 516	38 946	91 074	15 888	691 396
b) zwiększenia (z tytułu)	0	12 800	23 789	3 079	3 650	38 293	81 611
- zakup	0	0	112	3 079	3	31 644	34 838
- przyjęcie ze środków trwałych w budowie	0	12 800	23 677	0	3 645	0	40 122
- inwestycje nieopłacone	0	0	0	0	0	6 649	6 649
- inne	0	0	0	0	2	0	2
c) zmniejszenia (z tytułu)	0	17 389	16 410	2 265	7 294	40 137	83 495
- sprzedaż	0	8 802	7 846	2 265	3 014	0	21 927
- likwidacja	0	8 587	8 564	0	4 280	0	21 431
- rozliczenie środków trwałych w budowie	0	0	0	0	0	40 122	40 122
- inne	0	0	0	0	0	15	15
d) wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	1 275	332 107	214 895	39 760	87 430	14 044	689 511
e) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	0	251 634	163 947	15 864	85 890	0	517 336
f) amortyzacja za okres (z tytułu)	0	1 077	(2 100)	4 007	(4 686)	0	(1 702)
- odpis bieżący (RZiS)	0	18 731	13 390	5 277	2 577	0	39 975
- zmniejszenia z tytułu sprzedaży	0	(8 013)	(6 968)	(1 270)	(3 006)	0	(19 257)
- zmniejszenia z tytułu likwidacji	0	(8 587)	(8 522)	0	(4 257)	0	(21 366)
- przeniesienie do odpisów z tytułu utraty wartości	0	(1 054)	0	0	0	0	(1 054)
g) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	0	252 711	161 847	19 871	81 204	0	515 633
h) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	17 718	0	0	1	0	17 719
- zwiększenie - przeniesienie z umorzenia	0	1 054	0	0	0	0	1 054
- rozwiązanie odpisów z tytułu utraty wartości	0	(8 300)	0	0	0	0	(8 300)
- zmniejszenie z tytułu sprzedaży	0	(665)	0	0	0	0	(665)
i) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	9 807	0	0	1	0	9 808
j) wartość netto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	1 275	69 589	53 048	19 889	6 225	14 044	164 070

21c. Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych (wg grup rodzajowych) za okres 01.01.2015 - 31.12.2015

	grunty	budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	urządzenia techniczne i maszyny	środki transportu	inne środki trwałe	środki trwałe w budowie i zaliczki	RAZEM
a) wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na początek okresu	1 275	340 377	206 998	38 453	97 213	14 090	698 407
b) zwiększenia (z tytułu)	0	13 072	22 136	2 290	3 164	39 752	80 414
- zakup	0	0	729	2 290	19	35 891	38 929
- przyjęcie ze środków trwałych w budowie	0	13 072	21 407	0	3 135	0	37 614
- inwestycje nieopłacone	0	0	0	0	0	3 861	3 861
- inne	0	0	0	0	10	0	10
c) zmniejszenia (z tytułu)	0	16 753	21 618	1 797	9 303	37 954	87 425
- sprzedaż	0	2 600	3 091	1 777	1 690	0	9 158
- likwidacja	0	13 839	18 525	20	7 613	0	39 997
- rozliczenie środków trwałych w budowie	0	0	0	0	0	37 614	37 614
- inne	0	314	2	0	0	340	656
d) wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	1 275	336 696	207 516	38 946	91 074	15 888	691 396
e) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	0	251 172	170 748	11 245	92 273	0	525 439
f) amortyzacja za okres (z tytułu)	0	462	(6 801)	4 619	(6 383)	0	(8 103)
- odpis bieżący (RZiS)	0	14 893	14 394	5 635	2 648	0	37 570
- zmniejszenia z tytułu sprzedaży	0	(2 539)	(2 720)	(1 016)	(1 680)	0	(7 955)
- zmniejszenia z tytułu likwidacji	0	(13 692)	(18 475)	0	(7 351)	0	(39 518)
- przeniesienie z odpisów z tytułu utraty wartości	0	1 800	0	0	0	0	1 800
g) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	0	251 634	163 947	15 864	85 890	0	517 336
h) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	19 518	0	0	1	0	19 519
- zwiększenie	0	0	0	0	0	0	0
- zmniejszenie - przeniesienie do umorzenia	0	(1 800)	0	0	0	0	(1 800)
i) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	17 718	0	0	1	0	17 719
j) wartość netto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	1 275	67 344	43 569	23 082	5 183	15 888	156 341

22) WARTOŚCI NIEMATERIALNE

22a. Wartości niematerialne

	31.12.2016	31.12.2015
- koncesje, patenty, licencje, know-how i podobne wartości, w tym:	62 315	61 858
- oprogramowanie komputerowe	50 994	54 737
- inne wartości niematerialne	0	0
- zaliczki na wartości niematerialne	0	0
Wartości niematerialne, razem	62 315	61 858

22b. Zmiana stanu wartości niematerialnych (wg grup rodzajowych) za okres 01.01.2016 - 31.12.2016

	koszty zakończonych prac rozwojowych	koncesje, patenty, licencje, know-how i podobne wartości, w tym: oprogramowanie komputerowe	inne wartości niematerialne	zaliczki na wartości niematerialne	RAZEM	
a) wartość brutto wartości niematerialnych na początek okresu	23	290 602	280 231	4	0	290 629
b) zwiększenia (z tytułu)	0	23 303	15 599	0	6	23 309
- zakup	0	293	293	0	6	299
- inwestycje nieopłacone	0	4 144	4 144	0	0	4 144
- nakłady na wartości niematerialne	0	11 161	11 162	0	0	11 161
- przeniesienie oprogramowania na prawa autorskie	0	7 705	0	0	0	7 705
c) zmniejszenia (z tytułu)	0	7 971	7 971	0	6	7 977
- likwidacja	0	4	4	0	0	4
- rozliczenie inwestycji i zaliczek	0	0	0	0	0	0
- przeniesienie oprogramowania na prawa autorskie	0	7 705	7 705	0	0	7 705
- inne	0	262	262	0	6	268
d) wartość brutto wartości niematerialnych na koniec okresu	23	305 934	287 859	4	0	305 961
e) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	23	224 756	221 506	4	0	224 783
f) amortyzacja za okres (z tytułu)	0	14 875	11 371	0	0	14 875
- odpis bieżący (RZiS)	0	14 879	11 375	0	0	14 879
- likwidacja	0	(4)	(4)	0	0	(4)
g) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	23	239 631	232 877	4	0	239 658
h) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	3 988	3 988	0	0	3 988
i) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	3 988	3 988	0	0	3 988
j) wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	0	62 315	50 994	0	0	62 315

22c. Zmiana stanu wartości niematerialnych (wg grup rodzajowych) za okres 01.01.2015 - 31.12.2015

	koszty zakończonych prac rozwojowych	koncesje, patenty, licencje, know-how i podobne wartości, w tym:		inne wartości niematerialne	zaliczki na wartości niematerialne	RAZEM
			oprogramowanie komputerowe			
a) wartość brutto wartości niematerialnych na początek okresu	23	274 979	270 725	4	23	275 029
b) zwiększenia (z tytułu)	0	17 450	11 333	0	0	17 450
- zakup	0	1 751	1 751	0	0	1 751
- inwestycje nieopłacone	0	0	0	0	0	0
- nakłady na wartości niematerialne	0	15 676	9 559	0	0	15 676
- przejęcie z inwestycji i zaliczek	0	23	23	0	0	23
c) zmniejszenia (z tytułu)	0	1 827	1 827	0	23	1 850
- likwidacja	0	4	4	0	0	4
- rozliczenie inwestycji i zaliczek	0	0	0	0	23	23
- rozliczenie inwestycji nieopłaconych	0	1 814	1 814	0	0	1 814
- inne	0	9	9	0	0	9
d) wartość brutto wartości niematerialnych na koniec okresu	23	290 602	280 231	4	0	290 629
e) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	23	211 895	210 354	4	0	211 922
f) amortyzacja za okres (z tytułu)	0	12 861	11 152	0	0	12 861
- odpis bieżący (RZiS)	0	12 865	11 156	0	0	12 865
- likwidacja	0	(4)	(4)	0	0	(4)
g) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	23	224 756	221 506	4	0	224 783
h) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	3 988	3 988	0	0	3 988
i) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	3 988	3 988	0	0	3 988
j) wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	0	61 858	54 737	0	0	61 858

23) AKTYWA TRWAŁE DO ZBYCIA

23a. Aktywa trwałe do zbycia za okres 01.01.2016 - 31.12.2016

	grunty	budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	urządzenia techniczne i maszyny	środki transportu	inne środki trwałe	RAZEM
a) wartość na początek okresu	561	2 825	33	0	12 400	15 818
b) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	(64)	(39)	(33)	0	0	(136)
c) wartość aktywów trwałych do zbycia netto na początek okresu	497	2 785	0	0	12 400	15 682
d) zmiany wartości w okresie, w tym:	(342)	(1 879)	0	0	(2 525)	(4 746)
- sprzedaż aktywów trwałych do zbycia	(289)	(1 879)	0	0	(28 156)	(30 324)
e) wartość na koniec okresu	219	946	33	0	9 875	11 073
f) zmiana odpisów z tytułu utraty wartości w okresie, w tym:	0	0	0	0	0	0
- sprzedaż aktywów trwałych do zbycia	0	0	0	0	0	0
g) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	(64)	(39)	(33)	0	0	(136)
h) wartość aktywów trwałych do zbycia netto na koniec okresu	155	907	0	0	9 875	10 937

23b. Aktywa trwałe do zbycia za okres 01.01.2015 - 31.12.2015

	grunty	budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	urządzenia techniczne i maszyny	środki transportu	inne środki trwałe	RAZEM
a) wartość na początek okresu	1 394	4 333	33	0	28	5 788
b) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	(64)	(39)	(33)	0	(6)	(142)
c) wartość aktywów trwałych do zbycia netto na początek okresu	1 330	4 294	0	0	22	5 646
d) zmiany wartości w okresie, w tym:	(833)	(1 509)	0	0	12 372	10 030
- sprzedaż aktywów trwałych do zbycia	(833)	(1 509)	0	0	(16 036)	(18 378)
e) wartość na koniec okresu	561	2 825	33	0	12 400	15 818
f) zmiana odpisów z tytułu utraty wartości w okresie, w tym:	0	0	0	0	6	6
- sprzedaż aktywów trwałych do zbycia	0	0	0	0	0	0
g) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	(64)	(39)	(33)	0	0	(136)
h) wartość aktywów trwałych do zbycia netto na koniec okresu	497	2 785	0	0	12 400	15 682

24) AKTYWA Z TYTUŁU ODROZONEGO PODATKU DOCHODOWEGO

24a. Aktywa i rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego

	31.12.2016			31.12.2015		
	Aktywo z tytułu odroczonego podatku	Rezerwa na odroczone podatki dochodowy	Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	Aktywo z tytułu odroczonego podatku	Rezerwa na odroczone podatki dochodowy	Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	87 978	(20 674)	67 304	78 207	(11 957)	66 250
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	309 598	(320 898)	(11 300)	470 859	(487 732)	(16 873)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	20 583	(33 779)	(13 196)	27 570	(41 924)	(14 354)
Odsetki do zapłacenia/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	21 491	(39 390)	(17 899)	39 353	(33 307)	6 046
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	17	(24 455)	(24 438)	14	(8 283)	(8 269)
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy procentowej	82 216	(1 271)	80 945	73 086	(1 385)	71 701
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	119 270	0	119 270	105 466	0	105 466
Świadczenia pracownicze	13 774	8	13 782	14 768	0	14 768
Rezerwy na koszty	13 078	0	13 078	13 103	0	13 103
Wycena aktywów inwestycyjnych, zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych oraz zyski/straty aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	43 440	(54)	43 385	43 088	(47 370)	(4 282)
Straty podatkowe do odliczenia w przyszłości	121	0	121	2 910	0	2 910
Pozostałe	6 252	(3 538)	2 714	5 069	(3 924)	1 145
Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	717 818	(444 051)	273 767	873 493	(635 882)	237 612
- w tym długoterminowe aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto			143 456			168 236

24b. Zmiany z tytułu różnic przejściowych

	31.12.2015	Korekta za lata ubiegłe	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitały	31.12.2016
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	66 250	0	1 054	0	67 304
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	(16 873)	0	5 573	0	(11 300)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	(14 354)	0	1 158	0	(13 196)
Odsetki do zapłacenia/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	6 046	0	(23 945)	0	(17 899)
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	(8 269)	0	(16 169)	0	(24 438)
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy proc.	71 701	0	9 244	0	80 945
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	105 466	0	13 804	0	119 270
Świadczenia pracownicze	14 768	0	(986)	0	13 782
Rezerwy na przyszłe koszty	13 103	0	(25)	0	13 078
Wycena aktywów inwestycyjnych, zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych oraz zyski/straty aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	(4 282)	0	0	47 667	43 385
Straty podatkowe do odliczenia w przyszłości	2 910	0	(2 789)	0	121
Pozostałe	1 145	(12 893)	14 462		2 714
Razem	237 612	(12 893)	1 380	47 667	273 767

24c. Zmiany z tytułu różnic przejściowych

	31.12.2014	Korekta za lata ubiegłe	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitały	31.12.2015
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	66 306	0	(56)	0	66 250
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	6 977	(1 611)	(22 239)	0	(16 873)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	(7 811)	0	(6 543)	0	(14 354)
Odsetki do zapłacenia/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	(55 586)	(3 009)	64 641	0	6 046
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	(27 329)	246	18 814	0	(8 269)
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy proc.	60 151	0	11 550	0	71 701
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	93 050	(223)	12 639	0	105 466
Świadczenia pracownicze	15 954	0	(1 186)	0	14 768
Rezerwy na przyszłe koszty	16 192	0	(3 089)	0	13 103
Wycena aktywów inwestycyjnych, zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych oraz zyski/straty aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	26 485	0	0	(30 767)	(4 282)
Straty podatkowe do odliczenia w przyszłości	2 721	0	189	0	2 910
Pozostałe	(834)	0	1 979		1 145
Razem	196 276	(4 597)	76 699	(30 767)	237 612

24d. Zmiany podatku odroczonego

	1.01.2016 - 31.12.2016	1.01.2015 - 31.12.2015
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	1 054	(56)
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	5 573	(22 239)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	1 158	(6 543)
Odsetki do zapłacenia/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	(23 945)	64 641
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	(16 169)	18 814
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy procentowej	9 244	11 550
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	13 804	12 639
Świadczenia pracownicze	(986)	(1 186)
Rezerwy na przyszłe koszty	(25)	(3 089)
Straty podatkowe do odliczenia w przyszłości	(2 789)	189
Pozostałe	14 462	1 979
Zmiany z tytułu podatku odroczonego odniesione na wynik	1 380	76 699
Wycena aktywów inwestycyjnych, zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych oraz zyski/straty aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	47 667	(30 767)

24e. Kwota ujemnych różnic przejściowych, w związku z którymi nie ujęto w bilansie składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego

Rok wygaśnięcia różnic przejściowych	31.12.2016	31.12.2015
Bezterminowo	12 125	11 749
Razem	12 125	11 749

Wartość ujemnych różnic przejściowych prezentowana w powyższej tabeli została przeliczona obowiązującą stopą podatkową.

Bazując na zapisach MSR 12 Grupa dokonała kompensaty aktywa z tytułu podatku odroczonego z rezerwami z tytułu podatku odroczonego.

	31.12.2016	31.12.2015
Aktywa netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	273 767	237 612
Rezerwa netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	-	-
Razem	273 767	237 612

25) POZOSTAŁE AKTYWA

	31.12.2016	31.12.2015
Koszty do rozliczenia w czasie	46 076	53 173
Dochody do otrzymania	46 018	24 719
Rozliczenia międzybankowe	1 885	1 428
Rozliczenia z tytułu transakcji na instrumentach finansowych	39 867	0
Należności od dłużników różnych	94 183	82 376
Rozrachunki publiczno-prawne	24 697	39 106
Rozrachunki z tytułu działalności Millennium Dom Maklerski S.A.	11 312	23 970
Pozostałe	144 427	121 636
Razem pozostałe aktywa, brutto	408 465	346 408
Odpisy aktualizujące	(7 145)	(4 225)
Razem pozostałe aktywa, netto	401 320	342 183
- w tym pozostałe aktywa finansowe *	186 119	128 268
- w tym pozostałe aktywa długoterminowe	15 173	20 804

* - w pozostałych aktywach finansowych ujęto całość pozostałych aktywów netto z wyłączeniem Kosztów do rozliczenia w czasie, Rozrachunków publiczno-prawnych oraz pozycji Pozostałe

26) ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW I INNYCH INSTYTUCJI MONETARNYCH

26a. Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych

	31.12.2016	31.12.2015
W rachunku bieżącym	115 567	114 518
Depozyty terminowe	256 776	498 235
Otrzymane kredyty i pożyczki	897 532	829 770
Odsetki	870	1 398
Razem	1 270 745	1 443 921

26b. Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych wg terminów zapadalności

	31.12.2016	31.12.2015
rachunki bieżące	115 567	114 518
do 1 miesiąca	226 155	274 743
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	19 748	204 215
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	98 467	115 450
powyżej 1 roku do 5 lat	809 938	733 597
powyżej 5 lat	0	0
Odsetki	870	1 398
Razem	1 270 745	1 443 921

26c. Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych wg struktury walutowej

	31.12.2016	31.12.2015
W walucie polskiej	235 856	458 758
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	1 034 889	985 163
- waluta: USD	102	881
- waluta: EUR	677 263	558 290
- waluta: CHF	357 524	425 767
- pozostałe waluty	0	225
Razem	1 270 745	1 443 921

27) ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT (PRZEZNACZONE DO OBROTU)

	31.12.2016	31.12.2015
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	221 266	326 276
Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	10 896	18 413
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	106 853	0
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat	339 015	344 689

Podział ujemnej wyceny instrumentów pochodnych na poszczególne typy instrumentów został zaprezentowany w nocie (16).

28) ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW

28a. Zobowiązania wobec klientów wg struktury rodzajowej

	31.12.2016	31.12.2015
Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	39 681 704	35 616 412
Rachunki bieżące	23 023 622	17 014 894
Depozyty terminowe	16 502 023	18 396 274
Inne	84 811	83 380
Naliczone odsetki	71 248	121 864
Zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	13 873 616	15 991 260
Rachunki bieżące	5 766 433	4 799 248
Depozyty terminowe	7 839 361	10 938 440
Inne	253 522	222 601
Naliczone odsetki	14 300	30 971
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych	2 320 289	1 202 717
Rachunki bieżące	979 696	741 988
Depozyty terminowe	1 311 250	427 940
Inne	27 348	31 761
Naliczone odsetki	1 995	1 028
Razem	55 875 609	52 810 389

28b. Zobowiązania wobec klientów wg terminów zapadalności

	31.12.2016	31.12.2015
rachunki bieżące	29 652 795	22 458 363
do 1 miesiąca	10 087 758	11 295 912
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	7 644 188	10 248 045
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	7 129 095	7 535 009
powyżej 1 roku do 5 lat	1 274 230	1 089 197
powyżej 5 lat	0	30 000
Odsetki	87 543	153 863
Razem	55 875 609	52 810 389

28c. Zobowiązania wobec klientów wg struktury walutowej

	31.12.2016	31.12.2015
W walucie polskiej	51 173 570	48 808 291
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	4 702 039	4 002 098
- waluta: USD	1 377 470	1 347 710
- waluta: EUR	2 959 884	2 366 595
- waluta: GBP	234 619	182 820
- waluta: CHF	95 512	75 603
pozostałe waluty	34 554	29 370
Razem	55 875 609	52 810 389

29) ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU SPRZEDANYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH Z UDZIELONYM PRZYRZECZENIEM ODKUPU

	31.12.2016	31.12.2015
a) wobec Banku Centralnego	0	0
b) wobec pozostałych banków	0	0
c) wobec klientów	0	0
d) odsetki	0	0
Razem	0	0

30) ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

30a. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

	31.12.2016	31.12.2015
Obligacje i bony dłużne	1 030 006	828 331
Bankowe papiery wartościowe	279 102	301 527
Odsetki	4 728	4 392
Razem	1 313 836	1 134 250

30b. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych, wg terminów wymagalności

	31.12.2016	31.12.2015
do 1 miesiąca	10 072	0
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	557 158	22 288
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	103 026	124 992
powyżej 1 roku do 5 lat	638 852	982 578
powyżej 5 lat	0	0
Odsetki	4 728	4 392
Razem	1 313 836	1 134 250

30c. Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	1 134 250	1 739 460
Zwiększenia, z tytułu:	628 525	1 114 847
- emisja bankowych papierów wartościowych	112 324	109 790
- emisja obligacji Banku	29 726	961 499
- emisja obligacji Millennium Leasing	452 600	0
- naliczenie odsetek	33 875	43 558
Zmniejszenia, z tytułu:	(448 939)	(1 720 057)
- wykup bankowych papierów wartościowych	(134 750)	(140 708)
- wykup obligacji Banku	(29 450)	(1 532 681)
- wykup obligacji Millennium Leasing	(251 200)	0
- wypłata odsetek	(33 539)	(46 668)
Stan na koniec okresu	1 313 836	1 134 250

30d. Dłużne papiery wartościowe wg rodzaju

Obligacje i bankowe papiery wartościowe wyemitowane przez Bank:

Wg stanu na 31.12.2016	Wartość bilansowa	Termin wykupu (maksymalne umowne terminy wymagalności)	Rynek notowań
BPW_2017/01,A	10 072	2017-01-31	-
BPW_2017/02,A	6 670	2017-02-28	-
BPW_2017/03,A	10 238	2017-03-30	-
BPW_2017/04,A,C	15 567	2017-04-28	-
BPW_2017/05	5 129	2017-05-30	-
BPW_2017/06	3 947	2017-06-30	-
BPW_2017/07	3 467	2017-07-31	-
BPW_2017/11	5 439	2017-11-30	-
BPW_2017/12	3 250	2017-12-29	-
BPW_2018/01	5 141	2018-01-31	-
BPW_2018/02	5 431	2018-02-27	-
BPW_2018/03	5 831	2018-03-30	-
BPW_2018/04	9 021	2018-04-30	-
BPW_2018/06,A	18 642	2018-06-01,29	-
BPW_2018/07	10 515	2018-07-31	-
BPW_2018/08	14 886	2018-08-31	-
BPW_2018/09	14 535	2018-09-28	-
BPW_2018/10	6 301	2018-10-31	-
BPW_2018/11	8 403	2018-11-30	-
BPW_2019/01,A	8 221	2019-01-03,31	-
BPW_2019/03,A,B	36 686	2019-03-01,29	-
BPW_2019/04,A	18 377	2019-04-30	-
BPW_2019/05	12 805	2019-05-31	-
BPW_2019/06A	12 996	2019-06-28	-
BPW_2019/07	11 501	2019-07-31	-
BPW_2019/08	7 470	2019-08-30	-
BPW_2019/09	8 561	2019-09-30	-
BKMO_280317C	503 494	2017-03-28	Catalyst (ASO BondSpot)
BKMO_220618N	299 769	2018-06-22	Catalyst (ASO BondSpot, ASO GPW)
BKMO_190617S	29 727	2017-06-19	-
RAZEM	1 112 092		

Wykup bankowych papierów wartościowych (BPW) nastąpi poprzez zapłatę, w terminie wykupu, kwoty rozliczenia, która jest ustalana w dacie kwoty rozliczenia i wyliczana z zastosowaniem formuł wskazanych w warunkach emisji. Kalkulacja kwoty rozliczenia odbywa się w oparciu o wskaźniki rynku finansowego lub towarowego. Dla obligacji (BKMO) notowanych w alternatywnym systemie obrotu BondSpot (ASO BondSpot) oraz w alternatywnym systemie obrotu GPW (ASO GPW) odsetki są naliczane od wartości nominalnej obligacji i płatne w okresach półrocznych. Na dzień 31.12.2016 r. ich saldo wyniosło 4 383 tys. PLN.

Na hurtowym rynku dłużnych instrumentów finansowych Catalyst (ASO BondSpot), wg stanu na 31.12.2016, były notowane 3-letnie obligacje Banku Millennium serii C i serii N o wartości nominalnej odpowiednio 500 i 300 milionów złotych. Dodatkowo obligacje serii N były notowane na detalicznym rynku dłużnych instrumentów finansowych Catalyst (ASO GPW). Obligacje Banku serii S są obligacjami zerokuponowymi.

Obligacje wyemitowane przez Millennium Leasing:

Wg stanu na 31.12.2016	Wartość bilansowa	Termin wykupu (maksymalne umowne terminy wymagalności)	Rynek notowań
Obligacje M Leasing seria G1	30 075	2018-03-14	-
Obligacje M Leasing seria G2	13 032	2018-03-14	-
Obligacje M Leasing seria G3	35 087	2018-05-09	-
Obligacje M Leasing seria G4	20 050	2018-05-09	-
Obligacje M Leasing seria G5	26 064	2018-09-19	-
Obligacje M Leasing seria F13	40 920	2017-03-23	-
Obligacje M Leasing seria F14	36 516	2017-06-23	-
RAZEM	201 744		

W przypadku papierów wartościowych wyemitowanych przez Millennium Leasing odsetki są naliczane od wartości obligacji i płatne w okresach kwartalnych. Na dzień 31.12.2016 r. ich saldo wyniosło 345 tys. PLN.

30e. Dłużne papiery wartościowe wg rodzaju

Obligacje i bankowe papiery wartościowe wyemitowane przez Bank:

Wg stanu na 31.12.2015	Wartość bilansowa	Termin wykupu (maksymalne umowne terminy wymagalności)	Rynek notowań
BPW_2016/02,A	5 085	2016-02-03	-
BPW_2016/03,A	17 203	2016-03-02,30	-
BPW_2016/04,A	15 587	2016-04-29	-
BPW_2016/05,A	3 548	2016-05-31	-
BPW_2016/06,A	5 534	2016-06-29	-
BPW_2016/07	6 003	2016-07-29	-
BPW_2016/08,A	16 840	2016-08-31,29	-
BPW_2016/09,A,B	23 916	2016-09-29,30	-
BPW_2016/10,A	14 069	2016-10-31	-
BPW_2016/12,A,B	9 929	2016-12-02,30	-
BPW_2017/01,A	11 731	2017-01-31	-
BPW_2017/02,A	6 946	2017-02-28	-
BPW_2017/03,A	12 774	2017-03-30	-
BPW_2017/04,A,C	16 573	2017-04-28	-
BPW_2017/05	5 220	2017-05-30	-
BPW_2017/06	4 485	2017-06-30	-
BPW_2017/07	3 895	2017-07-31	-
BPW_2017/11	5 778	2017-11-30	-
BPW_2017/12,A	6 688	2017-12-29	-
BPW_2018/01	5 404	2018-01-31	-
BPW_2018/02	5 707	2018-02-27	-
BPW_2018/03	7 021	2018-03-30	-
BPW_2018/04	9 243	2018-04-30	-
BPW_2018/06,A	20 152	2018-06-01,29	-
BPW_2018/07	11 507	2018-07-31	-
BPW_2018/08	14 950	2018-08-31	-
BPW_2018/09	15 616	2018-09-28	-
BPW_2018/10	6 326	2018-10-31	-
BPW_2018/11	9 435	2018-11-30	-
BPW_2019/01	4 362	2019-01-03	-
BKMO_280317C	503 405	2017-03-28	Catalyst (ASO BondSpot)
BKMO_220618N	299 752	2018-06-22	Catalyst (ASO BondSpot, ASO GPW)
BKMO_150916P	29 566	2016-09-15	-
RAZEM	1 134 250		

W przypadku bankowych papierów wartościowych (BPW) wyemitowanych przez Bank formuła naliczania odsetek zakłada ich kalkulację w oparciu o stany indeksów bazowych w dacie zapadalności. Dla pozostałych obligacji (BKMO) notowanych w alternatywnym systemie obrotu BondSpot (ASO BondSpot) oraz w alternatywnym systemie obrotu GPW (ASO GPW) odsetki są naliczane od wartości nominalnej obligacji i płatne w okresach półrocznych. Na dzień 31.12.2015 r. ich saldo wyniosło 4 392 tys. PLN.

Na hurtowym rynku papierów dłużnych instrumentów finansowych Catalyst (ASO BondSpot), wg stanu na 31.12.2015, były notowane 3-letnie obligacje Banku Millennium serii C i serii N o wartości nominalnej odpowiednio 500 i 300 milionów złotych. Dodatkowo obligacje serii N były notowane na detalicznym rynku dłużnych instrumentów finansowych Catalyst (ASO GPW). Obligacje Banku serii P były obligacjami zerokuponowymi.

31) REZERWY

31a. Rezerwy

	31.12.2016	31.12.2015
Rezerwa na zobowiązania pozabilansowe	24 633	14 239
Rezerwa na roszczenia sporne i inne	24 782	16 609
Razem	49 415	30 848

31b. Zmiana stanu rezerw

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Rezerwa na zobowiązania pozabilansowe		
Stan na początek okresu	14 239	27 692
Utworzenie rezerw	15 279	5 052
Rozwiązanie rezerw	(4 804)	(18 506)
Różnice kursowe	(81)	1
Stan na koniec okresu	24 633	14 239
Rezerwy na roszczenia sporne i inne		
Stan na początek okresu	16 609	70 882
Utworzenie rezerw	37 287	28 748
Rozwiązanie rezerw	(5 579)	(2 516)
Wykorzystanie rezerw w ciągu okresu	(25 973)	(77 534)
Reklasyfikacja	2 438	(2 971)
Stan na koniec okresu	24 782	16 609

32) REZERWA NA ODROZCZONY PODATEK DOCHODOWY

	31.12.2016	31.12.2015
Rezerwa na odroczonego podatku dochodowego	0	0

33) POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA

33a. Pozostałe zobowiązania

	31.12.2016	31.12.2015
Krótkoterminowe	1 120 327	1 207 188
Koszty do zapłaceniu - premie, wynagrodzenia	38 449	46 712
Koszty do zapłaceniu - pozostałe	90 322	81 159
Rozliczenia międzybankowe	390 107	159 558
Rozliczenia z tytułu transakcji na instrumentach finansowych	0	388 751
Wierzyciele różni	281 842	236 740
Zobowiązania wobec budżetu	12 119	23 480
Przychody przyszłych okresów	234 858	178 329
Rezerwy na niewykorzystane urlopy	10 175	10 159
Rezerwy na odprawy emerytalne	2 499	1 125
Rozrachunki z tytułu działalności Millennium Dom Maklerski S.A.	13 114	31 452
Pozostałe	46 842	49 723
Długoterminowe	48 335	48 852
Rezerwy na odprawy emerytalne	16 520	16 852
Koszty do zapłaceniu	5 473	5 301
Pozostałe	26 342	26 699
Razem	1 168 662	1 256 040
- w tym pozostałe zobowiązania finansowe*	848 501	977 809

* - do pozostałych zobowiązań finansowych zalicza się całość Pozostałych zobowiązań z wyłączeniem Przychodów przyszłych okresów, Zobowiązań wobec budżetu oraz pozycji Pozostałe

33b. Zmiana stanu rezerw na niewykorzystane urlopy

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	10 159	9 852
Utworzenie/Odwrócenie rezerw	509	564
Wykorzystanie rezerw	(493)	(257)
Stan na koniec okresu	10 175	10 159

33c. Zmiana stanu rezerw na odprawy emerytalne

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	17 977	16 502
Utworzenie / Odwrócenie rezerw	3 161	2 982
Wykorzystanie rezerw	(671)	(738)
(Zyski) / straty aktuarialne	(1 448)	(769)
Stan na koniec okresu	19 019	17 977

34) ZOBOWIĄZANIA PODPORZĄDKOWANE

34a. Zobowiązania podporządkowane

	31.12.2016	31.12.2015
Waluta pożyczki	EUR	EUR
Wartość pożyczki w walucie	150 000	150 000
Wartość pożyczki w przeliczeniu na PLN	663 600	639 225
Warunki oprocentowania	1,784%	1,959%
Termin wymagalności	20.12.2017	20.12.2017
Odsetki	404	406
Stan bilansowy zobowiązań podporządkowanych	664 004	639 631

34b. Zmiana stanu zobowiązań podporządkowanych

	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Stan na początek okresu	639 631	639 739
Zwiększenia, z tytułu:	37 219	13 668
- różnice kursowe	24 375	0
- naliczenie odsetek	12 844	13 668
Zmniejszenia, z tytułu:	(12 846)	(13 776)
- spłata odsetek	(12 846)	(13 656)
- różnice kursowe	0	(120)
Stan zobowiązań podporządkowanych na koniec okresu	664 004	639 631

W latach 2016 i 2015 Grupa nie odnotowała żadnych opóźnień w płatności rat kapitałowych lub odsetkowych, ani nie naruszyła żadnych innych postanowień umownych wynikających ze swoich zobowiązań podporządkowanych.

35) KAPITAŁ WŁASNY

35a. Kapitał zakładowy

Kapitał podstawowy Banku Millennium S.A. wynosi 1 213 116 777 zł i dzieli się na 1 213 116 777 akcji o wartości nominalnej 1 zł każda, co prezentuje poniższa tabela.

KAPITAŁ ZAKŁADOWY				Wartość nominalna jednej akcji = 1 zł.			
Seria / emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj Uprzywilejowania	Liczba akcji	Wartość serii / emisji	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy
A	imiennie założycielskie	x2 co do głosu	106 850	106 850	gotówka	30.06.1989	30.06.1989
B1	imiennie zwykłe		150 000	150 000	gotówka	13.06.1990	01.01.1990
B2	imiennie zwykłe		150 000	150 000	gotówka	13.12.1990	01.01.1990
C	na okaziciela zwykłe		4 693 150	4 693 150	gotówka	17.05.1991	01.01.1991
D1	na okaziciela zwykłe		1 700 002	1 700 002	gotówka	31.12.1991	01.01.1992
D2	na okaziciela zwykłe		2 611 366	2 611 366	gotówka	31.01.1992	01.01.1992
D3	na okaziciela zwykłe		1 001 500	1 001 500	gotówka	10.03.1992	01.01.1992
E	na okaziciela zwykłe		6 000 000	6 000 000	gotówka	28.05.1993	01.01.1992
F	na okaziciela zwykłe		9 372 721	9 372 721	gotówka	10.12.1993	01.01.1993
G	na okaziciela zwykłe		8 000 000	8 000 000	gotówka	30.05.1994	01.10.1993
H	na okaziciela zwykłe		7 082 129	7 082 129	gotówka	24.10.1994	01.10.1994
Podwyższenie wart. nominalnej akcji z 1 do 4 PLN				122 603 154	kapitał zapasowy	24.11.1994	
Split akcji w stosunku 1:4			122 603 154			05.12.1994	
I	na okaziciela zwykłe		65 000 000	65 000 000	gotówka	12.08.1997	01.10.1996
J	na okaziciela zwykłe		196 120 000	196 120 000	kapitały Banku Gdańskiego S.A.	12.09.1997	01.10.1996
K	na okaziciela zwykłe		424 590 872	424 590 872	gotówka	31.12.2001	01.01.2001
L	na okaziciela zwykłe		363 935 033	363 935 033	gotówka	26.02.2010	01.01.2009
Liczba akcji razem			1 213 116 777				
Kapitał akcyjny razem				1 213 116 777			

W okresie sprawozdawczym dokonana została konwersja 600 akcji imiennych na akcje na okaziciela. W związku z powyższym liczba akcji imiennych wg stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiła 108 040, z czego 61 800 akcji to akcje założycielskie, uprzywilejowane w ten sposób, że jedna akcja daje prawo do dwóch głosów na Walnym Zgromadzeniu.

Z uwagi na fakt, że Bank jest spółką publiczną, której akcje znajdują się w obrocie na rynku podstawowym GPW w Warszawie, Bank nie posiada szczegółowych informacji na temat struktury akcjonariatu aktualnej na 31 grudnia 2016 roku. Informacja na temat jednostki dominującej najwyższego szczebla - Banco Comercial Portugues S.A., zawarta w poniższej tabeli, podana została na podstawie danych zebranych w związku z rejestracją akcjonariuszy uprawnionych do wzięcia udziału w Walnym Zgromadzeniu Banku zwołanym na dzień 31 marca 2016 roku. Natomiast dane dotyczące stanu posiadania akcji Banku przez Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny (d. ING OFE) i AVIVA Otwarty Fundusz Emerytalny Aviva BZ WBK i ich udział w kapitale zakładowym Banku, został obliczony na podstawie Rocznej struktury aktywów ww. Funduszy według stanu na dzień 30 grudnia 2016 roku (ogłoszonej na stronach internetowych odpowiednio: www.nn.pl i www.aviva.pl). Dla dokonania wymienionych kalkulacji założono średnią cenę akcji Banku w tym dniu w wysokości 5,1481 PLN.

Najwięksi akcjonariusze jednostki dominującej Grupy - Banku (powyżej 5% udział w głosach WZA) przedstawiali się następująco:

Akcjonariusze według stanu na 31.12.2016 r.

Akcjonariusz	Ilość akcji	% udział w kapitale zakładowym	Ilość głosów	% udział w głosach na WZA
Banco Comercial Portugues S.A.	607 771 505	50,10	607 771 505	50,10
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny	120 634 080	9,94	120 634 080	9,94
AVIVA Otwarty Fundusz Emerytalny AVIVA BZ WBK	66 136 567	5,45	66 136 567	5,45

Akcjonariusze według stanu na 31.12.2015 r.

Akcjonariusz	Ilość akcji	% udział w kapitale zakładowym	Ilość głosów	% udział w głosach na WZA
Banco Comercial Portugues S.A.	607 771 505	50,10	607 771 505	50,10
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny	115 615 810	9,53	115 615 810	9,53
AVIVA Otwarty Fundusz Emerytalny AVIVA BZ WBK	78 310 605	6,46	78 310 605	6,46

35b. Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny Grupy powstaje w rezultacie rozpoznania:

- efektu wyceny (według wartości godziwej) aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży w kwocie netto, to jest po uwzględnieniu podatku odroczonego. Wyksięgowanie niniejszych wartości z kapitału z aktualizacji wyceny następuje w momencie wyłączenia z ksiąg rachunkowych całości lub części wycenianych aktywów lub w momencie rozpoznania utraty wartości (efekt wyceny jest wtedy odnoszony do rachunku zysków i strat),
- efektu wyceny (według wartości godziwej) instrumentów pochodnych stanowiących zabezpieczenie przepływów środków pieniężnych w kwocie netto, to jest po uwzględnieniu podatku odroczonego. W kapitale z aktualizacji wyceny, ujmowana jest część zysków lub strat związanych z instrumentem zabezpieczającym przepływy pieniężne, która stanowi efektywne zabezpieczenie natomiast nieefektywna część zysków lub strat związanych z tym instrumentem zabezpieczającym ujmowana jest w rachunku zysków i strat,
- zysków / (strat) aktuarialnych w kwocie netto, to jest po uwzględnieniu podatku odroczonego. W kapitale z aktualizacji wyceny, ujmowane są zyski lub straty powstałe z wyceny zobowiązań wynikających z utworzonej rezerwy na odprawy emerytalne. Wycena jest sporządzona przy zastosowaniu metody prognozowanego kosztu jednostkowego, a parametrami, które mają istotny wpływ na wysokość wartości bieżącej tych zobowiązań są: stopa mobilności (rotacja) pracowników, stopa dyskontowa, stopa wzrostu płac. Niniejsze wartości nie podlegają przeksięgowaniu do rachunku zysków i strat.

Kapitał z aktualizacji wyceny

	31.12.2016	31.12.2015
Efekt wyceny (brutto)	(228 347)	22 532
Podatek odroczony	43 385	(4 282)
Efekt wyceny netto	(184 962)	18 250

Źródła zmian kapitału z aktualizacji wyceny przedstawiają się następująco (dane w tys. zł):

Kapitał z aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży 1.01.2016 - 31.12.2016

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	249 309	(47 370)	201 939
Przeniesienie do rachunku zysków i strat okresu w efekcie sprzedaży	(222 095)	42 198	(179 897)
Zmiana w związku z zapadalnością papierów wartościowych	(3 915)	744	(3 171)
Zyski/straty z rewaluacji aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży odniesione na kapitał własny	(70 597)	13 413	(57 184)
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	(47 298)	8 985	(38 313)

Kapitał z aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży 1.01.2015 - 31.12.2015

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	67 937	(12 908)	55 029
Przeniesienie do rachunku zysków i strat okresu w efekcie sprzedaży	(41 852)	7 953	(33 899)
Zmiana w związku z zapadalnością papierów wartościowych	(301)	57	(244)
Zyski/straty z rewaluacji aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży odniesione na kapitał własny	223 525	(42 472)	181 053
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	249 309	(47 370)	201 939

Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów finansowych zabezpieczających przepływy pieniężne 1.01.2016 - 31.12.2016

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	(224 903)	42 732	(182 171)
Zyski lub straty z tytułu wyceny instrumentów finansowych odnoszone na kapitał własny	25 877	(4 917)	20 960
Przeniesienie do rachunku zysków i strat okresu	18 402	(3 496)	14 906
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	(180 624)	34 319	(146 305)

Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów finansowych zabezpieczających przepływy pieniężne 1.01.2015 - 31.12.2015

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	(204 690)	38 891	(165 799)
Zyski lub straty z tytułu wyceny instrumentów finansowych odnoszone na kapitał własny	(24 556)	4 665	(19 891)
Przeniesienie do rachunku zysków i strat okresu	4 343	(824)	3 519
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	(224 903)	42 732	(182 171)

Kapitał z aktualizacji wyceny - zyski lub (straty) aktuarialne 1.01.2016 - 31.12.2016

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	(1 874)	356	(1 518)
Dyskonto zobowiązań wynikających z rezerwy na odprawy emerytalne	1 449	(275)	1 174
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	(425)	81	(344)

Kapitał z aktualizacji wyceny - zyski lub (straty) aktuarialne 1.01.2015 - 31.12.2015

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	(2 643)	502	(2 141)
Dyskonto zobowiązań wynikających z rezerwy na odprawy emerytalne	769	(146)	623
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	(1 874)	356	(1 518)

35c. Zyski zatrzymane

	kapitał zapasowy	kapitał rezerwowy	fundusz ogólnego ryzyka bankowego	niepodzielony wynik	RAZEM
Zyski zatrzymane na początek okresu 01.01.2016	472 697	2 682 768	228 902	679 929	4 064 296
podział zysku, w tym:					
- przeniesienie na kapitał zapasowy	1			(1)	0
- przeniesienie na kapitał rezerwowy		529 410		(529 410)	0
wynik netto bieżącego okresu				701 252	701 252
Zyski zatrzymane na koniec bieżącego okresu 31.12.2016	472 698	3 212 178	228 902	851 770	4 765 548

35d. Zyski zatrzymane

	kapitał zapasowy	kapitał rezerwowy	fundusz ogólnego ryzyka bankowego	niepodzielony wynik	RAZEM
Zyski zatrzymane na początek okresu 01.01.2015	506 599	2 002 567	228 902	779 702	3 517 771
podział zysku, w tym:					
- przeniesienie na kapitał zapasowy	3 014			(3 014)	0
- przeniesienie na kapitał rezerwowy	(36 916)	680 201		(643 285)	0
wynik netto bieżącego okresu				546 525	546 525
Zyski zatrzymane na koniec bieżącego okresu 31.12.2015	472 697	2 682 768	228 902	679 929	4 064 296

36) ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE WEDŁUG UMOWNYCH TERMINÓW WYMAGALNOŚCI

2016	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	RAZEM
Zobowiązania wobec banków	342 136	19 748	98 467	833 631	0	1 293 982
Zobowiązania wobec klientów	39 775 443	7 690 173	7 193 504	1 279 470	0	55 938 590
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	10417	566 551	105 538	654 079	0	1 336 585
Zobowiązania podporządkowane	0	0	675717	0	0	675 717
Zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych przeznaczonych do obrotu wg wartości nominalnej	3 419 870	2 687 233	3 522 503	4 478 039	196 803	14 304 448
Zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych zabezpieczających wg wartości nominalnej	1 605 747	2 777 009	5 394 566	10 324 430	514 663	20 616 415
Zobowiązania warunkowe udzielone - finansowe	7 014 009	0	0	0	0	7 014 009
Zobowiązania warunkowe udzielone - gwarancyjne	1 083 691	0	0	0	0	1 083 691
RAZEM	53 251 313	13 740 714	16 990 295	17 569 649	711 466	102 263 437

2015	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	RAZEM
Zobowiązania wobec banków	389 652	204 886	116 680	757 774	0	1 468 992
Zobowiązania wobec klientów	33 807 895	10 330 641	7 622 429	1 093 139	30 812	52 884 916
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	26 521	126 957	1 030 149	0	1 183 627
Zobowiązania podporządkowane	0	0	406	665 452	0	665 858
Zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych przeznaczonych do obrotu wg wartości nominalnej	2 874 057	5 812 701	4 414 557	5 184 452	286 429	18 572 196
Zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych zabezpieczających wg wartości nominalnej	1 537 578	2 148 791	7 321 979	7 525 079	1 910 609	20 444 036
Zobowiązania warunkowe udzielone - finansowe	6 712 920	0	0	0	0	6 712 920
Zobowiązania warunkowe udzielone - gwarancyjne	1 110 450	0	0	0	0	1 110 450
RAZEM	46 432 552	18 523 540	19 603 008	16 256 045	2 227 850	103 042 995

14. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE

1) DYWIDENDA ZA ROK 2015 I 2016

W następstwie otrzymania przez Bank, stanowiska Komisji Nadzoru Finansowego w sprawie polityki dywidendowej banków w 2016 r., oraz mając na uwadze dodatkowe wymogi kapitałowe na ryzyko wynikające z udzielonych walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych i potrzebę utrzymania poziomu bufora zabezpieczającego, Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku w dniu 31 marca 2016 r., dokonało podziału zysku wypracowanego w 2015 roku w taki sposób, że zysk ten został zatrzymany w Banku poprzez przeznaczenie go w całości na kapitał rezerwowy.

W dniu 6 grudnia 2016 roku KNF wydała stanowisko w sprawie polityki dywidendowej banków (i innych podmiotów) w roku 2017. Opierając się na niniejszej rekomendacji, Zarząd Banku przedstawi na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy propozycję zatrzymania całego zysku netto wypracowanego w roku 2016 r. w kapitałach własnych Banku.

2) DANE O AKTYWACH, KTÓRE STANOWIĄ ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ

Na dzień 31.12.2016 r. następujące aktywa Banku stanowiły zabezpieczenie zobowiązań (w tys. PLN):

Lp.	Rodzaj aktywa	Portfel	Zabezpieczane zobowiązanie	Wartość nominalna aktywa	Wartość bilansowa aktywa
1.	Obligacje skarbowe WZ0118	dostępne do sprzedaży	kredyt lombardowy udzielany Bankowi przez NBP	130 000	131 180
2.	Obligacje skarbowe WZ0118	dostępne do sprzedaży	wstępny depozyt zabezpieczający transakcje na kontraktach terminowych na obligacje	500	505
3.	Obligacje skarbowe WZ0118	dostępne do sprzedaży	umowa pożyczki	623 000	628 657
4.	Obligacje skarbowe WZ0118	dostępne do sprzedaży	Zabezpieczenie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych w ramach Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	310 000	312 815
5.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Terminowych	100	100
6.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Zabezpieczający OTC - KDPW_CCP	4117	4117
7.	Depozyty złożone	lokaty w bankach	rozliczenie z tytułu zawartych transakcji	1 071 202	1 071 202
RAZEM				2 138 919	2 148 576

Na dzień 31.12.2015 r. następujące aktywa Banku stanowiły zabezpieczenie zobowiązań (w tys. PLN):

Lp.	Rodzaj aktywa	Portfel	Zabezpieczane zobowiązanie	Wartość nominalna aktywa	Wartość bilansowa aktywa
1.	Obligacje skarbowe WZ0118	dostępne do sprzedaży	kredyt lombardowy udzielany Bankowi przez NBP	130 000	131 063
2.	Obligacje skarbowe WZ0118	dostępne do sprzedaży	wstępny depozyt zabezpieczający transakcje na kontraktach terminowych na obligacje	500	504
3.	Obligacje skarbowe WZ0117	dostępne do sprzedaży	umowa pożyczki	554 000	558 920
4.	Obligacje skarbowe WZ0118	dostępne do sprzedaży	zabezpieczenie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych w ramach Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	210 000	211 718
5.	Obligacje skarbowe WZ0117	dostępne do sprzedaży	zabezpieczenie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych w ramach Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	89 000	89 790
6.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Terminowych	100	100
7.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Zabezpieczający OTC - KDPW_CCP	3 752	3 752
8.	Depozyty złożone	lokaty w bankach	rozliczenie z tytułu zawartych transakcji	1 981 663	1 981 663
RAZEM				2 969 015	2 977 510

3) PAPIERY WARTOŚCIOWE STANOWIĄCE PRZEDMIOT TRANSAKЦИИ Z PRZYRZECZENIEM ODKUPU

Wg stanu na 31.12.2016 r. oraz 31.12.2015 r. Grupa nie posiadała zawartych transakcji z przyrzeczeniem odkupu.

4) KOMPENSOWANIE NALEŻNOŚCI I ZOBOWIĄZAŃ NA BAZIE UMÓW RAMOWYCH

Większość portfela instrumentów pochodnych Grupy powstaje w wyniku zawierania przez Bank umów ramowych ISDA (z ang. International Swaps and Derivatives Agreements; Międzynarodowa umowa w sprawie transakcji swapowych i instrumentów pochodnych). Zapisy tego rodzaju umów określają kompleksowe postępowanie w następstwie wystąpienia przypadku naruszenia (głównie trudności w regulowaniu zobowiązań przez kontrahenta) i umożliwiają ich rozwiązanie oraz rozliczenie się z kontrahentem na bazie skompensowanej kwoty wzajemnych należności i zobowiązań. Do chwili obecnej Bank nie korzystał z takiej możliwości, jednakże w ramach wypełnienia obowiązku informacyjnego wynikającego MSSF 7 w poniższej tabeli zaprezentowano odpowiednio kwoty wyceny do wartości godziwej instrumentów pochodnych (zarówno zaklasyfikowanych do portfela przeznaczone do obrotu jak i dedykowanych do rachunkowości zabezpieczeń) oraz zabezpieczeń pieniężnych objętych umowami ramowymi ISDA wraz z maksymalną hipotetyczną kwotą wynikającą z rozliczenia na bazie kompensaty.

	Kwoty do otrzymania	Kwoty do zapłacenia
Wycena instrumentów pochodnych	191 135	1 251 266
Wartość przyjętych / udzielonych depozytów zabezpieczających	(13 305)	(1 025 510)
Aktywa i Zobowiązania finansowe objęte porozumieniem ramowym umożliwiającym kompensowanie	177 830	225 756
Maksymalna, hipotetyczna kwota kompensaty	(169 009)	(169 009)
Aktywa i Zobowiązania finansowe objęte porozumieniem ramowym umożliwiającym kompensowanie po uwzględnieniu hipotetycznej kwoty kompensacji	8 821	56 747

5) DODATKOWE OBJAŚNIENIA DO RACHUNKU PRZEPŁYWÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH

Na potrzeby sprawozdania z przepływów środków pieniężnych jako środki pieniężne i ich ekwiwalenty Grupa sklasyfikowała następujące aktywa finansowe:

	31.12.2016	31.12.2015
Gotówka w kasie i środki na rachunkach w Banku Centralnym	1 778 768	1 946 385
Należności z tytułu lokat międzybankowych (*)	159 814	359 920
Dłużne papiery wyemitowane przez Skarb Państwa (*)	3 443 400	4 544 850
w tym: dostępne do sprzedaży	3 442 191	4 544 850
w tym: przeznaczone do obrotu	1 209	0
Razem	5 381 982	6 851 155
Wpływ zmian kursów walutowych w ciągu roku finansowego na stan środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	640	4 098

(*) aktywa finansowe z terminem zapadalności poniżej 3 miesięcy

W okresach prezentowanych w sprawozdaniu finansowym Grupa otrzymała i dokonała płatności odsetek w następujących wysokościach:

<i>dane w tys. zł</i>	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2015 - 31.12.2015
Odsetki otrzymane, w tym:	2 247 596	2 324 948
- działalność operacyjna	2 013 508	2 117 526
- działalność inwestycyjna	234 088	207 422
Odsetki zapłacone	836 971	898 455
- działalność operacyjna	814 127	873 757
- działalność finansowa	22 844	24 698

Na potrzeby sprawozdania z przepływów środków pieniężnych przyjęto następującą klasyfikację rodzajów działalności:

1. działalność operacyjna - obejmuje podstawowy zakres działalności związany ze świadczeniem usług przez jednostki Grupy, obejmujący działania mające na celu wygospodarowanie zysku, a nie będące działalnością inwestycyjną lub finansową,
2. działalność inwestycyjna obejmuje czynności związane z nabywaniem i zbywaniem składników majątku trwałego w szczególności aktywów finansowych nie sklasyfikowanych do kategorii przeznaczone do obrotu, akcji i udziałów w jednostkach podporządkowanych oraz rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych.
3. działalność finansowa obejmuje działania związane z pozyskiwaniem środków w formie kapitałów bądź zobowiązań jak również obsługę źródeł finansowania.

6) INFORMACJE O PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI POWIERNICZEJ

Na dzień 31.12.2016 r. Departament Powierniczy prowadził 12 583 rachunków, na których zdeponowane były aktywa o łącznej wartości 41,47 mld PLN (w tym ze spółek Grupy: 0,22 mld PLN). Przychody netto na działalności powierniczej za rok 2016 wyniosły 8,96 mln PLN (w tym od spółek Grupy: 0,10 mln PLN). Ponadto Departament Powierniczy pełni funkcję Banku Depozytariusza dla 85 funduszy inwestycyjnych z czego 11 z grupy Millennium TFI S.A.

7) LEASING OPERACYJNY

Grupa posiada umowy najmu powierzchni biurowej, które w myśl zapisów MSR 17 ujmowane są jako leasing operacyjny. Standardowe umowy najmu lokali użytkowych zawierane są przez podmioty Grupy na czas określony wynoszący maksymalnie 5 lat i mogą zawierać klauzulę określającą prawo najemcy do przedłużenia okresu najmu na kolejne 5 lat na mocy złożonego oświadczenia. Bank (jednostka dominująca Grupy) posiada również umowy najmu zawierane w przeszłości na czas nieokreślony, mogą one być wypowiedziane z zachowaniem okresu wypowiedzenia, który wynosi najczęściej od 3 do 6 miesięcy.

Wartość zobowiązań wg stanu na dzień:	31.12.2016	31.12.2015
- do 1 roku	153 711	180 760
- od 1 roku do 5 lat	236 907	322 649
- powyżej 5 lat	8 891	15 594
RAZEM	399 509	519 003

8) PŁATNOŚCI NA BAZIE AKCJI

W 2012 roku Bank wdrożył Politykę Zmiennych Składników Wynagrodzeń dla Osób Zajmujących Stanowiska Kierownicze w Grupie Banku Millennium S.A. zgodnie z wymogami opisanymi w Uchwale Komisji Nadzoru Finansowego nr 258/2011.

Zgodnie z ww. Polityką, pracownicy Banku i Grupy nią objęci, mający istotny wpływ na profil ryzyka Grupy, będą otrzymywali zmienne wynagrodzenia na podstawie osiągniętych wyników indywidualnych oraz na poziomie jednostki / pionu oraz całego Banku i Grupy. Część zmiennych wynagrodzeń pracowników Banku oraz Grupy, wypłacana będzie w formie akcji fantomowych Banku. Płatności te spełniają definicję rozliczanych w gotówce płatności w formie akcji własnych.

Zmienne wynagrodzenia Akcje Fantomowe, za rok:	2016	2015	2014	2013
Rodzaj transakcji w świetle MSSF 2	Transakcje płatności w formie akcji rozliczane w środkach pieniężnych			
Data rozpoczęcia okresu oceny	1 stycznia 2016	1 stycznia 2015	1 stycznia 2014	1 stycznia 2013
Data ogłoszenia programu	30 lipca 2012			
Data uruchomienia programu zgodnie z definicją MSSF 2	Data Komitetu Personalnego następującego po zakończeniu roku finansowego			
Liczba instrumentów przyznanych	Ustalana w dacie przyznania programu zgodnie z definicją MSSF 2			
Data zapadalności	3 lata od daty przyznania programu			
Data nabycia uprawnień	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2013
Warunki nabycia uprawnień	Spełnienie warunków dotyczących zatrudnienia w Grupie w roku 2016, wyników jednostek Grupy oraz indywidualnych wyników pracy.	Spełnienie warunków dotyczących zatrudnienia w Grupie w roku 2015, wyników jednostek Grupy oraz indywidualnych wyników pracy.	Spełnienie warunków dotyczących zatrudnienia w Grupie w roku 2014, wyników jednostek Grupy oraz indywidualnych wyników pracy.	Spełnienie warunków dotyczących zatrudnienia w Grupie w roku 2013, wyników jednostek Grupy oraz indywidualnych wyników pracy.
Rozliczenie programu	W dniu rozliczenia uczestnikowi zostanie wypłacona kwota środków pieniężnych stanowiąca iloczyn posiadanych przez uczestnika akcji fantomowych oraz średniej arytmetycznej ceny akcji Banku na GPW na zamknięcie 10 kolejnych sesji poprzedzających dzień rozliczenia, przy czym ustalana tak wartość nie może być większa ani też mniejsza niż o 20% w stosunku do pierwotnej wartości odroczonej puli akcji. Akcje fantomowe są rozliczane w 3 równych rocznych ratach począwszy od daty Komitetu Personalnego na którym zostały przydzielone.			
Wycena programu	Wartość godziwa programu jest wyznaczana na każdą datę bilansową wg zasad przyjętych dla określenia wartości programu w dniu rozliczenia.			

Akcje fantomowe pracowników Grupy niebędących Członkami Zarządu Banku Millennium S.A., za rok:	2016	2015	2014	2013
Data przydzielenia akcji	02.02.2017	12.02.2016	06.02.2015	13.02.2014
Ilość akcji (szt.)	159 087	167 211	85 990	42 956
- przyznana	0	0	0	0
- odroczone	159 087	167 211	85 990	42 956
Wartość na dzień przydzielenia (PLN)	920 000	902 102	625 402	381 106
- przyznana	0	0	0	0
- odroczone	920 000	902 102	625 402	381 106
Wartość godziwa na 31.12.2016 (PLN)	-	867 824	500 322	304 885

Rachunek Zysków i Strat za 2016 rok został obciążony z tytułu zmiany wartości akcji fantomowych przydzielonych za lata 2013, 2014, 2015 oraz rezerwy utworzonej na akcje fantomowe za rok 2016.

Akcje fantomowe Członków Zarządu Banku Millennium S.A., za rok:	2016	2015	2014	2013
Data przydzielenia akcji	-	13.05.2016	21.05.2015	24.04.2014
Ilość akcji (szt.):	-	311 204	164 512	69 916
- przyznana	-	0	0	0
- odroczone	-	311 204	164 512	69 916
wartość na dzień przydzielenia (PLN):	-	1 500 000	1 285 900	612 000
- przyznana	-	0	0	0
- odroczone	-	1 500 000	1 285 900	612 000
Wartość godziwa na 31.12.2016 (PLN)	-	1 615 149	1 028 858	489 552

Do dnia publikacji Raportu Roczne, Komitet Personalny przy Radzie Nadzorczej nie podjął decyzji o wysokości zmiennego wynagrodzenia dla Członków Zarządu za rok 2016.

9) POZOSTAŁE INFORMACJE DODATKOWE I WYDARZENIA PO DACIE BILANSU

Podatek bankowy

Począwszy od lutego 2016 roku wszedł w życie nowy specjalny podatek bankowy, naliczany w wysokości 0,44% rocznie od salda sumy bilansowej pomniejszonej o fundusze własne, wartość obligacji Skarbu Państwa oraz kwotę zwolnioną z opodatkowania w wysokości 4 mld zł.

Portfel walutowych kredytów hipotecznych

W dniu 2 sierpnia 2016 trafił do sejmiku prezydencki projekt ustawy pomocy walutowym kredytobiorcom hipotecznym. Zgodnie z tym projektem, ustawą mają być objęte umowy kredytów walutowych (wszystkie waluty) zawarte od 1 lipca 2000 roku do 26 sierpnia 2011 roku (wejście w życie tzw. „ustawy antyspreadowej”). Niniejszy projekt ustawy dotyczy zwrotu części spreadów walutowych stosowanych przez banki. Jednocześnie ogłoszono że na banki mogą zostać nałożone dodatkowe wymogi kapitałowe w celu restrukturyzacji walutowych kredytów hipotecznych.

Łącznie z opisanym powyżej prezydenckim projektem w chwili obecnej w Sejmie złożone zostały trzy projekty ustaw i w konsekwencji nie jest możliwe oszacowanie wpływu przedmiotowej regulacji na sektor bankowy. Jednakże o ile deklarowane obecnie inicjatywy dotyczące zwrotów spreadów, zostaną wdrożone i staną się obowiązkowe do wykonania przez banki, mogłyby znacznie obniżyć rentowność Banku oraz jego pozycję kapitałową.

W dniu 10 sierpnia 2016 roku, Komitet Stabilności Finansowej ("KSF") (w skład którego wchodzi: Prezes NBP, Minister Finansów, szef KNF i szef Bankowego Funduszu Gwarancyjnego), z inicjatywy Prezesa NBP, powołał Grupę roboczą do spraw ryzyka walutowych kredytów mieszkaniowych, do której weszli przedstawiciele instytucji reprezentowanych w KSF.

W dniu 13 stycznia 2017 roku KSF podjął Uchwałę nr 14/2017 w sprawie rekomendacji odnoszących się do restrukturyzacji portfela kredytów mieszkaniowych w walutach obcych. Po poddaniu analizie i ocenie ryzyka związanego z wciąż istotnym wielkościowo portfelem kredytów hipotecznych w walutach obcych, KSF przedstawił wniosek, iż zasadne jest rozpoczęcie restrukturyzacji niniejszego portfela.

Niemniej jednak, środki do restrukturyzacji kredytów walutowych powinny być wprowadzane stopniowo, cały proces musi być dobrowolny, a przede wszystkim należy mieć na uwadze potrzebę ochrony stabilności systemu finansowego.

W efekcie możliwość konwersji waluty (lub inna forma restrukturyzacji) powinna być wdrażana stopniowo, w drodze negocjacji między bankiem a klientem, i w każdym przypadku powinna uwzględniać wszystkie okoliczności takie jak obecna sytuacja kredytobiorcy i warunki kredytu.

Na podstawie dostępnych informacji nie jest możliwe oszacowanie skutków powyższych zaleceń ale wykonanie ich w całości lub części może mieć wpływ na wyniki oraz wskaźniki kapitałowe banków, w tym Banku Millennium, choć możliwe jest również wystąpienie efektów kompensowania.

Data	Imię i nazwisko	Stanowisko/Funkcja	Podpis
02.03.2017	Joao Bras Jorge	Prezes Zarządu	
02.03.2017	Fernando Bicho	Wiceprezes Zarządu	
02.03.2017	Wojciech Haase	Członek Zarządu	
02.03.2017	Andrzej Gliński	Członek Zarządu	
02.03.2017	Maria Jose Campos	Członek Zarządu	
02.03.2017	Wojciech Rybak	Członek Zarządu	